

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

IV kadencja

Prezes Rady Ministrów

RM 10-105-03

Druk nr 1873

Warszawa, 1 sierpnia 2003 r.

Pan

Marek Borowski

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

- o doświadczeniach na zwierzętach wraz
z projektami podstawowych aktów wykonawczych,

co do którego Rada Ministrów zadeklarowała, że ma na celu dostosowanie polskiego ustawodawstwa do prawa Unii Europejskiej.

Jednocześnie, zgodnie z wymogami art. 34 ust. 5 Regulaminu Sejmu, przekazuję, przetłumaczone na język polski, teksty przepisów Unii Europejskiej, do których ma być dostosowane prawo polskie.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Z wyrazami szacunku

(-) Leszek Miller

U S T A W A

z dnia

o doświadczeniach na zwierzętach

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady przeprowadzania doświadczeń na zwierzętach.

2. Doświadczenia na zwierzętach są dopuszczalne tylko wtedy, gdy są konieczne do:

- 1) opracowania, wytwarzania, kontroli jakości, skuteczności i bezpieczeństwa produktów leczniczych, środków spożywczych oraz innych substancji i wyrobów stosowanych w celach:
 - a) profilaktycznych, diagnostycznych, leczniczych lub poprawy stanu zdrowia, przeciwdziałania ich wpływowi na człowieka, zwierzęta i rośliny,
 - b) oceniania, wykrywania, regulacji lub zmiany fizjologicznych stanów w organizmie zwierząt i roślin;
 - 2) ochrony zdrowia człowieka lub zwierząt przed chorobami;
 - 3) ochrony środowiska w celu ochrony zdrowia człowieka lub dobrostanu zwierząt;
 - 4) podstawowych badań naukowych;
 - 5) dydaktyki
- jeżeli celów tych nie można osiągnąć w inny sposób z powodu braku odpowiednich metod alternatywnych.

3. Przepisów ustawy nie stosuje się do niedoświadczalnych czynności

wykonywanych w chowie lub hodowli zwierząt oraz do zabiegów lekarsko-weterynaryjnych.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zwierzęta – zwierzęta kręgowce, w tym także wolno żyjące lub zdolne do rozmnażania się formy larwalne, z wyłączeniem form płodowych i embrionalnych;
- 2) zwierzęta doświadczalne – zwierzęta przeznaczone do wykorzystania lub wykorzystywane do doświadczeń;
- 3) zwierzęta laboratoryjne (hodowlane) – zwierzęta doświadczalne hodowane w obiektach jednostek hodowlanych lub doświadczalnych w szczególności myszy, szczury, świnki morskie, chomiki złote, króliki, psy, koty, przepiórki oraz naczelne;
- 4) zwierzęta dzikie (wolno żyjące) – zwierzęta nieudomowione, żyjące w warunkach niezależnych od człowieka;
- 5) doświadczenie – rozumie się przez to wykorzystanie zwierzęcia do badań naukowych, mogących wywołać u niego ból, cierpienie, strach lub trwałe uszkodzenie w jego organizmie, w tym działania mające na celu lub mogące spowodować urodzenie się zwierzęcia cierpiącego na którykolwiek z tych stanów, również wtedy, gdy wyeliminowano ból, cierpienie, strach lub skutki trwałego uszkodzenia przez skuteczne użycie odpowiedniego znieczulenia lub innych środków; doświadczeniem nie są przyjęte w nowoczesnej praktyce, najmniej bolesne metody uśmiercania lub znakowania zwierząt;
- 6) metody alternatywne – nowoczesne metody badawcze, które nie wymagają przeprowadzenia doświadczeń;
- 7) obiekt _ każde miejsce lub pomieszczenie, w którym przetrzymywane są zwierzęta doświadczalne;
- 8) jednostka hodowlana – osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, uprawnioną do hodowli zwierząt laboratoryjnych;
- 9) jednostka doświadczalna _ osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, uprawnioną do przeprowadzania

doświadczeń;

- 10) dostawca – osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, uprawnioną do dostarczania zwierząt doświadczalnych, inną niż jednostka hodowlana;
- 11) humanitarne uśmiercanie zwierząt _ zabicie zwierzęcia, przy zadaniu mu jak najmniejszych cierpień fizycznych i psychicznych, uwzględniając specyfikę danego gatunku;
- 12) odpowiednie znieczulenie – znieczulenie miejscowe lub ogólne mające na celu pozbawienie czucia technikami anestezyjologicznymi, równie skutecznymi, co metody stosowane w dobrej praktyce weterynaryjnej.

Rozdział 2

Zasady wykorzystania zwierząt do doświadczeń

Art. 3. 1. Przed przeprowadzeniem doświadczenia należy uzyskać dane z wszelkich dostępnych źródeł międzynarodowej informacji w określonej dziedzinie nauki, w celu wyeliminowania, jeżeli nie jest to niezbędne, powtarzania doświadczeń.

2. Jeżeli z uzyskanych informacji wynika, że dane doświadczenie zostało już wykonane, w projekcie doświadczenia należy uzasadnić konieczność powtórnego jego przeprowadzenia.

3. Doświadczenie rozpoczyna się, gdy zwierzę po raz pierwszy zostało przygotowane do obserwacji, a kończy się, gdy nie prowadzi się żadnych obserwacji związanych z celem tego doświadczenia.

Art. 4. Przy planowaniu i prowadzeniu doświadczeń należy dążyć do ograniczenia liczby wykorzystywanych w nich zwierząt doświadczalnych.

2. Doświadczenia należy planować i przeprowadzać w taki sposób, aby nie narażać zwierząt na zbędny strach, ból, cierpienie lub trwałe uszkodzenia w ich

organizmie.

3. W przypadku konieczności przeprowadzenia doświadczeń powodujących u zwierząt długotrwały i silny ból, cierpienie, strach lub trwałe uszkodzenia w ich organizmie, należy ograniczyć je do niezbędnego zakresu.

4. Jeżeli istnieje możliwość wyboru między dwoma lub więcej rodzajami doświadczeń, wybiera się to, które można wykonać:

- 1) korzystając z najmniejszej liczby zwierząt;
- 2) wykorzystując zwierzęta o najniższym stopniu wrażliwości neurofizjologicznej;
- 3) powodując u zwierząt najmniej bólu, cierpienia, strachu i trwałych uszkodzeń w ich organizmie;
- 4) przy największym prawdopodobieństwie uzyskania zadowalających wyników.

Art. 5. 1. Do doświadczeń wykorzystuje się zwierzęta laboratoryjne.

2. Zabrania się wykorzystywania do doświadczeń zwierząt bezdomnych i dziczyńskich.

3. Dopuszcza się wykorzystanie do doświadczeń:

- 1) zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, jeżeli celu doświadczenia nie można osiągnąć przy wykorzystaniu zwierząt laboratoryjnych;
- 2) zwierząt dzikich, jeżeli celu doświadczenia nie można osiągnąć przy wykorzystaniu zwierząt laboratoryjnych i zwierząt gospodarskich;
- 3) zwierząt gatunków uznanych za zagrożone wyginięciem, o których mowa w Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 3 marca 1973 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 27, poz. 112 oraz z 2000 r. Nr 66, poz. 802) w załączniku 1, jeżeli:

- a) doświadczenie ma na celu ochronę tych gatunków lub
 - b) kiedy wykorzystanie tych zwierząt jest niezbędne do osiągnięcia ważnego celu biomedycznego, w przypadku gdy dany gatunek jest jedynym przydatnym do tego celu;
- 4) zwierząt gatunków wymienionych w rozporządzeniu Rady Nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony zagrożonych gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu tymi gatunkami, w załączniku A, jeżeli:
- a) doświadczenie ma na celu ochronę tych gatunków lub
 - b) kiedy wykorzystanie tych zwierząt jest niezbędne do osiągnięcia ważnego celu biomedycznego, w przypadku gdy dany gatunek jest jedynym przydatnym do tego celu.

Art. 6. 1. Doświadczenia przeprowadza się przy zastosowaniu odpowiedniego znieczulenia.

2. Przeprowadzenie doświadczenia bez znieczulenia jest dopuszczalne, gdy:

- 1) znieczulenie byłoby dla zwierzęcia większym urazem niż samo doświadczenie;
- 2) znieczulenia nie da się pogodzić z celami doświadczenia.

3. Jeżeli znieczulenie nie jest możliwe należy zastosować produkty lecznicze o działaniu przeciwbólowym lub inne metody ograniczające u zwierzęcia ból, cierpienie i strach.

4. Jeżeli po ustaniu działania znieczulenia, zwierzę odczuwa silny ból, cierpienie lub strach stosuje się środki, o których mowa w ust. 3.

5. W przypadku gdy zastosowanie produktów leczniczych i metod, o których mowa w ust. 3, jest niemożliwe, zwierzę należy niezwłocznie uśmiercić w sposób humanitarny.

Art. 7. Zwierzę nie może być powtórnie wykorzystane do doświadczenia powodującego silny ból, strach lub cierpienie.

Art. 8. 1. Po zakończeniu doświadczenia osoba, o której mowa w art. 16 ust. 4, decyduje, czy zwierzę wykorzystane do doświadczenia można pozostawić przy życiu, czy należy je niezwłocznie uśmiercić w sposób humanitarny.

2. Zwierzę należy uśmiercić w sposób humanitarny w przypadku gdy pomimo przywrócenia funkcji życiowych, istnieje uzasadnione przypuszczenie, że będzie ono odczuwało trwałe bóle lub strach.

Art. 9. Zwierzęciu pozostawionemu przy życiu po zakończeniu doświadczenia zapewnia się opiekę lekarsko-weterynaryjną oraz warunki, o których mowa w art. 10.

Rozdział 3

Przetrzymywanie zwierząt doświadczalnych

Art. 10. 1. Zwierzęta doświadczalne w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych lub u dostawców powinny być przetrzymywane:

- 1) w obiekcie zapewniającym odpowiednie dla danego gatunku warunki środowiskowe, w tym niezbędną swobodę ruchu, pożywienie i wodę oraz opiekę gwarantującą utrzymanie ich w zdrowiu;
- 2) w sposób umożliwiający zaspokajanie ich podstawowych potrzeb fizjologicznych i etologicznych.

2. Jednostka doświadczalna, hodowlana oraz dostawca zapewnia:

- 1) codzienną kontrolę warunków środowiskowych, dobrostanu i stanu zdrowia zwierząt;
- 2) niezwłoczne usuwanie stwierdzonych nieprawidłowości lub powstałego u zwierząt bólu i cierpienia.

3. Opiekę nad przetrzymywanymi zwierzętami w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych lub u dostawców sprawują osoby posiadające umiejętności i kwalifikacje, gwarantujące prawidłowe obchodzenie się ze zwierzętami, w tym odpowiedni poziom opieki.

4. Kierownik jednostki doświadczalnej lub hodowlanej lub dostawca wyznacza osobę posiadającą wiedzę i umiejętności wynikające z udokumentowanego przeszkolenia, która będzie sprawować nadzór nad osobami, o których mowa w ust. 3.

5. Minister właściwy do spraw rolnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki utrzymywania zwierząt doświadczalnych w jednostkach hodowlanych, doświadczalnych i u dostawców, mając na względzie zapewnienie minimalnych standardów utrzymywania zwierząt przeznaczonych do doświadczeń naukowych zgodnych z przepisami Unii Europejskiej;
- 2) kwalifikacje osób sprawujących opiekę nad zwierzętami doświadczalnymi i osób sprawujących nadzór nad tymi osobami, mając na względzie zapewnienie specyficznych potrzeb poszczególnych gatunków zwierząt oraz biorąc pod uwagę konieczność ich humanitarnego traktowania, a także uwzględniając minimalny poziom wiedzy konieczny do sprawowania opieki nad zwierzętami i wykonywania nadzoru nad osobami opiekującymi się zwierzętami.

Art. 11. 1. Psa, kota i zwierzę naczelne przetrzymywane w obiektach jednostek hodowlanych, doświadczalnych i u dostawców, przed odsadzeniem, znakuje się w sposób jak najmniej bolesny.

2. Jeżeli do obiektów jednostek hodowlanych, doświadczalnych lub dostawców, dostarcza się po odsadzeniu nieoznakowane zwierzę, zwierzę to znakuje się niezwłocznie.

3. Jeżeli przeniesienie nieoznakowanego zwierzęcia z jednego obiektu do drugiego, nastąpiło przed odsadzeniem, a wcześniejsze oznakowanie było niezasadne, jednostka doświadczalna, hodowlana lub dostawca otrzymujący takie zwierzę prowadzi dokumentację dotyczącą tego zwierzęcia, do czasu jego oznakowania.

4. Dokumentację dotyczącą zwierząt przechowuje się w jednostce

doświadczalnej, hodowlanej lub u dostawcy przez 3 lata.

5. Dokumentacja, o której mowa w ust. 3, zawiera następujące dane:

- 1) nazwę jednostki doświadczalnej, hodowlanej lub dostawcy;
- 2) pochodzenie zwierzęcia (rodzice);
- 3) gatunek i wiek zwierzęcia;
- 4) datę dostarczenia zwierzęcia.

6. Oznakowanie, o którym mowa w ust. 1, powinno zawierać dane umożliwiające identyfikację zwierzęcia, a w szczególności:

- 1) numer jednostki doświadczalnej, hodowlanej lub dostawcy, o którym mowa w art. 24, gdzie zwierzę zostało odsadzone;
- 2) indywidualny numer zwierzęcia ustalony przez jednostkę doświadczalną, hodowlaną lub dostawcę.

7. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób znakowania, o którym mowa w ust. 1, biorąc pod uwagę specyfikę znakowanych gatunków zwierząt oraz konieczność umieszczenia w oznakowaniu informacji, o których mowa w ust. 6.

Rozdział 4

Hodowla zwierząt laboratoryjnych

Art. 12. Niedopuszczalne jest pozyskiwanie przez jednostki hodowlane i dostawców zwierząt bezdomnych lub zdziczałych.

Art. 13. 1. Prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na hodowli zwierząt laboratoryjnych lub dostarczaniu zwierząt doświadczalnych wymaga uzyskania zezwolenia powiatowego lekarza weterynarii.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jest wydawane, jeżeli osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej

spełnia warunki określone w art. 10 ust. 1-4 i w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 5 .

3. Wniosek o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę wnioskodawcy, jego miejsca zamieszkania albo siedziby oraz adres;
- 2) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres osoby sprawującej opiekę nad przetrzymywanymi zwierzętami;
- 3) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres osoby sprawującej nadzór nad osobą, o której mowa w pkt 2;
- 4) informację o gatunkach zwierząt, które będą hodowane lub dostarczane;
- 5) informację o wyposażeniu obiektów, w których zwierzęta będą przetrzymywane.

4. Do wniosku o wydanie zezwolenia dołącza się dokumenty potwierdzające kwalifikacje osób, o których mowa w ust. 3 pkt 2 i 3.

5. Powiatowy lekarz weterynarii, w terminie 14 dni od dnia wydania zezwolenia na prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych lub na dostarczanie zwierząt doświadczalnych, zawiadamia ministra właściwego do spraw nauki o wydaniu zezwolenia i przekazuje dane, o których mowa w ust. 3.

Art. 14. 1. Zezwolenie wydane na prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych lub na dostarczanie zwierząt doświadczalnych cofa się, jeżeli zwierzęta są przetrzymywane w sposób niezgodny z warunkami określonymi w art. 10 ust. 1-4 lub w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 5.

2. O cofnięciu zezwolenia powiatowy lekarz weterynarii zawiadamia ministra właściwego do spraw nauki w terminie 14 dni od dnia wydania decyzji w tej sprawie.

Art. 15. 1. Jednostki hodowlane prowadzą ewidencję zwierząt laboratoryjnych.

2. W ewidencji, o której mowa w ust. 1, umieszcza się następujące dane:

- 1) o liczbie i gatunku zwierząt sprzedanych lub dostarczonych;
- 2) datę sprzedaży lub dostarczenia zwierząt;
- 3) imiona i nazwiska lub nazwy odbiorców oraz ich adresy;
- 4) o liczbie i gatunku zwierząt, które padły.

3. Dane, o których mowa w ust. 2, przechowuje się przez 3 lata.

4. Dostawcy prowadzą ewidencję zwierząt doświadczalnych. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 5

Jednostki doświadczalne

Art. 16. 1. Jednostkami doświadczalnymi są:

- 1) jednostki organizacyjne szkół wyższych;
- 2) instytuty naukowo-badawcze;
- 3) placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk;
- 4) urzędowe laboratoria weterynaryjne;
- 5) wytwórnie produktów leczniczych lub biopreparatów
— wpisane do wykazu, o którym mowa w art. 22 ust. 1.

2. Doświadczenia w jednostkach doświadczalnych są przeprowadzane:

- 1) wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje, zapewniające prawidłowy przebieg doświadczenia;
- 2) po uzyskaniu zgody, o której mowa w art. 20 ust. 1.

3. W przeprowadzaniu doświadczeń mogą także uczestniczyć osoby, inne niż określone w ust. 2 pkt 1, wyznaczone przez kierownika jednostki doświadczalnej, jeżeli posiadają kwalifikacje w tym zakresie.

4. Przebieg doświadczenia nadzoruje osoba wyznaczona przez kierownika jednostki doświadczalnej.

5. Minister właściwy do spraw nauki określi, w drodze rozporządzenia, kwalifikacje osób:

- 1) nadzorujących doświadczenie;
 - 2) przeprowadzających doświadczenie;
 - 3) uczestniczących w doświadczeniu
- mając na względzie prawidłowy przebieg doświadczenia, jego zakres i cel badawczy oraz udział tych osób w doświadczeniu, a także przepisy Unii Europejskiej obowiązujące w tym zakresie.

Art. 17. 1. Jednostkę doświadczalną wyposaża się w urządzenia i sprzęt właściwe do wykorzystywanych przez nią gatunków zwierząt doświadczalnych oraz przeprowadzanych przez nią doświadczeń.

2. Urządzenia i sprzęt , o których mowa w ust.1 , projektuje się, wykonuje i użytkuje:

- 1) w sposób zapewniający prawidłowy przebieg doświadczeń oraz gwarantujący zadowalający poziom uzyskiwanych wyników;
- 2) z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 4 ust. 2.

Art. 18. Jednostka doświadczalna zapewnia stałą opiekę lekarza weterynarii nad wykorzystywanymi przez nią zwierzętami doświadczalnymi.

Art. 19. Jednostka doświadczalna prowadzi ewidencję zwierząt doświadczalnych.

2. Ewidencja, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) dane o liczbie i gatunku wszystkich zwierząt;
- 2) nazwę jednostki hodowlanej lub dostawcy w przypadku zwierząt zakupionych;
- 3) datę dostawy zwierząt.

3. Dane zawarte w ewidencji są przechowywane w jednostce doświadczalnej przez 3 lata.

Art. 20. 1. Doświadczenie można przeprowadzić po uzyskaniu zgody na jego przeprowadzenie.

2. Zgodę na przeprowadzenie doświadczenia wydaje kierownik jednostki doświadczalnej lub osoba przez niego upoważniona, po uzyskaniu przez projekt doświadczenia pozytywnej opinii właściwej lokalnej komisji etycznej lub Krajowej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach.

3. Opinię o projekcie doświadczenia lokalna komisja etyczna do spraw doświadczeń na zwierzętach przekazuje niezwłocznie Krajowej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach.

4. Jednostka doświadczalna na podstawie prowadzonej ewidencji, o której mowa w art. 19 ust. 1, składa ministrowi właściwemu do spraw nauki coroczne sprawozdanie dotyczące liczby przeprowadzanych doświadczeń oraz liczby zwierząt doświadczalnych:

- 1) wykorzystanych do doświadczeń, z podziałem na gatunki;
- 2) wykorzystanych do doświadczeń, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1-3 .

5. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 4, składa się w terminie do dnia 31 marca następnego roku za rok poprzedni.

Art. 21. 1. W projekcie doświadczenia określa się osoby przeprowadzające doświadczenie oraz osoby uczestniczące w doświadczeniu wraz ze wskazaniem ich kwalifikacji oraz dołącza się uzasadnienie wykorzystania zwierząt doświadczalnych w danym doświadczeniu.

2. Uzasadnienie, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) wskazanie celu doświadczenia oraz potrzebę wykorzystania w nim danego gatunku zwierząt doświadczalnych;
- 2) określenie sposobu wykorzystania zwierząt doświadczalnych;
- 3) informację o konieczności przeprowadzenia doświadczenia poza jednostką doświadczalną;
- 4) określenie szczególnych przesłanek wskazujących na konieczność powtórnego przeprowadzenia doświadczenia;
- 5) szczegółowy opis sposobu przeprowadzenia doświadczenia, w przypadku doświadczenia narażającego zwierzęta doświadczalne

na szczególnie długotrwały i silny ból, strach lub cierpienie.

3. Jeżeli z celu doświadczenia wynika konieczność wypuszczenia zwierząt doświadczalnych na wolność, do projektu doświadczenia dołącza się opis środków podjętych w celu zapewnienia bezpieczeństwa środowiska, zdrowia publicznego oraz zwierząt.

Art. 22. 1. Minister właściwy do spraw nauki prowadzi wykaz jednostek doświadczalnych, hodowlanych i dostawców.

2. Wniosek o umieszczenie jednostki doświadczalnej w wykazie, o którym mowa w ust. 1, składa kierownik jednostki doświadczalnej.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, zawiera:

- 1) nazwę i adres jednostki doświadczalnej;
- 2) imię i nazwisko kierownika jednostki doświadczalnej oraz osoby nadzorującej doświadczenia;
- 3) dokumenty potwierdzające kwalifikacje osoby nadzorującej doświadczenia;
- 4) oświadczenie kierownika jednostki doświadczalnej:
 - a) o spełnieniu warunków określonych w art. 10 ust. 1-4 i w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 5,
 - b) o zapewnieniu stałej opieki lekarza weterynarii nad zwierzętami doświadczalnymi, o której mowa w art. 18.

4. Kontrolę spełniania warunków i wymagań, o których mowa w art. 10 ust. 1-3 i art. 18, wykonuje właściwy powiatowy lekarz weterynarii.

5. Kopię protokołu kontroli, o której mowa w ust. 4, zawierającego w szczególności jej wyniki, powiatowy lekarz weterynarii przekazuje, w terminie 14 dni od dnia jej przeprowadzenia, ministrowi właściwemu do spraw nauki.

6. Jednostkę doświadczalną wykreśla się z wykazu, w drodze decyzji:

- 1) w przypadku gdy nie spełnia warunków określonych w art. 10 ust. 1-4 lub w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 5;
- 2) w przypadku gdy nie spełnia wymagań, o których mowa w art. 18;

3) na wniosek kierownika tej jednostki.

7. Minister właściwy do spraw nauki ogłasza, co kwartał, w drodze obwieszczenia w dzienniku urzędowym ministra oraz na stronach internetowych ministerstwa obsługującego tego ministra, wykaz, o którym mowa w ust. 1.

Art. 23. 1. Umieszczenie w wykazie, o którym mowa w art. 22 ust. 1, jednostki hodowlanej lub dostawcy następuje po otrzymaniu przez ministra właściwego do spraw nauki zawiadomienia i danych, o których mowa w art. 13 ust. 5.

2. Wykreślenie jednostki hodowlanej lub dostawcy z wykazu, o którym mowa w art. 22 ust. 1, następuje po otrzymaniu przez ministra właściwego do spraw nauki zawiadomienia, o którym mowa w art. 14 ust. 2.

Art. 24. Minister właściwy do spraw nauki nadaje jednostce doświadczalnej, hodowlanej lub dostawcy numer, pod którym są one umieszczone w wykazie, o którym mowa w art. 22 ust. 1.

Art. 25. Jednostka doświadczalna wpisana do wykazu, o którym mowa w art. 22 ust. 1, może prowadzić hodowlę zwierząt doświadczalnych.

Rozdział 6

Komisje etyczne do spraw doświadczeń na zwierzętach

Art. 26. Tworzy się Krajową Komisję Etyczną do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach, zwaną dalej „Krajową Komisją Etyczną”.

Art. 27. Krajowa Komisja Etyczna powołuje lokalne komisje etyczne do spraw doświadczeń na zwierzętach, zwane dalej „lokalnymi komisjami etycznymi” liczące od 5 do 9 członków, będących przedstawicielami nauk biologicznych, medycznych, weterynaryjnych, humanistycznych oraz organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Art. 28. Krajowa Komisja Etyczna oraz lokalne komisje etyczne wydają opinie o

projektach doświadczeń, o których mowa w art. 21.

Art. 29. 1. Nadzór nad Krajową Komisją Etyczną oraz lokalnymi komisjami etycznymi sprawuje minister właściwy do spraw nauki.

2. W skład Krajowej Komisji Etycznej wchodzi 9 członków, będących przedstawicielami nauk biologicznych, medycznych, weterynaryjnych, humanistycznych oraz organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

3. Członków Krajowej Komisji Etycznej powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw nauki.

4. Kadencja Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych trwa 4 lata.

5. Koszty związane z funkcjonowaniem Krajowej Komisji Etycznej oraz lokalnych komisji etycznych są pokrywane z budżetu państwa, z części, którą dysponuje minister właściwy do spraw nauki.

6. Zamiejscowym członkom Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży i zakwaterowania na zasadach określonych w art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

7. Minister właściwy do spraw nauki określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób powoływania i odwoływania członków Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych, uwzględniając w szczególności wymagania dotyczące wiedzy i doświadczenia kandydatów do tych komisji;
- 2) organizację i tryb funkcjonowania Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych, przy uwzględnieniu zakresu zadań tych komisji;
- 3) sposób wynagradzania członków Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych, przy uwzględnieniu zwłaszcza zakresu wykonywanych obowiązków i udziału w posiedzeniach komisji.

Art. 30. 1. Lokalne komisje etyczne wydają opinie, o których mowa w art. 28, w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu doświadczenia.

2. W przypadku wydania negatywnej opinii o projekcie doświadczenia lokalna komisja etyczna, na wniosek kierownika jednostki doświadczalnej, przekazuje, w terminie 14 dni, Krajowej Komisji Etycznej projekt doświadczenia wraz z opinią o nim.

3. Krajowa Komisja Etyczna, na podstawie materiałów uzyskanych z lokalnej komisji etycznej, wydaje opinię o projekcie doświadczenia.

4. Członkowie Krajowej Komisji Etycznej oraz lokalnych komisji etycznych są obowiązani do nieujawniania informacji, które uzyskali w związku z wykonywaniem obowiązków w tych komisjach.

Art. 31. W postępowaniu przed Krajową Komisją Etyczną oraz lokalnymi komisjami etycznymi w sprawie wydania opinii o projekcie doświadczenia nie uczestniczą, z prawem głosu, osoby, których dotyczy wydawana opinia.

Rozdział 7

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy

Art. 32.1. Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przetrzymywaniem, hodowlą, prowadzeniem ewidencji zwierząt doświadczalnych w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych i u dostawców oraz nad prawidłowym prowadzeniem dokumentacji dotyczącej doświadczeń.

2. W zakresie wykonywania nadzoru, o którym mowa w ust. 1, pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej lub osoby wyznaczone mają prawo:

- 1) wstępu do wszelkich miejsc i obiektów, w których zwierzęta doświadczalne są przetrzymywane, hodowane lub poddawane doświadczeniom;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji;

- 3) wglądu do:
 - a) dokumentów dotyczących osób odpowiedzialnych za opiekę nad zwierzętami;
 - b) dokumentów dotyczących zezwoleń;
 - c) opinii komisji etycznych.

3. Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór, o którym mowa w ust. 1, w trybie określonym w przepisach odrębnych.

Art. 33. 1. Minister właściwy do spraw nauki ogłasza, corocznie do dnia 30 czerwca, w drodze obwieszczenia w dzienniku urzędowym tego ministra, raport za rok ubiegły dotyczący wykorzystania zwierząt doświadczalnych.

2. Dane, o którym mowa w ust. 1, zawiera dane o:

- 1) liczbie zwierząt wykorzystanych do doświadczeń, z podziałem na gatunki;
- 2) liczbie zwierząt doświadczalnych wykorzystanych do doświadczeń prowadzonych w celu:
 - a) ochrony życia i zdrowia ludzi,
 - b) ochrony środowiska.

3. Minister właściwy do spraw nauki, przesyła Komisji Europejskiej, co 3 lata, sprawozdanie obejmujące zestawienie danych, o których mowa w ust. 2, za ten okres.

4. W sprawozdaniu, o którym mowa w ust. 3, minister właściwy do spraw nauki informuje także Komisję Europejską o działaniach podjętych w celu wdrożenia przepisów Unii Europejskiej w zakresie ochrony zwierząt używanych do celów doświadczalnych oraz o aktach prawa krajowego wydanych w tym zakresie.

5. W celu wyeliminowania powtarzania doświadczeń minister właściwy do spraw nauki współpracuje z Komisją Europejską oraz państwami członkowskimi Unii Europejskiej w zakresie wzajemnego uznawania uzyskanych w państwach członkowskich wyników doświadczeń na zwierzętach.

6. W przypadku gdy informacje przekazywane w sposób określony w

ustawie stanowią tajemnicę przedsiębiorców w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów minister właściwy do spraw nauki zapewnia ochronę tych informacji.

Rozdział 8

Przepisy karne

Art. 34. Kto, przeprowadzając doświadczenia na zwierzętach doświadczalnych, naraża je na niepotrzebny ból, cierpienie, strach lub trwale uszkodzenia w ich organizmie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 35. Kto wykorzystuje do doświadczeń zwierzęta bezdomne lub dziczyżę, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 36. Kto wykorzystuje do doświadczeń zwierzęta gatunków uznanych za zagrożone wyginięciem lub zwierzęta dzikie, z wyłączeniem art. 5 ust. 3 pkt 2 i 3, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 37. Kto przeprowadza doświadczenia na zwierzętach doświadczalnych bez odpowiedniego znieczulenia, z wyjątkiem przypadków gdy znieczulenie jest dla zwierzęcia większym urazem niż samo doświadczenie, znieczulenia nie da się pogodzić z celem doświadczenia oraz gdy zastosowano metody inne niż znieczulenie ograniczające u zwierzęcia ból, cierpienie i strach, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 38. Kto powtórnie wykorzystuje zwierzęta doświadczalne do przeprowadzenia doświadczenia powodującego silny ból, strach lub cierpienie, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 39. Kto pozyskuje zwierzęta bezdomne lub dziczące w celu ich hodowli jako zwierzęta laboratoryjne,
podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 40. Kto prowadzi hodowlę zwierząt laboratoryjnych lub dostarcza zwierzęta doświadczalne:

- 1) bez wymaganego zezwolenia lub
- 2) nie zapewnia zwierzętom właściwych warunków utrzymywania
– podlega karze aresztu albo grzywny.

2. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek zwierząt doświadczalnych.

Art. 41. Kto przeprowadza doświadczenie bez wymaganej zgody na jego przeprowadzenie,
podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 42. Kto wydaje zgodę na przeprowadzenie doświadczenia bez pozytywnej opinii lokalnej komisji etycznej lub Krajowej Komisji Etycznej,
podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 43. Orzekanie w sprawach o czyny określone w art. 35-42 następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 9

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy dostosowawcze,
przejściowe i końcowe

Art. 44. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 uchyla się pkt 4;
- 2) w art. 4 uchyla się pkt 1, 5, 19, 22 i 23;
- 3) w art. 6 w ust. 2 uchyla się pkt 2 i 13;

- 4) uchyla się rozdział 9;
- 5) w art. 34a uchyla się ust. 4;
- 6) w art. 35 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4 albo znęca się nad nim w sposób określony w art. 6 ust. 2, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.”;
- 7) w art. 37 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kto narusza nakazy albo zakazy określone w art. 9, art. 12 ust. 1-6, art. 13 ust. 1, art. 14, art. 15 ust. 1-5, art. 16, art. 17 ust. 1-7, art. 18, art. 19, art. 22 ust. 1, art. 22a, art. 24 ust. 1-3, art. 25 i art. 27, podlega karze grzywny lub aresztu.”;
- 8) uchyla się art. 37c.

Art. 45. 1. Członkowie Krajowej Komisji Etycznej powołanej na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, pełnią swoje obowiązki do dnia powołania członków Krajowej Komisji Etycznej na podstawie art. 28 ust. 3.

2. Dotychczasowi członkowie lokalnych komisji etycznych pełnią swoje obowiązki do dnia powołania nowych członków tych komisji na podstawie art. 29.

Art. 46 Jednostki doświadczalne są obowiązane do złożenia wniosku o umieszczenie ich w wykazie, o którym mowa w art. 23 ust. 1, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 47. Jednostki doświadczalne umieszczone w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw nauki na podstawie art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, są jednostkami upoważnionymi do wykonywania doświadczeń na zwierzętach do dnia ogłoszenia wykazu na podstawie art. 22 ust. 1.

Art. 48. Jednostki doświadczalne upoważnione do wykonywania doświadczeń na

zwierzętach na podstawie dotychczasowych przepisów mogą prowadzić doświadczenia rozpoczęte przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 49. Do postępowań wszczętych, a niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 50. Przepis art. 5 ust. 3 pkt 4 stosuje się z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Art. 51. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

UZASADNIENIE

Celem projektowanej ustawy jest dostosowanie polskiego prawodawstwa w zakresie wykonywania doświadczeń na zwierzętach do prawa wspólnotowego. W projekcie uwzględniono zasadniczą w tym zakresie dyrektywę Rady z dnia 24 listopada 1986 r. w sprawie zbliżenia ustaw i innych aktów normatywnych oraz decyzji administracyjnych państw członkowskich dotyczących ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych.

Projektowana ustawa uchyla istniejące obecnie unormowania w zakresie doświadczeń na zwierzętach zawarte w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002). Usytuowanie proponowanych rozwiązań prawnych w nowej ustawie jest podyktowane przede wszystkim chęcią całościowego rozwiązania zagadnień dotyczących doświadczeń na zwierzętach w jednym akcie normatywnym rangi ustawowej oraz potraktowania ich w sposób szczególny z uwagi na zawarte w wyżej wymienionej dyrektywie przepisy wspólnotowe.

Projektowana ustawa implementuje przepisy wspólnotowe w zakresie doświadczeń na zwierzętach. W pierwszej kolejności wdraża przepisy o charakterze materialnym, które określają zasady wykorzystywania zwierząt do doświadczeń. Dookreśla w szczególności, jakie zwierzęta i w jaki sposób mogą być wykorzystane do doświadczeń, jak również inne związane z tymi sprawami kwestie, np. warunki przetrzymywania zwierząt doświadczalnych. Ponadto, projekt wdraża do prawodawstwa polskiego definicje doświadczenia oraz inne istotne dla stosowania omawianej ustawy pojęcia.

W tym miejscu należy jednak zaznaczyć konieczność takiej implementacji, która uwzględnia odmienności systemu prawa polskiego. Takie podejście musi być podyktowane zarówno obowiązującym w Polsce zasadami tworzenia prawa, jak również jego stosowania. Tym samym umieszczony w projekcie tzw. „słowniczek” dotyczy projektowanej ustawy i nie w pełni odpowiada „słowniczкови” zawartemu w Dyrektywie. Poszczególne normy prawa materialnego zostały zawarte w pierwszych pięciu rozdziałach projektowanej ustawy. Z kolei następane trzy rozdziały dotyczą kwestii związanych z tworzeniem ustrojowych podstaw do wykonywania nadzoru nad

przestrzeganiem przepisów ustawy. Opierają się one na trzech płaszczyznach: po pierwsze – opiniowaniu przez komisje etyczne projektów doświadczeń na zwierzętach, po drugie – wprowadzeniu zezwoleń na hodowlę lub dostarczanie zwierząt laboratoryjnych, jak również obowiązku umieszczenia jednostek doświadczalnych, hodowlanych i dostawców w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw nauki oraz po trzecie – stworzeniu sankcji karnych dla osób nieprzestrzegających określonych przepisów ustawy.

Odnośnie do procedur i nadzoru nad doświadczeniami należy podkreślić, iż zaproponowane w projekcie ustawy rozwiązania ustrojowe uwzględniają istniejący stan prawny, jak również praktykę wynikłą na skutek jego stosowania. Dotyczą one w szczególności nadzoru Inspekcji Weterynaryjnej nad przestrzeganiem przepisów ustawy (przede wszystkim kontrola jednostek doświadczalnych i hodowlanych), jak również funkcjonowania na podstawie dotychczasowych przepisów Krajowej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach oraz lokalnych komisji etycznych do spraw doświadczeń na zwierzętach (przede wszystkim sygnalizowane wyżej opiniowanie doświadczeń). Oznacza to, że zbędne staje się tworzenie nowych struktur administracyjnych, które miałyby zająć się nadzorowaniem przepisów zawartych w projektowanej ustawie. Celem takiego rozwiązania jest przede wszystkim zamiar uniknięcia obciążenia dodatkowymi wydatkami budżetu państwa.

Projekt ustawy w rozdziale 1 zawiera przepisy o charakterze ogólnym. Zawarte zostały w nim m.in. zakres przedmiotowy ustawy (art. 1) oraz definicje stworzone na jej potrzeby (art. 2). Przepis art. 1 ust. 2 określa cele, przy uwzględnieniu których dopuszczalne jest przeprowadzenie doświadczeń na zwierzętach, przy założeniu, że nie można celów tych osiągnąć przy zastosowaniu odpowiednich metod alternatywnych. Ważne z punktu widzenia implementacji prawa wspólnotowego są definicje zawarte w art. 2. Najistotniejsze z nich są definicje doświadczenia oraz zwierząt doświadczalnych. Ważną definicją jest również definicja obiektu oraz zwierząt laboratoryjnych. W tym miejscu należy zauważyć, że ta ostatnia definicja jest odpowiednikiem zamieszczonej w dyrektywie definicji zwierząt hodowlanych. Przyjęcie odmiennego nazewnictwa jest konsekwencją utrwalonego w polskim ustawodawstwie pojęcia zwierząt laboratoryjnych. Przepis art. 3 ust. 3 określa moment rozpoczęcia i zakończenia doświadczenia.

Regulacje zawarte w rozdziale 2 projektu ustawy określają zasady wykorzystania zwierząt doświadczalnych. Postanowienia tego rozdziału są adresowane do jednostek doświadczalnych, które wykorzystują zwierzęta doświadczalne. Ich celem jest traktowanie zwierząt podczas doświadczeń w sposób humanitarny, zgodny ze standardami przyjętymi w Unii Europejskiej. Poszczególne artykuły tego rozdziału precyzują sposób dokonywania doświadczeń. Artykuł 3 obliguje do korzystania przed przeprowadzeniem doświadczenia, z międzynarodowej informacji w danej dziedzinie nauki, w celu wyeliminowania powtarzania doświadczeń. Następny art. 4 zawiera katalog zasad, jakimi należy kierować się przy przeprowadzaniu doświadczenia. Natomiast art. 5 określa, jakie zwierzęta można wykorzystywać do doświadczeń. Oprócz zwierząt laboratoryjnych będą to także inne zwierzęta wymienione w ust. 3 tego artykułu. W dalszej kolejności art. 6 dotyczy znieczulenia zwierząt doświadczalnych podczas doświadczenia. Ważną normę wprowadza art. 7, który dopuszcza tylko jednorazowe wykorzystanie zwierząt do doświadczeń. Od zasady tej wprowadza jednocześnie wyjątek dopuszczający powtórne wykorzystanie zwierzęcia, jeżeli ograniczy to ogólną liczbę zwierząt doświadczalnych wykorzystywanych do doświadczeń. Artykuły 8 i 9 stanowią o konieczności humanitarnego zachowania się wobec zwierząt doświadczalnych po przeprowadzeniu doświadczenia.

Przetrzymywanie zwierząt doświadczalnych zostało uregulowane w rozdziale 3. Normy zawarte w tym rozdziale dotyczą bardzo istotnej kwestii, mianowicie warunków, w jakich zwierzęta powinny być przetrzymywane. Przepisy tego rozdziału dotyczą zarówno jednostek doświadczalnych, hodowlanych, jak i dostawców. Wszystkie te podmioty muszą zachować standardy przetrzymywania zwierząt, które określają poszczególne przepisy art. 10, jak również wydane na jego podstawie akty normatywne o charakterze wykonawczym. Odesłanie do przepisów aktów wykonawczych jest w tym przypadku konieczne, ponieważ stopień szczegółowości przepisów dotyczących warunków przetrzymywania zwierząt doświadczalnych oraz wymagań stawianych personelowi opiekującemu się nimi wykracza poza zakres regulacji ustawowej. Artykuł 11 tego rozdziału nakłada obowiązek zaopatrywania psów, kotów i zwierząt z rzędu naczelnych, po odsadzeniu, w trwałe znaki identyfikacyjne oraz obowiązek prowadzenia dokumentacji przez jednostki doświadczalne, hodowlane i dostawców. Jednocześnie ust. 7 tego artykułu obliguje ministra właściwego do spraw rolnictwa do wydania aktu wykonawczego określającego

wzór znaku identyfikacyjnego oraz sposób znakowania wybranych gatunków zwierząt laboratoryjnych.

Kwestie hodowli zwierząt laboratoryjnych reguluje rozdział 4 projektu ustawy. Zamieszczone w nim przepisy są przeniesieniem istniejących obecnie rozwiązań, które znalazły się w ustawie o ochronie zwierząt. Dodatkowo obowiązek uzyskania zezwolenia został nałożony na dostawców zwierząt doświadczalnych. Poszczególne przepisy tego rozdziału kształtują procedurę przyznania bądź cofnięcia zezwolenia na prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych lub ich dostarczanie. Organem właściwym w tym zakresie jest powiatowy lekarz weterynarii. Poza tym projekt ustawy nakłada na jednostki hodowlane oraz dostawców obowiązek ewidencjonowania posiadanych zwierząt doświadczalnych.

Rozdział 5 dotyczy jednostek doświadczalnych. W art. 16 określa, jakie podmioty mogą być tymi jednostkami. Podmioty te mogą uzyskać status jednostki doświadczalnej wyłącznie po wpisaniu ich do wykazu prowadzonego przez ministra właściwego do spraw nauki (art. 22). Doświadczenia w tych jednostkach będą mogły przeprowadzać wyłącznie osoby posiadające określone kwalifikacje oraz upoważnienie na podstawie art. 20. Artykuł 17 określa wymagania dotyczące sprzętu, jakie powinny spełniać jednostki doświadczalne. Zgodnie z następnym art. 18 jednostka doświadczalna jest obowiązana zapewnić opiekę lekarza weterynarii nad zwierzętami doświadczalnymi. Poza tym jednostka doświadczalna prowadzi ewidencję posiadanych zwierząt doświadczalnych (art. 19). Następne dwa artykuły zawierają niezmiernie ważne dla całej ustawy regulacje. Dotyczą one upoważnienia do przeprowadzenia doświadczenia (art. 20) oraz projektu doświadczenia (art. 21). Upoważnienie wydaje osoba nadzorująca doświadczenie w imieniu kierownika jednostki doświadczalnej po uzyskaniu pozytywnej opinii lokalnej komisji etycznej. Natomiast projekt doświadczenia oprócz wskazania osób przeprowadzających doświadczenie lub w nim uczestniczących (wraz z określeniem ich kwalifikacji) zawiera uzasadnienie wykorzystania zwierząt doświadczalnych w danym doświadczeniu. Na podstawie art. 22 minister właściwy do spraw nauki prowadzi wykaz jednostek doświadczalnych, hodowlanych oraz dostawców. Umieszczenie jednostki doświadczalnej w wykazie następuje na wniosek kierownika jednostki doświadczalnej. Natomiast wpis jednostek hodowlanych oraz dostawców do wykazu następuje na podstawie informacji, o

wydanym zezwoleniu, przekazanych przez powiatowego lekarza weterynarii (art. 23). Dodatkowo jednostki doświadczalne uzyskały możliwość hodowania zwierząt laboratoryjnych (art. 25).

Rozdział 6 dotyczy komisji etycznych do spraw doświadczeń na zwierzętach. W celu opiniowania doświadczeń tworzy się Krajową oraz lokalne komisje etyczne do spraw doświadczeń na zwierzętach (art. 26). Krajowa Komisja Etyczna powołuje lokalne komisje etyczne (art. 29) oraz wydaje opinie o doświadczeniach na wniosek kierownika jednostki doświadczalnej (art. 30). Nadzór nad Krajową Komisją Etyczną oraz lokalnymi komisjami etycznymi sprawuje minister właściwy do spraw nauki. Ten sam minister powołuje i odwołuje członków Krajowej Komisji Etycznej. Należy zauważyć, że przyjęte rozwiązania dotyczące komisji etycznych stanowią kontynuację dotychczas istniejących unormowań w tym zakresie. Zaproponowane nowe regulacje doprecyzowują tylko istniejące procedury opiniowania doświadczeń.

Zgodnie z rozdziałem 7 nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy sprawuje Inspekcja Weterynaryjna. Nadzór dotyczy w szczególności kontroli jednostek doświadczalnych, hodowlanych i dostawców.

Poza tym minister właściwy do spraw nauki ogłasza corocznie raport dotyczący wykorzystania zwierząt doświadczalnych, jak również przedstawia co trzy lata zbiorcze sprawozdanie dla Komisji Europejskiej obejmujące dane zawarte w publikowanych raportach (art. 33).

Przedostatni rozdział 8 ustawy zawiera przepisy karne wprowadzające sankcje za nieprzestrzeganie określonych przepisów ustawy. Orzekanie w tych sprawach następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Projekt ustawy zawiera także w rozdziale 9 zmiany w przepisach obowiązujących (ustawa o ochronie zwierząt) będące konsekwencją przyjętych w projekcie ustawy rozwiązań merytorycznych. W dalszej kolejności omawiany rozdział zawiera przepisy dostosowawcze (art. 44), przejściowe (art. 45 art. 46, art. 47 art. 48 i art. 49) i końcowe (art. 50 i art. 51).

24/07/esz

Ocena Skutków Regulacji

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Projektowany akt normatywny oddziałuje na następujące podmioty:

- 1) jednostki naukowe wykonujące doświadczenia na zwierzętach (jednostki doświadczalne);
- 2) hodowców zwierząt laboratoryjnych (jednostki hodowlane) oraz dostawców tych zwierząt.

2. Wpływ aktu normatywnego na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Zgodnie z projektem ustawy, realizacja zadań związanych z nadzorowaniem i opiniowaniem doświadczeń na zwierzętach będzie spoczywać na:

- 1) Inspekcji Weterynaryjnej;
- 2) Krajowej Komisji Etycznej;
- 3) lokalnych komisjach etycznych.

W związku z powyższym nie zachodzi konieczność tworzenia nowej struktury administracyjnej, a jedynie jej dostosowanie do standardów europejskich. Zadania Krajowej Komisji Etycznej i lokalnych komisji etycznych będą się koncentrować na opiniowaniu doświadczeń przeprowadzanych na zwierzętach. Natomiast Inspekcja Weterynaryjna będzie sprawować w ramach nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ustawy kontrolę jednostek przeprowadzających doświadczenia oraz podmiotów zajmujących się hodowlą zwierząt doświadczalnych. Wejście w życie ustawy powoduje koszty związane z realizacją zadań wynikających z nowych zadań ministra właściwego do spraw nauki.

Biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, że omawiany akt normatywny będzie miał wpływ na wzrost wydatków z budżetu państwa w 2004 r. w wysokości ok. 350 000 zł, w tym koszt wynagrodzeń pracowników zatrudnionych na 3 etatach ok. 250 000 zł oraz koszt sprzętu i oprogramowania oraz utrzymania stanowisk pracy ok. 250 000 zł.

Omawiany projekt nie będzie miał wpływu na wzrost wydatków z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

3. Wpływ aktu normatywnego na rynek pracy

Realizacja zadań określonych w projektowanej ustawie, związana z implementacją norm wspólnotowych w zakresie doświadczeń na zwierzętach, będzie skutkować koniecznością stworzenia nowych miejsc pracy w ilości 3 etatów w związku z nałożeniem dodatkowych obowiązków na ministra właściwego do spraw nauki.

4. Wpływ aktu normatywnego na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki

Dostosowanie projektowanych rozwiązań ustawowych do norm wspólnotowych nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

5. Wpływ aktu normatywnego na sytuację i rozwój regionalny

Projektowany akt normatywny nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

6. Konsultacje

Projekt ustawy został poddany szerokiej konsultacji wśród organizacji społecznych, których statutowym celem jest ochrona zwierząt. Uwagi do projektu zostały zgłoszone jedynie przez Fundację „Animals” i tylko ta organizacja wzięła udział w konferencji uzgodnieniowej. Z 19 zgłoszonych uwag przyjęto podczas konferencji uzgodnieniowej jedną uwagę dotyczącą znakowania zwierząt laboratoryjnych. Pozostałe propozycje zostały odrzucone ponieważ część z nich wykraczała poza zakres regulowany ustawą, a część była sprzeczna z transponowaną dyrektywą.

Dodatkowo projekt został udostępniony opinii publicznej na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

7. Wskazanie źródeł finansowania, zwłaszcza jeżeli projekt pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Wejście w życie projektowanych regulacji powoduje skutki finansowe dla budżetu państwa związane z nałożeniem dodatkowych obowiązków na ministra właściwego do spraw nauki. Wejście w życie ustawy nie spowoduje dodatkowych wydatków z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

25/07/esz

**UZASADNIENIE DOSTOSOWAWCZEGO CHARAKTERU
PROJEKTU USTAWY
O DOŚWIADCZENIACH NA ZWIERZĘTACH**

Celem projektowanej ustawy o doświadczeniach na zwierzętach jest pełna transpozycja do polskiego porządku prawnego norm prawa wspólnotowego w obszarze doświadczeń na zwierzętach. W prawie Unii Europejskiej materia ta uregulowana została w Dyrektywie Rady Nr 86/609 z 24 listopada 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych. W chwili obecnej prawo polskie normuje niniejszą problematykę w sposób niepełny w ustawie z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.

Projektowana ustawa, w ramach wyznaczonych przepisami Dyrektywy Nr 86/609, utrzymuje podstawowe elementy aktualnie obowiązującego systemu, zarazem jednak niektóre dotychczasowe unormowania zostały rozbudowane i uzupełnione w celu dostosowania ich do wymogów wspólnotowych. Dotyczy to w szczególności zasad wykorzystywania zwierząt do doświadczeń, warunków przetrzymywania zwierząt doświadczalnych, ich znakowania, hodowli i obrotu.

Projektowana ustawa określa przesłanki przeprowadzania doświadczeń na zwierzętach oraz dopuszczalne cele doświadczeń (art. 1 ust. 2), zgodnie z treścią art. 3 i 7 Dyrektywy Nr 86/609. Wśród celów eksperymentów ustawa wymienia również podstawowe badania naukowe oraz cele dydaktyczne. Mimo nieuwzględnienia tych celów w ww. Dyrektywie, ustawa nie pozostaje w sprzeczności z regulacjami Unii Europejskiej. Zasady przeprowadzania doświadczeń w celu podstawowych badań naukowych lub dydaktyki nie są bowiem przedmiotem harmonizacji na szczeblu Wspólnoty, a zarazem prawo wspólnotowe nie wprowadza zakazu przeprowadzania takich doświadczeń.

W projektowanej ustawie uregulowano, zgodnie z wymaganiami art. 7 Dyrektywy Nr 86/609, szczegółowe zasady wykorzystania zwierząt do doświadczeń (art. 4). Projektowana ustawa uznaje przeprowadzenie doświadczenia za środek ostateczny, dopuszczalny jedynie wtedy, gdy założonych celów nie można osiągnąć inną drogą. Przepis art. 5 przedłożonego projektu wprowadza ponadto obowiązek wykorzystywania do doświadczeń zwierząt specjalnie hodowanych do tego celu oraz zakazuje wykorzystywania zwierząt bezdomnych

lub zdziczałych, zgodnie z wymaganiami art. 19 ust. 4 Dyrektywy Nr 86/609. Ustawa normuje również sposób znieczulenia oraz zasady postępowania ze zwierzęciem po zakończeniu doświadczenia (art. 6), a także zobowiązuje do korzystania z informacji międzynarodowej w celu wyeliminowania powtarzalności doświadczeń (art. 3).

Projektowana ustawa określa warunki przetrzymywania zwierząt doświadczalnych (art. 10), w sposób odpowiadający standardom wspólnotowym, wynikającym z przepisu art. 5 Dyrektywy Nr 86/609. Ustawa zawiera upoważnienie do określenia, w drodze rozporządzenia wykonawczego, szczegółowych warunków utrzymywania zwierząt doświadczalnych, zgodnie z Aneksiem II Dyrektywy Nr 86/609.

Przedłożony projekt wprowadza, wynikający z przepisów art. 15 i 19 Dyrektywy Nr 86/609, obowiązek rejestracji jednostek doświadczalnych, hodowlanych i dostawców. Rozpoczęcie działalności przez jednostki hodowlane i dostawców wymaga uzyskania zezwolenia powiatowego lekarza weterynarii, po uprzednim spełnieniu określonych w ustawie warunków. Natomiast jednostki doświadczalne podlegają wpisowi do wykazu prowadzonego przez ministra właściwego do spraw nauki. Minister ten odpowiedzialny jest też za ogłaszanie raportów dotyczących wykorzystania zwierząt doświadczalnych i współpracę z Komisją Europejską w tym zakresie.

Projektowana ustawa określa również sposób powoływania i zasady działania komisji etycznych oraz procedurę opiniowania projektów doświadczeń na zwierzętach (art. 26 – 31). Pozytywna opinia komisji etycznej jest podstawowym warunkiem dopuszczalności przeprowadzenia każdego eksperymentu, zgodnie z wymaganiami 7 ust. 1 Dyrektywy Nr 86/609.

Ustawa wskazuje Inspekcję Weterynaryjną jako organ powołany do kontroli przestrzegania przepisów ustawy, poprzez sprawowanie nadzoru nad przetrzymywaniem, hodowlą i prowadzeniem ewidencji zwierząt doświadczalnych oraz prawidłowym prowadzeniem dokumentacji dotyczącej doświadczeń (art. 32 ust. 1). Obowiązek wyznaczenia właściwego organu nadzorczego wynika z przepisu art. 6 ust. 1 Dyrektywy Nr 86/609.

**URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ**

MINISTER

Prof. dr hab. Danuta Hübner

Min. DH- *LGA* /03/DPE/bm

Warszawa, 10 lipca 2003 r.

**Pan
Aleksander Proksa
Sekretarz Rady Ministrów**

Opinia o zgodności projektu ustawy o doświadczeniach na zwierzętach z prawem Unii Europejskiej, wyrażona na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Minister Danutę Hübner, działającą z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej.

W związku z przedłożonym projektem ustawy o doświadczeniach na zwierzętach. (pismo nr RM-10-105-03), pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

I. Projektowana ustawa o doświadczeniach na zwierzętach ma na celu pełną i kompleksową transpozycję do polskiego porządku prawnego norm prawa wspólnotowego w obszarze doświadczeń na zwierzętach. Obecnie problematyka dopuszczalności i zasad przeprowadzania doświadczeń na zwierzętach unormowana jest w polskim prawie w sposób niepełny w przepisach ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.

Prawo Unii Europejskiej reguluje materię doświadczeń na zwierzętach w Dyrektywie Rady Nr 86/609 z 24 listopada 1986 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie ochrony zwierząt wykorzystywanych w celach doświadczalnych i innych celach naukowych.

II. Projektowana ustawa, w ramach wyznaczonych przepisami Dyrektywy Nr 86/609, zachowuje podstawowe elementy dotychczasowego systemu. W szczególności utrzymana została rola komisji etycznych, jako organów opiniujących doświadczenia na zwierzętach. Pozytywna opinia komisji etycznej jest podstawowym warunkiem

dopuszczalności przeprowadzenia każdego eksperymentu. Równocześnie w przedłożonym projekcie rozbudowane i uzupełnione zostały przepisy dotyczące zasad wykorzystywania zwierząt do doświadczeń, warunków przetrzymywania zwierząt doświadczalnych, ich znakowania, hodowli i obrotu, w sposób zgodny ze standardami Unii Europejskiej.

- III. Pierwszy rozdział ustawy określa przesłanki przeprowadzania doświadczeń na zwierzętach oraz dopuszczalne cele doświadczeń a także wprowadza, zgodnie z prawem wspólnotowym, definicje. Podstawową dla ustawy definicją jest zawarta w art. 2 pkt 5 definicja „doświadczenia”. Jej treść odpowiada brzmieniu definicji określonej w art.2 lit. d) Dyrektywy 86/609. Przepis art. 2 projektowanej ustawy wprowadza również inne kluczowe dla stosowania ustawy definicje: „zwierzęcia”, „zwierzęcia doświadczalne” i „zwierzęcia laboratoryjne”.

Przepis art. 2 ust. 2 projektowanej ustawy wymienia, jako możliwe cele doświadczeń, podstawowe badania naukowe oraz cele dydaktyczne. Należy podkreślić, iż wskazany zapis nie narusza norm Unii Europejskiej. Zasady przeprowadzania doświadczeń w celu podstawowych badań naukowych lub dydaktyki nie są przedmiotem harmonizacji na szczeblu Wspólnoty, pozostając poza zakresem regulacji Unii Europejskiej. Równocześnie prawo wspólnotowe nie wprowadza zakazu przeprowadzania takich doświadczeń. Natomiast objęcie doświadczeń przeprowadzanych w ww. celach równorzędnymi, jak w przypadku innych doświadczeń, ograniczeniami, zgodne jest z międzynarodowymi normami w dziedzinie doświadczeń na zwierzętach, zawartymi w szczególności w Konwencji Rady Europy o ochronie zwierząt kręgowych wykorzystywanych w celach doświadczalnych i innych celach naukowych.

- IV. Przepisy rozdziału drugiego ustawy określają zasady wykorzystania zwierząt do doświadczeń, zobowiązując w pierwszym rzędzie do wykorzystywania zwierząt specjalnie hodowanych do tego celu oraz wprowadzając zakaz wykorzystywania zwierząt bezdomnych lub dziczyńskich (art. 5), zgodnie z art. 4, 7 i 19 Dyrektywy 86/609. Przepisy wskazanego rozdziału określają także sposób znieczulenia oraz zasady postępowania ze zwierzęciem po zakończeniu doświadczenia. Przepisy rozdziału drugiego konkretyzują ogólną zasadę, iż przeprowadzenie doświadczenia jest środkiem ostatecznym, dopuszczalnym jedynie wtedy, gdy założonych celów nie można osiągnąć inną drogą, a sposób przeprowadzenia doświadczenia powinien powodować jak najmniejsze cierpienie zwierzęcia (art. 4, 6 - 9 ustawy). Wskazane

przepisy odpowiadają wymaganiom zawartym w szczególności w art. 7, 8 i 9 Dyrektywy 86/609. Przepisy rozdziału drugiego zobowiązują również do korzystania z informacji międzynarodowej w celu wyeliminowania powtarzalności doświadczeń, zgodnie z art. 22 ww. Dyrektywy.

- V. Rozdział trzeci projektowanej ustawy zawiera rozbudowane przepisy określające warunki przetrzymywania zwierząt doświadczalnych. Przepis art. 10 stanowi transpozycję do polskiego prawa standardów określonych w art. 5 Dyrektywy 86/609, zawierając równocześnie delegację, pozwalającą na określenie szczegółowych warunków utrzymywania zwierząt doświadczalnych, wynikających z treści Aneksu II Dyrektywy 86/609. Przepis art. 11 określa zasady znakowania psów, kotów i zwierząt naczelnych, zgodnie z art. 18 ww. Dyrektywy.
- VI. Kolejne dwa rozdziały projektowanej ustawy dotyczą zasad działalności jednostek hodowlanych, dostawców i jednostek doświadczalnych, wprowadzając obowiązek rejestracji tych podmiotów. Konieczność rejestracji wynika bezpośrednio z przepisów art. 15 i 19 Dyrektywy Nr 86/609. Rozpoczęcie działalności w zakresie hodowli i dostawy zwierząt doświadczalnych wymaga uzyskania zezwolenia powiatowego lekarza weterynarii (art. 13 ust. 1 ustawy), przy czym ustawa określa zarówno warunki uzyskania zezwolenia, jak i przesłanki jego cofnięcia. Natomiast jednostki doświadczalne podlegają wpisowi do wykazu prowadzonego przez ministra właściwego do spraw nauki. Rozdział szósty ustawy określa sposób powoływania i zasady działania komisji etycznych oraz procedurę opiniowania projektów doświadczeń na zwierzętach.
- VII. Projektowana ustawa wskazuje Inspekcję Weterynaryjną jako organ sprawujący nadzór nad przetrzymywaniem, hodowlą i prowadzeniem ewidencji zwierząt doświadczalnych oraz prawidłowym prowadzeniem dokumentacji dotyczącej doświadczeń (art. 32). Uprawnienia Inspekcji obejmują prawo wstępu do wszelkich pomieszczeń w których przetrzymywane są zwierzęta doświadczalne, łącznie z miejscami, w których przeprowadzane są doświadczenia. Inspekcja Weterynaryjna pełni więc rolę organu powołanego, zgodnie z wymaganiem art. 6 ust. 1 Dyrektywy 86/609, do kontroli przestrzegania przepisów ustawy. Wydaje się, iż w celu zapewnienia skutecznego wykonywania nadzoru, niezbędne będzie wzmocnienie organizacyjne i finansowe Inspekcji Weterynaryjnej.

Natomiast ministrowi właściwemu do spraw nauki powierzone zostały zadania dotyczące ogłaszania raportów dotyczących wykorzystania zwierząt doświadczalnych i współpracy z Komisją Europejską (art. 33 ustawy), zgodnie z art. 26 Dyrektywy 86/609. Projektowana ustawa zawiera również szereg przepisów karnych (rozdział ósmy), mających zapewnić skuteczność transponowanych norm wspólnotowych.

VIII. W konkluzji należy stwierdzić, że projekt ustawy o doświadczeniach na zwierzętach jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

Z up. Sekretarza Komitetu
Integracji Europejskiej
POLSKIEGO PARLAMENTU

Andrzej Pietras

Do uprzejmej wiadomości:

Pan J. Jerzy Pilarczyk

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

**Rozporządzenie
Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi**

z dnia.....2003 r.

w sprawie szczegółowych warunków utrzymywania zwierząt doświadczalnych

Na podstawie art. 10 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia..... o doświadczeniach na zwierzętach (Dz. U. Nr, poz.), zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa warunki utrzymywania zwierząt doświadczalnych w jednostkach hodowlanych, doświadczalnych i u dostawców.

§ 2.

1. Hodowla zwierząt laboratoryjnych może być prowadzona jedynie w pomieszczeniach wyposażonych w urządzenia i instalacje umożliwiające utrzymanie warunków odpowiednich dla zapewnienia zdrowia i dobrostanu danego gatunku zwierząt, przy zapewnieniu pożywienia, wody i pielęgnacji oraz swobody ruchu, przynajmniej w minimalnym stopniu.

2. Wszelkie ograniczenia w zaspokajaniu przez zwierzęta potrzeb fizjologicznych i etologicznych minimalizuje się.

3. Hodowca wydziela pomieszczenia służące:

1) do przechowywania karmy, czystych klatek, przyborów i innego wyposażenia;

2) do mycia i odkażania używanego sprzętu;

3) do przechowywania i utylizacji martwych zwierząt i odchodów zwierzęcych. W przypadku braku możliwości utylizacji martwych zwierząt wskazuje się miejsce, w którym te czynności będą wykonywane.

4. Pomieszczenie na żywność powinno być chłodne, suche i zabezpieczone przed dostępem owadów.

5. Stan zdrowia zwierząt laboratoryjnych, warunki w jakich są one utrzymywane oraz sposób pielęgnacji powinny być pod stałą kontrolą lekarza weterynarii. Każde zwierzę powinno posiadać informacje o pochodzeniu zawierającą dane o gatunku, szczepie, płci, wieku oraz o masie ciała.

6. Zwierzętom chorym lub rannym zapewnia się oddzielne pomieszczenie.

7. Wszelkie zabiegi i doświadczenia na zwierzętach powinny być prowadzone w osobnym, odpowiednio wyposażonym pomieszczeniu.

8. Warunki środowiskowe, w jakich utrzymywane są zwierzęta laboratoryjne oraz urządzenia im służące są codziennie kontrolowane, zaś pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta wyposaża się w czujniki wykrywające pożar oraz zabezpieczone przed wejściem osób niepowołanych.

§ 4.

1. Szczegółowe warunki środowiskowe jakie powinny być spełnione przy hodowli zwierząt laboratoryjnych, są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

2. Szczegółowe warunki mikroklimatyczne i zagęszczenie zwierząt laboratoryjnych w pomieszczeniach dla zwierząt są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 5.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

w porozumieniu

Minister Nauki

Szczegółowe warunki środowiskowe dla poszczególnych gatunków zwierząt:

1. Pomieszczenia dla zwierząt:

a) Materiały użyte do konstrukcji pomieszczeń dla zwierząt doświadczalnych i ich wyposażenie (klatki, kojce, karmniki, poidła itp.) z którymi stykają się zwierzęta nie mogą być dla nich szkodliwe, ich powierzchnie muszą być gładkie, nieprzepuszczalne, dające się łatwo czyścić i dezynfekować. Powinny być odporne na środki dezynfekcyjne i mocz. Podłogi muszą być wytrzymałe na obciążenia klatkami i zwierzętami. Do budowy pomieszczeń dla zwierząt zabrania się używać azbestu. Wszelkie urządzenia winny być bezpieczne tak aby nie powodować urazów i zranień zwierząt.

b) Pomieszczenia przeznaczone do utrzymywania zwierząt doświadczalnych, innych niż laboratoryjne powinny odpowiadać warunkom określonym w rozporządzeniu właściwego ministra do spraw rolnictwa, wydanym na podstawie art.12. ust.7 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. Nr 111, poz.724).

c) Pomieszczenia i wybiegi dla zwierząt muszą być tak skonstruowane aby uniemożliwić ucieczkę zwierząt a także przedostanie się do nich zwierząt z zewnątrz .

d) Standard urządzeń zależy od zachowania higieny. Konieczne są czytelne instrukcje dotyczące czyszczenia klatek i boksów.

Wszystkie urządzenia oraz pomieszczenia dla zwierząt powinny być rutynowo czyszczone i myte a gdy jest to niezbędne sterylizowane.

2. Wentylacja:

a) Pomieszczenia, w których utrzymywane są zwierzęta doświadczalne winny być wyposażone w odpowiedni system wentylacji, dostosowany do potrzeb gatunków tam przebywających. Zadaniem systemu wentylacji jest dostarczenie czystego powietrza i usuwanie nieprzyjemnych zapachów, gazów toksycznych, pyłu, mikroflory, a także pary wodnej i nadmiaru ciepła.

b) Powietrze w pomieszczeniach powinno być często wymieniane. Częstość wentylacji odpowiadająca 15-20 cyklom wymiany powietrza na godzinę jest na ogół wystarczająca. W niektórych okolicznościach, przy małym zagęszczeniu, można uznać za wystarczającą częstość wentylacji wynoszącą 8-10 cykli wymiany powietrza na godzinę.

c) Systemy wentylacji powinny być tak skonstruowane, by można było uniknąć szkodliwych przeciągów.

d) W warunkach klimatycznych, jakie przeważają w Polsce może się okazać konieczne, aby system wentylacji był wyposażony jednocześnie w urządzenia do ogrzewania jak i chłodzenia powietrza (klimatyzacja).

e) Przy stosowaniu w pomieszczeniu mechanicznego systemu wentylacji, niezbędne jest sprzężenie z systemem alarmowym, a pomieszczenie dodatkowo powinno być wyposażone w system wentylacji awaryjnej.

3. Temperatura:

a) Zakres temperatur w pomieszczeniach, w których utrzymywane są zwierzęta laboratoryjne winien być odpowiedni dla gatunku i stanu fizjologicznego.

b) Temperatura powietrza w pomieszczeniach przeznaczonych dla zwierząt laboratoryjnych powinna być kontrolowana na bieżąco.

4. Wilgotność:

Poziom wilgotności względnej w pomieszczeniach winien być dostosowany do wymogów gatunków w nich przebywających i być normalnie utrzymywany dla zwierząt laboratoryjnych w granicach 55% j: 10%, a dla innych zwierząt doświadczalnych 70 j:10%.

5. Oświetlenie:

a) W pomieszczeniach pozbawionych okien niezbędne jest zapewnienie sztucznego oświetlenia, tak aby jednocześnie zaspokoić wymagania biologiczne zwierząt i stworzyć zadawalające warunki pracy dla obsługi. Konieczne jest także regulowanie intensywności światła oraz zachowanie cyklu dnia i nocy.

b) Intensywność oświetlenia w korytarzach na wysokości 1 metra nad podłogą powinna wynosić 350-450 lx, a na wysokości 2 m. 700 lx. Natężenie oświetlenia w klatkach powinno wynosić max 60 lx.

c) Psy i koty wymagają światła naturalnego (dziennego).

d) W godzinach ciemności dopuszcza się stosowanie światła czerwonego o natężeniu pozwalającym na wykonanie przez obsługę niezbędnych czynności.

e) W budynku, w którym stosowane jest jedynie oświetlenie sztuczne należy przewidzieć na wypadek przerwy w dostawie energii elektrycznej, możliwość oświetlenia awaryjnego np. z generatora prądu.

6. Hałas:

Natężenie hałasu dla zwierząt laboratoryjnych nie powinno przekraczać 35db a zwierząt gospodarskich użytych do doświadczeń 60 db.

7. Pielęgnacja:

a) Osoba odpowiadająca za zakład powinna czuwać, aby stan zwierząt i warunki, w jakich są przetrzymywane oraz sposób pielęgnacji były regularnie kontrolowane przez lekarza weterynarii lub inną kompetentną osobę.

b) Każde zwierzę poważnie chore lub zranione powinno być możliwie najszybciej zgłoszone lekarzowi weterynarii w celu leczenia. Jeżeli według opinii lekarza weterynarii zwierzę będzie dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból, należy je poddać eutanazji, stosując dopuszczone przepisami metody humanitarnego uśmiercania. W przypadku nieobecności lekarza weterynarii, każde zwierzę poważnie ranne powinno zostać bezzwłocznie uśmiercone przy zachowaniu wszystkich reguł postępowania humanitarnego, przez osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje.

c) Zdrowie i higiena osobista personelu powinny być przedmiotem szczególnej uwagi, ze względu na potencjalne zagrożenie jakie stanowią dla zwierząt.

d) Utrzymanie zwierząt w klatkach, kojcach na stanowiskach lub wybiegach, powinno odpowiadać wytycznym zawartym w tab. 3 do 13, które określają minimalne powierzchnie podłogi i wysokości klatek oraz określające liczbę zwierząt w klatce w zależności od ich masy ciała i powierzchni klatki. Należy zapewnić zwierzętom możliwość ruchu i ćwiczeń kiedy tylko jest to możliwe.

e) Trzymanie w klatkach psów i kotów powinno być ograniczone do czasu jaki jest niezbędny do wykonania eksperymentu. Zwierzęta powinny być wypuszczane z klatek przynajmniej raz dziennie, jeżeli nie zaburzy to przebiegu doświadczenia, a powierzchnia przeznaczona do relaksu powinna zapewniać możliwość swobodnego ruchu.

Nie należy używać podłogi rusztowej.

Klatki dla kotów powinny być wyposażone w kuwety, miejsca do odpoczynku oraz przedmioty do wspinania i ścierania pazurów.

Psy utrzymywane w kojcach na zewnątrz muszą mieć możliwość schronienia się przed złymi warunkami atmosferycznymi.

8. Żywnienie:

a) Przy produkcji, wyborze i przygotowywaniu karmy powinny być podjęte środki ostrożności, by uniknąć wszelkich zanieczyszczeń chemicznych, fizycznych lub mikrobiologicznych. Karma powinna być opakowana, jeśli zachodzi potrzeba, w szczelne torby opatrzone informacją o dacie produkcji i terminie ważności.

b) Pakowanie, transport i magazynowanie karmy powinno przebiegać w taki sposób, by uniknąć skażenia, zepsucia lub zniszczenia. Pomieszczenia służące do magazynowania powinny być chłodne, ciemne, suche, wolne od szkodników. Łatwo psująca się karma powinna być przechowywana w chłodniach, lodówkach lub zamrażarkach.

c) Wszelkie naczynia do karmienia, poidła lub inne sprzęty służące do karmienia zwierząt laboratoryjnych powinny być regularnie czyszczone oraz sterylizowane. Sposób podawania pożywienia może zmieniać się w zależności od gatunku zwierzęcia laboratoryjnego, lecz powinien zaspokajać jego potrzeby fizjologiczne.

9. Woda:

a) Wszystkie zwierzęta laboratoryjne powinny mieć stały dostęp do wody pitnej. Podczas przewozu dopuszczalne jest, aby woda była podawana jako składnik paszy płynnej. Ponieważ jednak przez wodę przenoszone są mikroorganizmy, powinna ona być podawana w taki sposób, by zagrożenia zostały zmniejszone do minimum. Dopuszcza się dwie

metody pojenia: butelki lub automatyczny system pojenia.

b) Dla małych zwierząt, takich jak: gryzonie i króliki, często używa się butelek. Powinny one być wykonane z tworzywa półprzezroczystego, aby można było sprawdzić ich zawartość. Szyjki butelek powinny być wystarczająco szerokie, by umożliwić łatwe i skuteczne wyczyszczenie. Jeżeli butelka wykonana jest z plastyku, powinna być odporna na środki żrące i autoklawowanie.

Kapsle, korki i przewody powinny również nadawać się do sterylizowania i łatwego czyszczenia. Wszelkie butelki i inne wyposażenie powinno być demontowane, czyszczone i sterylizowane regularnie i w odpowiednich odstępach czasu. Byłoby pożądane, by za każdym razem butelki były wymieniane na czyste i wysterylizowane, zamiast być ponownie napełniane wodą w pomieszczeniach, w których przetrzymywane są zwierzęta.

c) Automatyczne poidła powinny być systematycznie sprawdzane i konserwowane, aby zapobiec awariom i rozwijaniu się infekcji. Jeżeli używane są klatki o szczelnych podłogach, należy czuwać nad zminimalizowaniem ryzyka ich zalania.

10. Ściółka:

Powinna być sucha, o dobrych cechach adsorpcji i absorpcji, pozbawiona substancji toksycznych, wolna od wszelkich czynników powodujących infekcje i szkodników. W szczególności należałoby unikać używania trocin lub materiałów do podścielania pochodzących z drewna poddanego obróbce chemicznej. Można używać niektórych półproduktów lub odpadów przemysłowych.

11. Transport:

Osoba wysyłająca jest odpowiedzialna za dopilnowanie, że zwierzęta wysyłane są zdrowe. Chore zwierzęta mogą być przedmiotem transportu tylko jeśli jest on niezbędny do leczenia lub diagnozy.

Samice, które mogą urodzić w czasie transportu lub urodziły w ciągu 48 godzin przed transportem powinny być wykluczone z transportu.

Osoba wysyłająca zwierzęta ma obowiązek zapewnić im warunki zapobiegające zbędnym cierpieniom związanym ze złą wentylacją, ekstremalnymi temperaturami, brakiem wody i paszy itp. Odbiorca powinien być poinformowany o wszelkich szczegółach transportu aby móc jak najszybciej odebrać przesyłkę.

Zwierzęta powinny być jak najszybciej przeniesione do czystych klatek i zaopatrzone w wodę i paszę.

Zwierzęta chore lub w złej kondycji powinny być poddane obserwacji i w tym czasie odseparowane od innych zwierząt. Niezwłocznie muszą być zbadane przez lekarza weterynarii i poddane leczeniu lub uśmiercone w sposób humanitarny.

Załącznik nr 2

Szczegółowe warunki mikroklimatyczne i zagęszczenie zwierząt doświadczalnych w pomieszczeniach

Tabela 1

Wytyczne w zakresie minimalnej wymiany powietrza w pomieszczeniach dla zwierząt laboratoryjnych i doświadczalnych

Zwierzęta doświadczalne	Wymiana powietrza w m ² /h/szt.	
Zwierzęta laboratoryjne		
Mysz	0.25	
Szczur	1,43	
Chomik syryjski	0.70	
Świnka morska	1,95	
Królik	20,40	
Kot	20,40	
Pies	152,9	
Inne zwierzęta doświadczalne	w m ² /h/szt	
	Zima	lato
Cielęta	20	100
Krowy	90	400
Lochy, knury	20	100
Prosięta, warchlaki	8	30
Tuczniki	15	80
Owce	15	60
Kozy	15	60

Tabela 2

Wytyczne dotyczące temperatury i wilgotności względnej powietrza w pomieszczeniach (zwierzęta przetrzymywane w klatkach, kojach lub wybiegach wewnętrznych)

Gatunek	Optimalny zakres temperatur w °C	Optimalny zakres wilgotność w %
Mysz	20-24	55
Szczur	20-24	55
Chomik syryjski	20-24	55
Suwak	20-24	55
Świnka morska	20-24	55
Przepiórka	20-24	55
Królik	15-21	55
Kot	15-21	55
Pies	15-21	55
Fretka	15-21	55
Drób	15-21	55
Gołąb	15-21	55
Świnia	10-24	70-80

Koza	10-24	70-80
Owca	10-24	70 - 80
Bvdło	10-24	70-80
Koń	10-24	70-80
Naczelne	20-24	

Tabela 3

Wytyczne dotyczące minimalnych powierzchni podłogi w klatce oraz minimalnej wysokości klatki dla małych gryzoni i królików (przetrzymywanie i doświadczenia)

Gatunki	Minimalna powierzchnia podłogi w klatce cm"	Minimalna wysokość klatki
Mysz	180	12
Szczur	350	14
Chomik syryjski	180	12
Świnka morska	600	18
Królik 1 kg	1,400	30
2kg	2,00	30
3 kg	2,500	35
4kg	3,000	40
5 kg	3,600	40

Tabela 4

Wytyczne dotyczące minimalnej powierzchni podłogi w klatce i minimalnej wysokości klatki dla małych gryzom utrzymywanych w celach reprodukcyjnych

Gatunki	Minimalna powierzchnia podłogi w klatce dla matki i młodych cm ²	Minimalna wysokość Klatki Cm
Mysz	200	12
Szczur	800	14
Chomik syryjski	650	12
Świnka morska	1200	18
Świnka morska w haremach	100 na dorosłego osobnika	18

Tabela 5

Wytyczne dotyczące minimalnej powierzchni podłogi i powierzchni gniazda oraz wysokość klatki dla królików utrzymywanych w celach reprodukcyjnych

Masa ciała królicy Kg	Minimalna powierzchnia podłogi w klatce królicy i miotu cm ²	Minimalna wysokość klatki cm	Minimalna powierzchnia gniazda m
L	0,30	30	0,10
2	0,35	30	0,10
3	0,40	35	0,12
4	0,45	40	0,12
5	0,50	40	0,14

Tabela 6

Wytyczne dotyczące pomieszczeń dla kotów (doświadczenia i reprodukcja)

Masa ciała kota	Minimalna powierzchnia klatki dla kota m ²	Minimalna wysokość klatki cm ²	Minimalna powierzchnia klatki dla kotki i miotu i m ²	Minimalna powierzchnia wybiegu dla kotki i miotu m ²
0,5-1	0,2	50	-	-
1-3	0,3	50	0,58	2
3-4	0,4	50	0,58	2
4-5	0,6	50	0,58	2

Tabela 7

Wytyczne dotyczące przetrzymywania psów w klatkach (doświadczenia)

Wysokość psa w kłębie cm	Minimalna powierzchnia podłogi klatki dla psa m ²	Minimalna wysokość klatki cm
30	0,75	60
40	1,00	80
70	1,75	140

Tabela 8

Wytyczne dotyczące trzymania psów w kojcach (przetrzymywanie, doświadczenia i reprodukcja)

Masa ciała Psa Kg	Minimalna Powierzchnia zagrody dla psa m ²	Minimalna powierzchnia przylegającego terenu do ćwiczeń dla psa	
		do 3 psów m ²	powyżej 3 psów m ²
<6	0,5	0,5 (1,0)	0,5 (1,0)
6-10	0,7	1,4 (2,1)	1,2 (1,9)
10-20	1,2	1,6 (2,8)	1,4 (2,6)
20-30	1,7	1,9 (3,6)	1,6 (3,3)
>30	2,0	2,0 (4,0)	1,8 (3,8)

Tabela 9

Wytyczne dotyczące umieszczania w klatkach świń (przetrzymywanie i doświadczenia)

Masa ciała świni kg	Minimalna powierzchnia podłogi dla świni m ²	Minimalna wysokość klatki cm
5-15	0,35	50
15-25	0,55	60
25-40	0,80	80

Wytyczne dotyczące utrzymywania zwierząt gospodarskich w kojcach grupowych
(przetrzymanie i doświadczenia w zakładach użytkujących)

Gatunek i masa ciała Kg	Minimalna powierzchnia podłogi kojca m ²	Minimalna długość kojca M	Minimalna wysokość przegród wewnętrznych m	Minimalna powierzchnia podłogi kojca dla grupy zwierząt m ² /zwierzę	Minimalna długość karmnika (koryta) na zwierzę m
Świnie					
10-30	2	1,6	0,8	0,2	0,20
30-50	2	1,8	1,0	0,3	0,25
50-100	3	2,1	1,2	0,8	0,30
100-150	5	2,5	1,4	1,2	0,35
<150	5	2,5	1,4	2,5	0,40
Owce					
<70	1,4	1,8	1,2	0,7	0,35
Kozy					
<70	1,6	1,8	2,0	0,8	0,35
Bydło					
< 60	2,0	1,1	1,0	0,8	0,30
60-100	2,2	1,8	1,0	1,0	0,30
100-150	2,4	1,8	1,0	1,2	0,35
150-200	2,5	2,0	1,2	1,4	0,40
200-400	2,6	2,2	1,4	1,6	0,55
>400	2,8	2,2	1,4	1,8	0,65
Konie dorosłe	13,5	4,5	1,8	-	-

Tabela 11

Wytyczne dotyczące utrzymywania zwierząt doświadczalnych na stanowiskach indywidualnych (przetrzymanie i doświadczenia w zakładach użytkujących)

Gatunek i masa ciała kg	Minimalna powierzchnia stanowiska m ²	Minimalna długość stanowiska m	Minimalna wysokość przegrody między stanowiskami m
Świnie			
100-150	1,2	2,0	0,9
<150	2,5	2,5	1,4
Owce <70	0,7	1,0	0,9
Kozy <70	0,8	1,0	0,9
Bydło			
60-100	0,6	1,0	0,9
100-150	0,9	1,4	0,9
150-200	1,2	1,6	1,4
200-350	1,8	1,8	1,4
350 - 500	2,1	1,9	1,4
>500	2,6	2,2	1,4
Konie dorosłe	4,0	2,5	1,6

Tabela 12

Wytyczne dotyczące umieszczania ptaków w klatkach (przetrzymanie i doświadczenia w zakładach użytkujących)

Gatunek i masa ciała g	Minimalna powierzchnia dla 1 ptaka cm ² /ptaka	Minimalna powierzchnia dla 2 ptaków cm ² /ptaka	Minimalna powierzchnia dla 3 ptaków lub więcej cm ² /ptaka	Minimalna wysokość klatki cm	Minimalna długość karmnika dla 1 ptaka cm
Kurczaki					
100-300	250	200	150	25	•^
300-600	500	400	300	35	7
600-1200	1.000	600	450	45	10 •
1200-1800	1.200	700	550	45	12
1800-2400	1,400	850	650	45	12
Koguty					
2400	1800	1200	1000	60	15
Przepiórki					
120-140	350	250	200	15	4

Tabela 13

Wytyczne dotyczące klatek dla naczelnych.

Waga kg	Minimalna powierzchnia podłogi dla jednego lub dwóch zwierząt m ²	Minimalna wysokość klatki
< 1	0,25	60
1 - 3	0,35	75
3 - 5	0,50	80
5 - 7	0,70	85
7 - 9	0,90	90
9 - 15	1,10	125
15 - 25	1,50	125

Tabela 14

Zalecana długość kwarantanny

Gatunek	Ilość dni
Myszy	5-15
Szczury	5-15
Gerbile	5-15
Świnki morskie	5-15
Chomiki syryjskie	5-15
Króliki	20-30
Koty	20-30
Psy	20-30
Zwierzęta Naczelne	40-60

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie delegacji zawartej w art. 10 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia o doświadczeniach na zwierzętach (Dz. U .Nr, poz.). W rozporządzeniu określono warunki jakie powinny spełniać hodowle zwierząt laboratoryjnych mając na względzie przepisy Unii Europejskiej.

W przedstawionym projekcie zawarto wymagania Dyrektywy Rady 86/609 /EEC dla hodowli zwierząt laboratoryjnych, która określa:

Warunki mikroklimatyczne dla poszczególnych gatunków zwierząt , normy powierzchniowe dla poszczególnych gatunków zwierząt, sposób sprawowania opieki nad zwierzętami laboratoryjnymi, warunki otrzymywania zezwolenia na prowadzenie hodowli

Dotychczas nie było w prawie polskim przepisów szczegółowo określających warunki bytowe w jakich powinny być utrzymywane zwierzęta używane do doświadczeń naukowych. Proponowany projekt stanowi uzupełnienie transpozycji przepisów Unii Europejskiej a jego przyjęcie nie będzie miało konsekwencji dla budżetu.

**Rozporządzenie
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI**

z dnia 2003 r.

w sprawie znakowania psów, kotów i zwierząt naczelnych w obiektach hodowlanych, doświadczalnych i u dostawców

Na podstawie art. 11 ust. 7 ustawy z dnia o doświadczeniach na zwierzętach (Dz. U. Nr) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Przepisy rozporządzenia określają szczegółowy sposób znakowania psów, kotów i zwierząt naczelnych, zwanych dalej „zwierzętami”, znajdujących się w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych lub u dostawców.

§ 2.

1. Jednostka hodowlana znakuje zwierzęta przed odsadzeniem w sposób trwały.
2. Jeżeli znakowanie nie zostało wykonane w jednostce hodowlanej, wykonuje je dostawca lub jednostka doświadczalna, gdy tylko jest to możliwe.

§ 3.

1. Oznakowanie zawiera:
 - 1) numer jednostki doświadczalnej, hodowlanej lub dostawcy, gdzie zwierzę zostało odsadzone;
 - 2) indywidualny numer zwierzęcia ustalony przez jednostkę doświadczalną, hodowlaną lub dostawcę.
2. Oznakowanie wykonuje się poprzez wytatuowanie w obu małżowinach usznych zwierzęcia numeru identyfikacyjnego, z tym, że w lewej małżowinie tatuuje się numer jednostki, w której zwierzę zostało odsadzone, a w prawej indywidualny numer zwierzęcia ustalony przez tę jednostkę.
3. Numer powinien być wytatuowany w sposób czytelny i trwały.
4. Cyfry powinny mieć wysokość od 5 mm do 10 mm.

§ 4.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniemr.

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie stanowi realizację upoważnienia dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi określonego w art. 11 ust. 7 ustawy z dnia o doświadczeniach na zwierzętach.

Projekt implementuje do prawa polskiego konieczność wprowadzenia obowiązku znakowania psów, kotów i zwierząt naczelnych używanych do doświadczeń, wynikającego z Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich Nr 86/609 EEC z dnia 24 listopada 1986 r. o ujednoczeniu ustaw, rozporządzeń i zarządzeń administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących ochrony zwierząt używanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych. Art. 11 ustawy nakłada na ministra właściwego do spraw rolnictwa określenie sposobu znakowania i wzoru znaków identyfikacyjnych dla wymienionych w ustawie zwierząt używanych do doświadczeń.

**Rozporządzenie
MINISTRA NAUKI**

z dnia 2003 r.

**w sprawie kwalifikacji osób nadzorujących doświadczenie, przeprowadzających
doświadczenie lub uczestniczących w doświadczeniu na zwierzętach**

Na podstawie art. 16 ust. 5 ustawy z dnia o doświadczeniach na zwierzętach
(Dz. U. z) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Osoba nadzorująca doświadczenia, o której mowa w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia
o doświadczeniach na zwierzętach, powinna:

- 1) mieć wykształcenie wyższe (studia nauk weterynaryjnych, lekarskich, farmaceutycznych, zootechnicznych lub biologicznych), z zastrzeżeniem ust. 2;
- 2) mieć stopień doktora nauk weterynaryjnych, medycznych, biologicznych lub rolniczych w dyscyplinie zootechnika;
- 3) mieć praktyczne doświadczenie w zakresie prowadzenia doświadczeń przez okres co najmniej pięciu lat;
- 4) nie być karana;
- 5) znać język angielski;
- 6) przed podjęciem obowiązków ukończyć odpowiednie szkolenie z zakresu prawa dotyczącego prowadzenia doświadczeń.

2. Dopuszcza się osoby nie spełniające wymogu określonego w ust. 1 pkt a, które wykażą się prowadzeniem doświadczeń przez okres 10 lat.

3. Osoba nadzorująca doświadczenia powinna posiadać wiadomości w zakresie:

- 1) biologii zwierząt laboratoryjnych i zasad postępowania z nimi;
- 2) zasad planowania i przeprowadzania doświadczeń;
- 3) przejawów odczuwania przez zwierzęta bólu i strachu, umożliwiające rozpoznanie takiego stanu;
- 4) procedur usypiania, znieczulania i wykonywania doświadczeń;

- 5) metod alternatywnych;
- 6) etycznych aspektów doświadczeń i przepisów prawa;
- 7) sposobów przeszukiwania i analizowania naukowego piśmiennictwa.

§ 2.

1. Osoba przeprowadzająca doświadczenia powinna:
 - 1) mieć wykształcenie wyższe (studia nauk weterynaryjnych, lekarskich, farmaceutycznych, zootechnicznych lub biologicznych);
 - 2) mieć stopień doktora nauk weterynaryjnych, medycznych, biologicznych lub rolniczych w dyscyplinie zootechnika;
 - 3) przed podjęciem obowiązków ukończyć odpowiednie szkolenie w zakresie przepisów dotyczących prowadzenia doświadczeń na zwierzętach.
2. Dopuszcza się osoby nie spełniające wymogu określonego w ust. 1 pkt 1, jeśli ukończyły one inne studia wyższe i uczestniczyły w prowadzeniu doświadczeń przez 2 lata.
3. Osoba przeprowadzająca doświadczenia powinna posiadać wiadomości w zakresie:
 - 1) biologii zwierząt, na których wykonuje doświadczenia i metod postępowania z nimi;
 - 2) zasad planowania i przeprowadzania doświadczeń;
 - 3) przejawów odczuwania przez zwierzęta bólu i strachu, umożliwiające rozpoznanie takiego stanu;
 - 4) procedur usypiania, znieczulania i wykonywania doświadczeń w zakresie jej specjalności;
 - 5) etycznych aspektów doświadczeń i przepisów prawa;
 - 6) sposobów przeszukiwania i analizowania naukowego piśmiennictwa.

§ 3.

1. Osoba uczestnicząca w doświadczeniu powinna:
 - 1) mieć wykształcenie wyższe;
 - 2) przed podjęciem obowiązków być przeszkolona w zakresie przepisów dotyczących prowadzenia doświadczeń na zwierzętach.
2. Dopuszcza się osoby nie spełniające wymogu określonego w ust. 1 pkt 1, jeżeli są one:
 - 1) studentami lub doktorantami jednostki doświadczalnej;
 - 2) pracownikami pomocniczymi, wykonującymi czynności techniczne związane z prowadzeniem doświadczenia.

3. Osoba uczestnicząca w doświadczeniu powinna posiadać wiadomości w zakresie:
 - 1) zasad postępowania ze zwierzętami, na których jest przeprowadzane doświadczenie;
 - 2) przejawów odczuwania przez zwierzęta bólu i strachu, umożliwiające rozpoznanie takiego stanu;
 - 3) procedur usypiania, znieczulania i wykonywania doświadczeń, w których uczestniczy;
 - 4) etycznych aspektów doświadczeń i przepisów prawa.

§ 4.

1. W przypadku cudzoziemców z państw Unii Europejskiej uznaje się ich kwalifikacje do prowadzenia doświadczeń, jeżeli przedstawią odpowiednie zaświadczenie kierownika placówki macierzystej o spełnieniu przez nich wymogów dotyczących prowadzenia doświadczeń.
2. W pozostałych przypadkach decyzję o uznaniu kwalifikacji cudzoziemca do prowadzenia doświadczeń podejmuje kierownik jednostki doświadczalnej po zapoznaniu się z tymi kwalifikacjami.

§ 5.

Osoba, która ma aktualne zezwolenie indywidualne upoważniające do przeprowadzania doświadczeń, wydane na podstawie ustawy o ochronie zwierząt, przez okres trzech lat od momentu wejścia w życie rozporządzenia jest uważana za mającą kwalifikacje:

- 1) do przeprowadzania doświadczeń, jeżeli jest zatrudniona na etacie naukowym;
- 2) do uczestniczenia w doświadczeniach, jeżeli jest zatrudniona na etacie technicznym.

§ 6.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniemr.

Minister Nauki

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie stanowi realizację upoważnienia dla Ministra Nauki określonego w art. 16 ust. 5 ustawy z dnia o doświadczeniach na zwierzętach.

Projekt implementuje do prawa polskiego konieczność wprowadzenia obowiązku określenia kwalifikacji osób nadzorujących doświadczenie na zwierzętach, przeprowadzających je i uczestniczących w nich, wynikającego z Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich Nr 86/609/ EEC z dnia 24 listopada 1986 r. o ujednoczeniu ustaw, rozporządzeń i zarządzeń administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących ochrony zwierząt używanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych.

Tabela korelacji
projektu ustawy o doświadczeniach na zwierzętach
z przepisami Dyrektywy Rady Nr 86/609

Lp.	Przepis projektu ustawy	Przepis Dyrektywy 86/609	Uwagi
1)	Art. 1 ust. 1		
2)	Art. 1 ust. 2	Art. 3, Art. 7 ust. 2	Przepis określa dopuszczalne cele doświadczeń oraz wprowadza zasadę, zgodnie z którą doświadczenie na zwierzęciu jest ostatecznym środkiem uzyskania zamierzonego celu. Doświadczenia wykonywane w ramach podstawowych badań naukowych i w celach dydaktycznych nie są objęte zakresem prawa Unii Europejskiej.
3)	Art. 1 ust. 3	Art. 2 lit. d)	Przepis wyłącza z zakresu ustawy zabiegi i czynności nie mające charakteru doświadczalnego.
4)	Art. 2 pkt 1	Art. 2 lit. a)	Definicja <i>zwierzęcia</i> .
5)	Art. 2 pkt 2	Art. 2 lit. b)	Definicja <i>zwierząt doświadczalnych</i> .
6)	Art. 2 pkt 3	Art. 2 lit. c), Art. 21, Aneks I	Definicja <i>zwierząt laboratoryjnych</i> .
7)	Art. 2 pkt 4		Definicja <i>zwierząt dzikich</i> .
8)	Art. 2 pkt 5	Art. 2 lit. d)	Definicja <i>doświadczenia</i> .

9)	Art. 2 pkt 6	Art. 7 ust. 2	Definicja <i>metod alternatywnych</i> .
10)	Art. 2 pkt 7	Art. 2 lit. g)	Definicja <i>obiektu</i> .
11)	Art. 2 pkt 8	Art. 2 lit. h)	Definicja <i>jednostki hodowlanej</i> .
12)	Art. 2 pkt 9	Art. 2 lit. j)	Definicja <i>jednostki doświadczalnej</i> .
13)	Art. 2 pkt 10	Art. 2 lit. i)	Definicja <i>dostawcy</i> .
14)	Art. 2 pkt 11	Art. 2 lit. l)	Definicja <i>humanitarnego uśmiercania zwierząt</i> .
15)	Art. 2 pkt 12	Art. 2 lit. k)	Definicja <i>odpowiedniego znieczulenia</i> .
16)	Art. 3 ust. 1 – 2	Art. 22 ust. 1	Przepisy zobowiązują do korzystania z informacji naukowej, w celu wyeliminowania niepotrzebnego powtarzania doświadczeń.
17)	Art. 3 ust. 3	Art. 2 lit. d)	Przepis uzupełnia definicję doświadczenia, określając moment jego rozpoczęcia i zakończenia.
18)	Art. 4 ust. 1	Art. 7 ust. 3	Celem przepisów jest ograniczenie liczby zwierząt wykorzystywanych w doświadczeniach oraz ograniczenie cierpień zwierząt doświadczalnych.
19)	Art. 4 ust. 2	Art. 7 ust. 4	
20)	Art. 4 ust. 3 – 4	Art. 7 ust. 3	
21)	Art. 5 ust. 1 – 2	Art. 19 ust. 4	Przepisy określają kategorie i gatunki zwierząt, jakie mogą być wykorzystywane do doświadczeń. Wprowadzono bezwzględny zakaz wykorzystywania zwierząt bezdomnych i zdziczałych.
22)	Art. 5 ust. 3	Art. 4, Art. 7 ust. 3	
23)	Art. 6 ust. 1	Art. 8 ust. 1	Przepisy określają sposób znieczulenia, stosowanego podczas przeprowadzania doświadczenia.

24)	Art. 6 ust. 2	Art. 8 ust. 2	doświadczenia.
25)	Art. 6 ust. 3	Art. 8 ust. 3	
26)	Art. 6 ust. 4 – 5	Art. 8 ust. 4	
27)	Art. 7	Art. 10	Przepis ogranicza możliwość powtórzenia wykorzystania zwierzęcia do doświadczenia.
28)	Art. 8 ust. 1	Art. 9 ust. 1, ust. 3 lit. b)	Przepisy określają sposób postępowania ze zwierzęciem po zakończeniu doświadczenia.
29)	Art. 8 ust. 2	Art. 9 ust. 1	
30)	Art. 9	Art. 9 ust. 3 lit. a)	
31)	Art. 10 ust. 1	Art. 5 lit. a) – b)	Przepisy dotyczą warunków przetrzymywania zwierząt doświadczalnych oraz kwalifikacji osób sprawujących opiekę nad zwierzętami.
32)	Art. 10 ust. 2	Art. 5 lit. c) – e)	
33)	Art. 10 ust. 3	Art. 5 lit. d)	
34)	Art. 10 ust. 4		
35)	Art. 10 ust. 5	Art. 5 lit. a) – b), Art. 14 Aneks II	
36)	Art. 11 ust. 1	Art. 18 ust. 1	Przepisy o znakowaniu psów, kotów i zwierząt naczelnych wykorzystywanych w doświadczeniach.
37)	Art. 11 ust. 2	Art. 18 ust. 2	

38)	Art. 11 ust. 3	Art. 18 ust. 3	
39)	Art. 11 ust. 4	Art. 17 ust. 2, Art. 18 ust. 4	
40)	Art. 11 ust. 5	Art. 18 ust. 4	
41)	Art. 11 ust. 6 – 7	Art. 18 ust. 1	
42)	Art. 12	Art. 15	Przepis wprowadza zakaz pozyskiwania zwierząt bezdomnych lub zdziczałych.
43)	Art. 13 ust. 1 – 2	Art. 15	Przepisy określają warunki i procedurę wydawania zezwoleń na prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych oraz dostarczanie zwierząt doświadczalnych.
44)	Art. 13 ust. 3 – 5	Art. 16	
45)	Art. 14		Przepisy określają przesłanki i sposób wycofania udzielonego zezwolenia na prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych oraz dostarczanie zwierząt doświadczalnych.
46)	Art. 15	Art. 17	Przepisy zobowiązują jednostki hodowlane i dostawców do prowadzenia ewidencji zwierząt doświadczalnych oraz określają zakres danych umieszczanych w ewidencji.
47)	Art. 16 ust. 1	Art. 19 ust. 1	Przepis wskazuje rodzaje jednostek organizacyjnych, mogących ubiegać się o wpis do wykazu jednostek doświadczalnych.
48)	Art. 16 ust. 2 – 5	Art. 14	Przepisy dotyczą kwalifikacji osób nadzorujących, przeprowadzających lub uczestniczących w doświadczeniach, upoważniając do określenia szczegółowych kwalifikacji w drodze rozporządzenia wykonawczego.
49)	Art. 17	Art. 19 ust. 1	Przepisy określają rodzaj wyposażenia i sprzętu wymaganego w jednostkach doświadczalnych oraz zobowiązują do zapewnienia opieki weterynaryjnej

50)	Art. 18	Art. 19 ust. 2 lit. c) – d)	doświadczalnych oraz zobowiązują do zapewnienia opieki weterynaryjnej.
51)	Art. 19	Art. 19 ust. 5	Przepisy zobowiązują jednostki doświadczalne do prowadzenia ewidencji zwierząt.
52)	Art. 20 ust. 1 – 3	Art. 12 ust. 1 – 2	Przepis uzależnia możliwość przeprowadzenia doświadczenia od pozytywnej opinii właściwej komisji etycznej.
53)	Art. 20 ust. 4 – 5	Art. 13 ust. 1	Przepis określa obowiązki sprawozdawcze jednostek doświadczalnych.
54)	Art. 21 ust. 1 – 2	Art. 7 ust. 1, Art. 12 ust. 1 – 2	Przepis określa zakres informacji przedstawianych w projekcie doświadczenia.
55)	Art. 21 ust. 3	Art. 11	Przepis dotyczy warunków wypuszczania zwierząt na wolność w trakcie doświadczenia.
56)	Art. 22 ust. 1 – 2	Art. 15, Art. 19 ust. 1	Przepisy określają warunki umieszczenia jednostek doświadczalnych, hodowlanych i dostawców w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw nauki.
57)	Art. 22 ust. 3	Art. 19 ust. 2	
58)	Art. 22 ust. 4 – 7	Art. 6 ust. 1	
59)	Art. 23	Art. 15	
60)	Art. 24		
61)	Art. 25	Art. 20	Przepis upoważnia jednostki doświadczalne do hodowli zwierząt doświadczalnych.
62)	Art. 26 – 27	Art. 6 ust. 1	Przepisy określają rolę, skład i sposób działania komisji etycznych.
63)	Art. 28	Art. 7 ust. 1	

64)	Art. 29	Art. 6 ust. 2	
65)	Art. 30 – 31		
66)	Art. 32	Art. 6 ust. 1	Przepis określa uprawnienia nadzorcze Inspekcji Weterynaryjnej.
67)	Art. 33 ust. 1 – 4	Art. 13 ust. 1, Art. 22 ust. 2, Art. 26	Przepisy określają obowiązki ministra właściwego do spraw nauki w zakresie publikowania danych statystycznych oraz współpracy z Komisją Europejską.
68)	Art. 33 ust. 5	Art. 22 ust. 1	
69)	Art. 33 ust. 6	Art. 13 ust. 2	
70)	Art. 34 – 43		Przepisy karne.
71)	Art. 44 – 51		Przepisy przejściowe i końcowe.

DYREKTYWA RADY 86/609/EWG

z dnia 24 listopada 1986 r.

w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych

RADA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, w szczególności jego art. 100,

uwzględniając wniosek Komisji¹,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego²,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno - Społecznego³,

a także mając na uwadze, co następuje:

między obowiązującymi obecnie krajowymi ustawodawstwami dotyczącymi ochrony zwierząt wykorzystywanych do niektórych celów doświadczalnych istnieją różnice, które mogą zakłócić funkcjonowanie wspólnego rynku;

w celu wyeliminowania tych różnic ustawodawstwa Państw Członkowskich powinny zostać zharmonizowane; takie zharmonizowanie przepisów powinno zapewnić ograniczenie do minimum liczby zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych naukowych, otoczenie tych zwierząt odpowiednią opieką, zapobieżenie niepotrzebnemu zadawaniu im bólu, cierpienia, niepokoju lub trwałego uszkodzenia, a w razie gdyby oddziaływania takie były nieuniknione, ograniczenie ich do minimum;

w szczególności należy unikać niepotrzebnego powielania doświadczeń,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Niniejsza dyrektywa ma zapewnić, aby wszędzie tam, gdzie zwierzęta są wykorzystywane do celów doświadczalnych i innych naukowych, przepisy ustanowione przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne w Państwach Członkowskich dla ochrony tych zwierząt zostały zbliżone tak, aby uniknąć zakłóceń w ustanowieniu i funkcjonowaniu wspólnego rynku, w szczególności przez naruszenie konkurencji oraz ograniczeń w handlu.

Artykuł 2

¹ Dz.U. nr C 351 z 31.12.1985, str. 16.

² Dz.U. nr C 255 z 13.10.1986, str. 250.

³ Dz.U. nr C 207 z 18.08.1986, str. 3.

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicję:

- a) „zwierzę” o ile nie zakwalifikowano inaczej, oznacza każdego żyjącego kręgowca nie będącego człowiekiem, włączając wolno żyjące i/lub rozmnażające formy larwalne, ale z wyłączeniem form płodowych lub embrionalnych;
- b) „zwierzęta doświadczalne” zwierzęta wykorzystywane lub przeznaczone do wykorzystania w doświadczeniach;
- c) „zwierzęta hodowlane” zwierzęta wychowywane specjalnie w celu wykorzystania w doświadczeniach w programach zatwierdzonych lub zarejestrowanych przez organ władzy;
- d) „doświadczenie” oznacza jakiegokolwiek wykorzystanie zwierzęcia do celów doświadczalnych lub innych naukowych, które może u niego spowodować ból, cierpienie, niepokój lub trwałe uszkodzenie, łącznie z wszelkimi czynnościami mającymi na celu lub powodującymi urodzenie się zwierzęcia w każdej takiej sytuacji, ale z wyłączeniem najmniej bolesnych sposobów zabijania lub znakowania zwierząt przyjętych w nowoczesnej praktyce (tj. metod „humanitarnych”); początkiem doświadczenia jest moment przygotowania zwierzęcia po raz pierwszy do uczestnictwa w nim, a końcem moment, po którym nie będą czynione dalsze obserwacje; usunięcie odczuwania bólu, cierpienia, stresu i trwałych uszkodzeń przez skuteczne użycie środków znieczulających lub innych środków nie wpływa na objęcie zwierzęcia niniejszą definicją. Definicja nie obejmuje nie-doświadczalnych praktyk rolniczych bądź klinicznych weterynaryjnych;
- e) „organ władzy” oznacza organ lub organy władzy wyznaczone przez każde Państwo Członkowskie jako odpowiedzialne za nadzorowanie doświadczeń objętych niniejszą dyrektywą;
- f) „właściwa osoba” każda osoba uważana przez Państwo Członkowskie za właściwą do wykonywania odpowiedniej funkcji określonej w niniejszej dyrektywie;
- g) „ośrodek” każdy obiekt, budynek, grupę budynków lub inne zabudowania, i może zawierać miejsca nie całkowicie ogrodzone lub zadaszone oraz pomieszczenia ruchome;
- h) „ośrodek hodowlany” każdy ośrodek, w którym hoduje się zwierzęta w celu wykorzystania ich w doświadczeniach;
- i) „ośrodek zaopatrzeniowy” każdy ośrodek inny niż hodowlany, z którego dostarczane są zwierzęta przeznaczone do wykorzystania w doświadczeniach;
- j) „ośrodek badawczy” każdy ośrodek, gdzie zwierzęta są wykorzystywane do doświadczeń;
- k) „odpowiednio znieczulony” pozbawiony czucia przez znieczulenie (miejscowe lub ogólne), tak samo skuteczne, jak stosowane w dobrej praktyce weterynaryjnej;

- l) „humanitarny sposób uśmiercania” zabijanie zwierzęcia z zadaniem mu minimalnego cierpienia fizycznego lub psychicznego zależnie od gatunków.

Artykuł 3

Niniejszą dyrektywę stosuje się do wykorzystania zwierząt w doświadczeniach podejmowanych w jednym z następujących celów:

- a) rozwój, produkcja, jakość, skuteczność i bezpieczeństwo testowania leków, środków spożywczych i innych substancji lub produktów:
- (i) w celu uniknięcia, zapobiegania, diagnozowania lub leczenia choroby, złego stanu zdrowia lub innych nieprawidłowości i ich wpływu na człowieka, zwierzęta lub rośliny,
 - (ii) w celu oceny, wykrywania, regulacji lub modyfikacji warunków fizjologicznych u człowieka, zwierząt lub roślin;
- b) ochrona środowiska naturalnego w interesie zdrowia i dobrobytu ludzi lub zwierząt.

Artykuł 4

Każde Państwo Członkowskie zobowiązane jest do wprowadzenia zakazu wykorzystywania do celów doświadczalnych zwierząt uważanych za zagrożone, zgodnie z załącznikiem I do Konwencji o międzynarodowym handlu zagrożonymi gatunkami fauny i flory oraz załącznikiem C.I do rozporządzenia EWG/3626/82⁴, chyba, że pozostają one w zgodzie z tym rozporządzeniem, a przedmiotem doświadczeń są:

- badania mające na celu zachowanie danego gatunku, lub
- istotne cele biomedyczne, kiedy dany gatunek wyjątkowo okazuje się być jedynym przydatnym do tych celów.

Artykuł 5

Państwa Członkowskie zapewnią, aby w zakresie ogólnej opieki i przetrzymywania zwierząt:

- a) wszystkie zwierzęta doświadczalne miały zapewnione schronienie, otoczenie, przynajmniej pewną swobodę ruchu, pożywienie, wodę oraz opiekę odpowiednią do utrzymania ich w zdrowiu i dobrostanie;
- b) wszelkie ograniczenia możliwości zaspokojenia przez zwierzę doświadczalne potrzeb fizjologicznych i zachowawczych były minimalne;
- c) warunki środowiska, w którym zwierzęta doświadczalne są hodowane, trzymane lub wykorzystywane, były codziennie kontrolowane;
- d) dobrostan i stan zdrowia zwierząt doświadczalnych są obserwowane przez właściwą

⁴ Dz.U. L 384 z 31.12.1982, str. 1.

osobę, aby można było zapobiec bólowi lub możliwemu do uniknięcia cierpieniu, niepokojowi lub trwałemu uszkodzeniu;

- e) poczynione zostały ustalenia zapewniające usunięcie tak szybko jak to możliwe wszelkiej wykrytej wady lub cierpienia.

W celu wprowadzenia w życie przepisów lit. a) i b), Państwa Członkowskie będą mieć na uwadze wytyczne zawarte w załączniku II.

Artykuł 6

1. Każde Państwo Członkowskie wyznaczy organ lub organy władzy odpowiedzialne za sprawdzenie czy przepisy niniejszej dyrektywy są właściwie wykonywane.
2. W ramach wprowadzania w życie niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie przyjmą konieczne środki w celu umożliwienia wyznaczonemu organowi władzy wymienionemu w ust. 1 zasięgnięcie Rady ekspertów właściwych w danej dziedzinie.

Artykuł 7

1. Doświadczenia są przeprowadzane wyłącznie przez właściwe i upoważnione osoby lub na bezpośrednią odpowiedzialność takiej osoby bądź wtedy, gdy projekt doświadczalny lub naukowy jest zatwierdzony zgodnie z przepisami ustawodawstwa krajowego.
2. Doświadczenia nie są przeprowadzane, jeśli jest teoretycznie i praktycznie dostępna inna naukowo zadowalająca metoda osiągnięcia pożądanego celu, niepociągająca za sobą wykorzystania zwierzęcia.
3. Jeżeli doświadczenie musi zostać wykonane, wybór gatunku zostanie dokładnie rozważony i w miarę potrzeby uzasadniony właściwemu organowi władzy. Wybierając między doświadczeniami pierwszeństwo należy przyznać tym, w których wykorzystywana jest najmniejsza liczba zwierząt, angażują zwierzęta o najniższym stopniu wrażliwości neurofizjologicznej, w które powodują najmniej bólu, cierpienia, niepokoju i trwałych uszkodzeń oraz co, do których istnieje największe prawdopodobieństwo, że przyniosą zadowalające wyniki.

Doświadczenia na dzikich zwierzętach nie mogą być wykonywane, chyba że badania na innych zwierzętach nie wystarczałyby do osiągnięcia celów doświadczenia.

4. Wszystkie doświadczenia zmierzają do uniknięcia niepokoju, niepotrzebnego bólu i cierpienia. Doświadczenia te podlegają przepisom ustanowionym w art. 8. Działania określone w art. 9 będą podejmowane we wszystkich przypadkach.

Artykuł 8

1. Wszystkie doświadczenia będą wykonywane w znieczuleniu ogólnym lub miejscowym.
2. Ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli:
 - a) znieczulenie jest oceniane jako bardziej traumatyczne dla zwierzęcia niż samo

doświadczenie;

- b) znieczulenie nie daje się pogodzić z przedmiotem doświadczenia. W takich przypadkach zostaną podjęte właściwe środki ustawodawcze i/lub administracyjne zapewniające, że takie doświadczenie nie będzie przeprowadzane niepotrzebnie.

Znieczulenie powinno być stosowane w przypadku poważnych urazów, które mogą spowodować silny ból.

3. Jeżeli znieczulenie nie jest możliwe, powinny zostać zastosowane środki przeciwbólowe lub inne odpowiednie środki zapewniające, tak dalece jak to możliwe, ograniczenie bólu, cierpienia, niepokoju, aby w żadnym przypadku nie narażać zwierzęcia na silny ból, niepokój lub cierpienie.

4. O ile działanie takie jest zgodne z celem doświadczenia, znieczulone zwierzę, które odczuwa znaczny ból po ustaniu działania znieczulenia, odpowiednim czasie otrzyma środki uśmierzające ból, a gdy to niemożliwe, zostaną niezwłocznie zabite metodą humanitarną.

Artykuł 9

1. Po zakończeniu każdego doświadczenia decyduje się, czy zwierzę będzie pozostawione przy życiu, czy też zabite metodą humanitarną, uwzględniając warunek, że zwierzę nie będzie utrzymywane przy życiu, jeżeli pomimo przywrócenia zdrowia zwierzęcia do normalnego stanu pod wszystkimi innymi względami będzie ono prawdopodobnie odczuwało trwałe ból lub niepokój.

2. Decyzje, określone w ust. 1 będą podejmowane przez właściwą osobę, najlepiej przez weterynarza.

Jeżeli po zakończeniu doświadczenia:

- a) zwierzę mające pozostać przy życiu, powinno być otoczone opieką właściwą do jego stanu zdrowia, znaleźć się pod nadzorem weterynarza lub innej właściwej osoby i być trzymane w warunkach spełniających wymagania art. 5. Od warunków ustanowionych w niniejszej literze można jednak odstąpić, jeżeli według opinii weterynarza nie narazi to zwierzęcia na cierpienie.
- b) zwierzę niepozostające przy życiu lub też niemogące korzystać z warunków z przepisów art. 5, dotyczących dobrego samopoczucia zwierzęcia, zostanie ono zabite metodą humanitarną tak szybko, jak to możliwe.

Artykuł 10

Państwa Członkowskie zapewnią, że wszelkie ponowne wykorzystanie zwierząt do doświadczeń będzie zgodne z przepisami niniejszej dyrektywy.

W szczególności, żadne zwierzę nie będzie wykorzystywane więcej niż jeden raz do doświadczeń powodujących silny ból, niepokój lub inne równoważne cierpienie.

Artykuł 11

Bez względu na inne przepisy niniejszej dyrektywy, gdzie jest to konieczne ze względu na uzasadnione cele doświadczenia, organ władzy może zezwolić na wypuszczenie danego zwierzęcia na wolność, pod warunkiem, że dołoży się możliwie największych starań w celu zapewnienia ochrony dobrego samopoczucia zwierzęcia, tak długo jak na to pozwala stan jego zdrowia i że nie stworzy to zagrożenia dla zdrowia publicznego i środowiska.

Artykuł 12

1. Państwa Członkowskie ustanowią procedury, według których same doświadczenia oraz dane osób przeprowadzających te doświadczenia będą z wyprzedzeniem zgłoszone do odpowiedniego organu władzy.

2. Jeżeli planuje się poddanie zwierzęcia doświadczeniu narażającemu je lub mogącemu je narazić na silny ból, który może być długotrwały, takie doświadczenie musi zostać zgłoszone do organu władzy z podaniem szczegółów i dokładnie uzasadnione lub specjalnie zatwierdzone przez organ władzy. Organ władzy podejmuje właściwe działania sądowe lub administracyjne, jeżeli nie zostanie wystarczająco przekonany, co do wagi doświadczenia, aby uznać je za dotyczące podstawowych potrzeb człowieka lub zwierząt.

Artykuł 13

1. Na podstawie otrzymanych do zatwierdzenia wniosków i powiadomień oraz na podstawie zrobionych sprawozdań organ władzy w każdym Państwie Członkowskim zbiera i zależnie możliwości podaje okresowo do wiadomości publicznej następujące informacje statystyczne dotyczące wykorzystania zwierząt w doświadczeniach:

- a) liczbę i rodzaj zwierząt wykorzystanych w doświadczeniach,
- b) liczbę zwierząt wybranych kategorii wykorzystanych w doświadczeniach określonych w art. 3,
- c) liczbę zwierząt wybranych kategorii wykorzystanych w doświadczeniach wymaganych przez obowiązujące przepisy prawne.

2. Państwa Członkowskie podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu zapewnienia ochrony poufności informacji o znaczeniu handlowym przekazanych na mocy niniejszej dyrektywy.

Artykuł 14

Osoby, które przeprowadzają doświadczenia lub biorą w nich udział oraz osoby, które opiekują się zwierzętami wykorzystywanymi w doświadczeniach, włączając w to obowiązki o charakterze nadzorczym, posiadają właściwą edukację i kształcenie.

W szczególności osoby przeprowadzające lub nadzorujące przebieg doświadczeń otrzymują informacje w zakresie dyscypliny naukowej zgodnej z podejmowaną pracą doświadczalną, oraz umieją obchodzić się i opiekować zwierzętami laboratoryjnymi; osoby te powinny również przekonać organ władzy, że osiągnęły poziom szkolenia wystarczający do wykonywania swoich zadań.

Artykuł 15

Ośrodki hodowlane i zaopatrzeniowe powinny być zatwierdzone lub zarejestrowane przez organ władzy i powinny spełniać wymagania art. 5 i 14, chyba, że zostaną z tego zwolnione na podstawie art. 19 ust. 4 lub art. 21. Ośrodek zaopatrzeniowy będzie pozyskiwał zwierzęta jedynie z ośrodka hodowlanego lub z innego ośrodka zaopatrzeniowego, chyba, że zwierzę zostało zgodnie z prawem przywiezione z zagranicy i nie jest to ani zwierzę dziczyzna, ani zbłąkane. Ogólne i szczegółowe zwolnienia od tego ostatniego przepisu mogą zostać przyznane ośrodkowi zaopatrzeniowemu na zasadach ustalonych przez organ władzy.

Artykuł 16

Przy zatwierdzeniu lub rejestracji przewidzianym w art. 15 zostanie wskazana właściwa osoba odpowiedzialna za ośrodek, której powierzone będzie prowadzenie lub zorganizowanie właściwej opieki nad zwierzętami hodowanymi lub przetrzymywanymi w ośrodku oraz zapewnienie zgodności z wymaganiami art. 5 i 14.

Artykuł 17

1. Ośrodki hodowlane i zaopatrzeniowe rejestrują liczbę i gatunki sprzedanych lub dostarczonych zwierząt, datę ich sprzedaży lub dostarczenia, nazwę i adres odbiorcy oraz liczbę i gatunki zwierząt, które padły na terenie danego ośrodka hodowlanego lub zaopatrzeniowego.

2. Każdy organ władzy określi rejestry, które mają być przechowywane i udostępniane im przez osobę odpowiedzialną za ośrodki, ustanowioną w ust. 1; rejestry są przechowywane przez okres, co najmniej trzech lat od daty ostatniego wpisu i podlegają okresowej kontroli urzędników organu władzy.

Artykuł 18

1. Każdy pies, kot lub zwierzę z gatunku ssaków naczelnych w jakimkolwiek ośrodku hodowlanym zaopatrzeniowym lub badawczym zostanie, przed odstawieniem od matki, zaopatrzony w sposób możliwie najmniej bolesny w znak identyfikacyjny, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 3.

2. Jeżeli nieoznaczony pies, kot lub zwierzę z gatunku ssaków naczelnych jest przyjmowany do ośrodka po raz pierwszy po odstawieniu od matki, jest znakowany tak szybko, jak to możliwe.

3. Jeżeli pies, kot lub zwierzę z gatunku ssaków naczelnych jest, przed odstawieniem od matki, przenoszony z jednego ośrodka określonego w ust. 1 do innego i jeżeli nie jest możliwe oznakowanie go przed tym przeniesieniem, to ośrodek przyjmujący musi prowadzić pełną dokumentację rejestru zwierzęcia, w szczególności określającą jego matkę, aż do chwili, gdy będzie ono mogło być oznakowane.

4. Szczegółowe dane dotyczące tożsamości i pochodzenia każdego psa, kota lub zwierzęcia z gatunku ssaków naczelnych umieszcza się w rejestrach każdego ośrodka.

Artykuł 19

1. Ośrodki użytkowe są rejestrowane lub zatwierdzane przez dany organ władzy. Powinny one być wyposażone w urządzenia i sprzęt stosowny do gatunków wykorzystywanych zwierząt oraz przeprowadzanych tam doświadczeń; konstrukcja, wykonanie i sposób działania są takie, aby zapewnić, doświadczenia są przeprowadzane tak wydajnie, jak to możliwe i tak, aby można było uzyskać służące wyniki przy wykorzystaniu jak najmniejszej liczby zwierząt oraz zadawaniu im jak najmniejszego bólu, cierpienia, niepokoju lub trwałych uszkodzeń.

2. W każdym ośrodku badawczym:

- a) określona jest osoba lub osoby odpowiedzialne administracyjnie za opiekę nad zwierzętami i działanie sprzętu;
- b) zapewniony jest wystarczająca wyszkolony personel;
- c) dokonuje się odpowiednich ustaleń w celu zapewnienia porad i leczenia weterynaryjnego;
- d) weterynarzowi lub innej właściwej osobie powinno powierzać się obowiązki doradcze w zakresie dobrego samopoczucia zwierząt.

3. Doświadczenia mogą być, jeśli zostało to zatwierdzone przez odnośny organ władzy, przeprowadzane poza ośrodkami badawczymi.

4. W ośrodkach badawczych są wykorzystywane jedynie zwierzęta pochodzące z ośrodków hodowlanych lub zaopatrzeniowych, chyba, że zostanie uzyskane wyłączenie ogólne lub specjalne na warunkach ustalonych przez organ władzy. W każdym przypadku, gdy będzie możliwe, wykorzystywane są zwierzęta hodowlane. Zbłąkane zwierzęta domowe nie są wykorzystywane do doświadczeń. Wyłączenie ogólne oparte na warunkach niniejszego ustępu nie może rozciągać się na zbłąkane psy i koty.

5. W ośrodkach badawczych przechowuje się rejestry wszystkich wykorzystywanych zwierząt i okazuje w każdym przypadku, gdy jest to wymagane przez organy władzy. W szczególności, w rejestrach tych określa się liczbę i gatunki nabytych zwierząt, od kogo zostały nabyte i kiedy zostały dostarczone. Rejestry te są przechowywane przez okres, co najmniej trzech lat i są przedstawiane organowi władzy, jeśli ten wyrazi takie życzenie. Ośrodki użytkowe podlegają kontroli okresowej przedstawicieli organu władzy.

Artykuł 20

Jeżeli ośrodki użytkowe hodują zwierzęta przeznaczone do doświadczeń prowadzonych na własnym terenie, to do zgodności z przepisami art. 15 i 19 potrzebna jest tylko jedna rejestracja lub zatwierdzenie. Jednakże ośrodki stosują odpowiednie przepisy niniejszej dyrektywy dotyczące ośrodków hodowlanych i badawczych.

Artykuł 21

Zwierzęta należące do gatunków wymienionych w załączniku I, przeznaczone do wykorzystania w doświadczeniach są zwierzętami hodowlanymi, chyba że zostanie uzyskane

ogólne lub specjalne zwolnienie na zasadach określonych przez organ władzy.

Artykuł 22

1. Aby uniknąć niepotrzebnego powielania doświadczeń w celu spełnienia wymagań wspólnotowego ustawodawstwa dotyczącego zdrowia i bezpieczeństwa, Państwa Członkowskie będą, tak dalece jak to możliwe, uznawać ważność danych pochodzących z doświadczeń przeprowadzanych na terytorium innych Państw Członkowskich, chyba, że w celu ochrony zdrowia publicznego i bezpieczeństwa konieczne są dalsze badania.

2. W tym celu Państwa Członkowskie, tam gdzie to jest możliwe i bez naruszenia wymagań obowiązujących dyrektyw wspólnotowych, przekazują Komisji informacje dotyczące ich ustawodawstwa i praktyki administracyjnej w zakresie doświadczeń na zwierzętach, włącznie z wymaganiami, jakie muszą być spełnione przed wprowadzeniem produktów do obrotu; dostarczają one również faktycznych informacji na temat doświadczeń przeprowadzanych na ich terytorium oraz zezwoleń lub wszelkich innych szczegółowych danych administracyjnych dotyczących tych doświadczeń.

3. Komisja ustanowi stały komitet doradczy, w którym będą reprezentowane Państwa Członkowskie i który będzie wspomagać Komisję w organizowaniu wymiany właściwych informacji, spełniając zarazem wymogi poufności, oraz który będzie także wspomagać Komisję w innych sprawach wynikłych w związku ze stosowaniem niniejszej dyrektywy.

Artykuł 23

1. Komisja i Państwa Członkowskie powinny zachęcać do podejmowania badań nad rozwojem i zatwierdzenia alternatywnych technik, które mogłyby dostarczyć takiej samej ilości informacji, jaką uzyskuje się w doświadczeniach z wykorzystaniem zwierząt, lecz które dotyczyłyby mniejszej liczby zwierząt lub pociągałyby za sobą mniej bolesne procedury oraz podejmują inne takie kroki, które uznają za właściwe, w celu zachęcania do badań w tym zakresie. Komisja i Państwa Członkowskie monitorują tendencje w metodach doświadczalnych.

2. Przed końcem 1987 r. Komisja składa sprawozdanie dotyczące możliwości modyfikacji badań i wytycznych ustanowionych w istniejącym ustawodawstwie wspólnotowym, biorąc pod uwagę cele określone w ust. 1.

Artykuł 24

Niniejsza dyrektywa nie ogranicza prawa Państw Członkowskich do stosowania lub przyjmowania surowszych środków ochrony zwierząt wykorzystywanych w doświadczeniach lub też prawa kontroli wykorzystania zwierząt w doświadczeniach. W szczególności, Państwa Członkowskie mogą wymagać wcześniejszego zatwierdzenia doświadczeń lub programów zgłoszonych zgodnie z przepisami art. 12 ust. 1.

Artykuł 25

1. Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 24 listopada 1989 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

2. Państwa Członkowskie przekażą Komisji przepisy prawa krajowego, przyjęte w zakresie objętym niniejszą dyrektywą.

Artykuł 26

W regularnych odstępach czasu nie przekraczających trzech lat, a po raz pierwszy po pięciu latach od ogłoszenia niniejszej dyrektywy, Państwa Członkowskie powiadomią Komisję o środkach podjętych w tym zakresie i dostarczą odpowiednie zestawienie informacji zebranych zgodnie z przepisami art. 13. Komisja przygotowuje sprawozdanie w imieniu Rady oraz Parlamentu Europejskiego.

Artykuł 27

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.

Sporządzono w Brukseli, dnia 24 listopada 1986 r.

W imieniu Rady

W. WALDERGRAVE

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

WYKAZ ZWIERZĄT DOŚWIADCZALNYCH OBJĘTYCH PRZEPISAMI ART. 21

- Mysz	- <i>Mus musculus</i>
- Szczur	- <i>Rattus norvegicus</i>
- Świnka morska	- <i>Cavia porcellus</i>
- Chomik złoty	- <i>Mesocricetus auratus</i>
- Królik	- <i>Oryctolagus cuniculus</i>
- Zwierzęta z gatunku ssaków naczelnych	
- Pies	- <i>Canis familiaris</i>
- Kot	- <i>Felis catus</i>
- Przepiórka	- <i>Coturnix coturnix</i>

ZAŁĄCZNIK II

WYTYCZNE DOTYCZĄCE PRZETRZYMYWANIA I OPIEKI NAD ZWIERZĘTAMI

(Art. 5 dyrektywy)

WPROWADZENIE

1. Rada Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej zdecydowała, że celem dyrektywy jest zharmonizowanie ustawodawstw Państw Członkowskich w zakresie ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych, aby wyeliminować rozbieżności, które obecnie mogą zakłócać funkcjonowanie wspólnego rynku. Harmonizacja powinna zapewnić, aby takie zwierzęta były otoczone odpowiednią opieką, aby nie były niepotrzebnie narażane na ból, cierpienie, niepokój lub trwałe uszkodzenie, a jeżeli byłoby to konieczne, to, aby wymienione czynniki były ograniczone do minimum.
2. Jest prawdą, że niektóre doświadczenia są przeprowadzane w warunkach polowych na wolnych, samodzielnych dzikich zwierzętach, jednakże liczba takich doświadczeń jest stosunkowo niewielka. Przeważająca większość zwierząt wykorzystywanych do doświadczeń musi z powodów praktycznych być trzymana pod pewnego rodzaju kontrolą bezpośrednią, w miejscach o różnym charakterze od zagrody na wolnym powietrzu do klatek dla małych zwierząt w laboratoryjnej zwierzętarni. Jest to sytuacja, w której występują wysoce sprzeczne interesy. Z jednej strony zwierzę, którego potrzeby w zakresie ruchu, relacji społecznych i innych przejawów życia muszą zostać ograniczone, z drugiej zaś strony badacz i jego współpracownicy, którzy wymagają pełnej kontroli nad zwierzęciem i jego środowiskiem. W rozwiązywaniu tych konfliktów interesów zwierzę może czasem znaleźć się na drugim planie.
3. Dlatego dyrektywa przewiduje w art. 5, że w zakresie obejmującym ogólną opiekę nad zwierzętami i ich przetrzymywanie:
 - a) wszystkie zwierzęta doświadczalne będą miały zapewnione schronienie, otoczenie, przynajmniej trochę swobody ruchu, jedzenie, wodę i opiekę właściwą dla ich zdrowia i dobrego samopoczucia,
 - b) wszelkie ograniczenia zakresu, w jakim zwierzę doświadczalne może zaspokoić swoje potrzeby fizjologiczne i samozachowawcze będą zredukowane do absolutnego minimum.
4. Niniejszy Załącznik formułuje niektóre wytyczne dotyczące przetrzymywania i opieki nad zwierzętami, oparte na obecnej wiedzy i praktyce. Wyjaśnia on i uzupełnia podstawowe zasady przyjęte w art. 5. A zatem ma wspomóc organy, instytucje i jednostki indywidualne w wypełnianiu przez nich celów dyrektywy w tym zakresie.
5. Opieka jest pojęciem, które użyte w odniesieniu do zwierząt przeznaczonych lub faktycznie wykorzystywanych do doświadczeń obejmuje wszystkie aspekty związków między zwierzętami a człowiekiem. Jej istotą jest suma materialnych i niematerialnych zasobów uruchomionych przez człowieka w celu doprowadzenia i utrzymania

zwierzęcia w takim stanie fizycznym i psychicznym, w którym cierpi ono najmniej i najlepiej przechodzi doświadczenia. Rozpoczyna się ona z chwilą, kiedy zwierzę zostaje przeznaczone do użycia w doświadczeniach, a kończy z chwilą jego zabicia metodą humanitarną lub też innego usunięcia przez ośrodek po zakończeniu doświadczenia, zgodnie z art. 9 niniejszej dyrektywy.

6. Niniejszy Załącznik ma na celu udzielenie wskazówek dotyczących właściwego zaprojektowania pomieszczeń dla zwierząt. Istnieją jednakże rozliczne metody hodowli i trzymania zwierząt laboratoryjnych, różniące się głównie stopniem kontroli środowiska mikrobiologicznego. Należy pamiętać, że dany personel będzie czasem musiał ocenić, na podstawie nastroju i stanu zwierząt, czy zalecane normy powierzchni są wystarczające, na przykład dla zwierząt szczególnie agresywnych. Wprowadzając w życie wytyczne zawarte w niniejszym Załączniku należy wziąć pod uwagę uwarunkowania w każdej sytuacji. Ponadto konieczne jest, aby wyrazić jasno status tych wytycznych. W przeciwieństwie do przepisów samej dyrektywy wytyczne te nie są obowiązujące; są to zalecenia, stosowane zgodnie z uznaniem, opracowane jako wytyczna na temat praktyk i norm, o osiągnięcie, których powinni się sumiennie starać wszyscy zainteresowani. To właśnie jest powodem, że w całym tekście Załącznika użyto słowa „powinien” nawet wtedy, gdy słowo „musi” wydawałoby się bardziej odpowiednie. Na przykład oczywiste jest, że pożywienie i woda *muszą* zostać zapewnione (patrz pkt. 3.7.2 i 3.8).
7. Ostatecznie z powodów praktycznych i finansowych, istniejące wyposażenie pomieszczeń dla zwierząt nie powinno być wymieniane dopóki nie zużyje się lub nie stanie się z innych powodów bezużyteczne. Do czasu zastąpienia wyposażenia na zgodne z wymogami obowiązujących wytycznych należy dążyć, tak dalece jak to możliwe, do spełnienia tych wymogów poprzez dostosowanie liczby i wielkości zwierząt umieszczanych w istniejących klatkach i kojcach.

DEFINICJE

W niniejszym załączniku, w uzupełnieniu definicji zawartych w art. 2 dyrektywy:

- a) „*pomieszczenia do trzymania*” - pomieszczenia, gdzie zwierzęta są zwykle trzymane zarówno w celach hodowlanych, jak i gromadzone oraz w trakcie przeprowadzania doświadczenia;
- b) „*klatka*” - zamocowany na stałe lub ruchomy pojemnik ograniczony mocnymi ścianami i przynajmniej po jednej stronie prętami lub siatką drucianą lub, gdzie to właściwe, siecią, w którym to pojemniku jest trzymane lub przewożone jedno lub więcej zwierząt; zależnie od obsady zwierząt oraz wielkości pojemnika swoboda ruchów zwierząt jest względnie ograniczona;
- c) „*kojec*” - przestrzeń ograniczona, na przykład, ścianami, prętami lub siatką drucianą, na której trzymane jest jedno lub więcej zwierząt; zależnie od wielkości miejsca ogrodzonego oraz obsady zwierząt swoboda ruchów jest zwykle mniej ograniczona niż w klatce;
- d) „*wybieg*” - przestrzeń ograniczona, na przykład płotami, ścianami, prętami lub siatką drucianą i często usytuowany na zewnątrz stałych zabudowań, na której zwierzęta

trzymane w klatkach lub kojcach mogą swobodnie się poruszać w niektórych okresach czasu, zgodnie z ich samozachowawczymi i fizjologicznymi potrzebami, takimi jak potrzeba ruchu;

- e) „*przegroda stajenna*” - małe ogrodzone trzema ścianami miejsce, zwykle z drabiną paszową i poprzecznie rozdzielone, w którym może być trzymane na uwięzi jedno lub dwa zwierzęta.

1. OBIEKTY STAŁE

1.1. Funkcje i rozkład ogólny

- 1.1.1. Każde z pomieszczeń powinno być tak wykonane, aby zapewniało odpowiednie środowisko dla trzymanego w nim gatunku. Powinno też być tak zaprojektowane, aby uniemożliwić dostęp osób nieupoważnionych. Pomieszczenia będące częścią większego zespołu budynków powinny być też chronione za pomocą odpowiednich środków i rozwiązań budowlanych ograniczających liczbę wejść i zapobiegających nieupoważnionemu przemieszczaniu.
- 1.1.2. Zaleca się, aby istniał program obsługi technicznej obiektów, mający na celu zapobieżenie jakimkolwiek uszkodzeniom wyposażenia.

1.2. Pomieszczenia do trzymania

- 1.2.1. Powinny zostać podjęte wszelkie konieczne środki mające na celu regularne i wydajne czyszczenie pomieszczeń i utrzymywanie zadowalającego poziomu higieny. Sufity i ściany powinny być odporne na uszkodzenia, a ich powierzchnia powinna być gładka, nieprzepuszczalna i łatwo zmywalna. Szczególną uwagę należy zwrócić na miejsca połączeń z drzwiami, kanałami, rurami i kablami. Drzwi i okna, jeżeli istnieją, powinny być tak skonstruowane i zabezpieczone, aby uniemożliwiać dostęp niepożądanym zwierzętom. W miarę potrzeb, można zamontować w drzwiach okienko kontrolne. Podłogi powinny być gładkie, nieprzepuszczalne, z nie śliską, łatwo zmywalną powierzchnią, która bez uszkodzenia jest w stanie znieść nacisk stelaży i innego ciężkiego sprzętu. Odpływy ściekowe, jeżeli istnieją, powinny być odpowiednio dopasowane przykryte przegrodą zapobiegającą dostawaniu się do nich zwierząt.
- 1.2.2. Pomieszczenia, w których zwierzęta mogą swobodnie się poruszać, powinny mieć ściany i podłogi z materiału o szczególnie odpornej na zużycie powierzchni, aby mogły one wytrzymać poruszanie się zwierząt i zabiegi czyszczące. Materiał nie powinien być szkodliwy dla zdrowia zwierząt i powinien uniemożliwiać ich kaleczenie się. W takich pomieszczeniach pożądane są odpływy ściekowe. Niezbędne jest zastosowanie dodatkowej ochrony wszelkiego wyposażenia i instalacji, tak, aby ani nie mógł on być uszkodzony przez zwierzęta, ani nie powodował ich zranienia. Jeżeli urządzone są wybiegi na zewnątrz budynków, w stosownych przypadkach, powinny one zostać zabezpieczone przed dostępem przechodniów i innych zwierząt.
- 1.2.3. Pomieszczenia przeznaczone do trzymania zwierząt hodowlanych (bydła, owiec, kóz, świń, koni, drobiu itp.) powinny spełniać, co najmniej normy określone w

Europejskiej konwencji w sprawie ochrony zwierząt hodowlanych oraz przez krajowe służby weterynaryjne i inne organy.

1.2.4. Większość pomieszczeń do trzymania zwierząt jest zwykle zaprojektowana dla gryzoni. Często pomieszczenia takie mogą być również używane do trzymania większych gatunków. Powinno się zadbać o to, aby nie trzymać razem gatunków, które nie są ze sobą zgodne.

1.2.5. W miarę potrzeb, w pomieszczeniach do trzymania powinny być wydzielone miejsca do wykonywania drobnych doświadczeń i zabiegów.

1.3. **Laboratoria i pomieszczenia doświadczalne ogólnego i specjalnego przeznaczenia**

1.3.1. W ośrodkach hodowlanych i zaopatrzeniowych powinny być udostępnione odpowiednie obiekty służące do odprawiania zwierząt gotowych do wysłania.

1.3.2. Wszystkie ośrodki powinny także, jako minimum, mieć obiekty laboratoryjne do wykonywania prostych badań diagnostycznych, badań pośmiertnych i/lub pobierania próbek, które miałyby być poddane dokładniejszym badaniom laboratoryjnym w innym miejscu.

1.3.3. Trzeba ustanowić, aby przyjmowanie zwierząt odbywało się w taki sposób, który nie powodowałby zagrożenia zwierząt już obecnych w pomieszczeniu powodowanego przez zwierzęta przybywające, na przykład poprzez stosowanie kwarantanna. Pomieszczenia doświadczalne ogólnego i specjalnego przeznaczenia powinny być dostępne w sytuacjach, kiedy wykonywanie doświadczeń i obserwacji w pomieszczeniu do trzymania zwierząt nie jest pożądane.

1.3.4. Powinny istnieć właściwe pomieszczenia pozwalające na trzymanie osobno zwierząt chorych lub rannych.

1.3.5. W miarę potrzeb, powinna zostać zapewniona jedna lub więcej sal operacyjnych z odpowiednim wyposażeniem, przeznaczonym do przeprowadzania doświadczeń chirurgicznych w warunkach aseptycznych. Tam gdzie jest to uzasadnione, powinny istnieć pomieszczenia do opieki pooperacyjnej.

1.4. **Pomieszczenia usługowe**

1.4.1. Karma powinna być przechowywana w magazynach chłodnych, suchych i odpornych przed dostępem szkodników i owadów, ściółka powinna być trzymana w magazynach suchych i odpornych przed dostępem szkodników i owadów. Inne materiały, które mogłyby być zanieczyszczone lub stanowić zagrożenie, powinny być przechowywane oddzielnie.

1.4.2. Powinny być udostępnione pomieszczenia do przechowywania czystych klatek, przyborów i innego wyposażenia.

1.4.3. Pomieszczenie do mycia i czyszczenia powinno być wystarczająco duże, aby

pomieścić instalacje potrzebne do odkażania i czyszczenia używanego wyposażenia. Proces czyszczenia powinien być tak zorganizowany, aby przy przemieszczaniu wyposażenie czyste było oddzielone od brudnego w celu zapobieżenia zabrudzeniu świeżo oczyszczonego wyposażenia. Ściany i podłogi powinny być pokryte materiałem o odpowiednio odpornej powierzchni, a system wentylacyjny powinien umożliwiać odprowadzanie nadmiaru ciepła i wilgoci.

- 1.4.4. Powinny zostać podjęte odpowiednie środki w celu higienicznego składowania i usuwania tuszy i odpadów zwierzęcych. Jeżeli spalanie na miejscu nie jest możliwe lub pożądane, to powinny zostać zastosowane odpowiednie ustalenia umożliwiające bezpieczne usuwanie takiego materiału uwzględniając miejscowe przepisy. Powinny zostać podjęte szczególne środki ostrożności w stosunku do odpadów silnie toksycznych lub radioaktywnych.
- 1.4.5. Projektowanie i wykonanie ciągów komunikacyjnych powinno odpowiadać wymaganiom stawianym pomieszczeniom do trzymania zwierząt. Korytarze powinny być wystarczająco szerokie, aby było możliwe łatwe przemieszczanie ruchomego wyposażenia.

2. ŚRODOWISKO W POMIESZCZENIACH DO TRZYMANIA ZWIERZĄT I JEGO KONTROLA

2.1. Wentylacja

- 2.1.1. Pomieszczenia do trzymania zwierząt powinny mieć odpowiednią wentylację, spełniającą wymagania trzymany gatunków. Celem systemu wentylacyjnego jest dostarczanie świeżego powietrza i ograniczenie poziomu zapachów, szkodliwych gazów, kurzu i czynników infekcyjnych. Wentylacja zapewnia również usuwanie nadmiaru ciepła i wilgoci.
- 2.1.2. Powietrze w pomieszczeniach powinno ulegać wymianie w krótkich odstępach czasu. Wymiana powietrza w pomieszczeniu z szybkością 15-20 razy na godzinę jest zwykle wystarczająca. Jednakże w niektórych okolicznościach, jeżeli obsadzenie zwierząt jest małe, może wystarczyć wymiana objętości powietrza 8-10 razy na godzinę, a nawet może nie być potrzebna wentylacja mechaniczna. W innych okolicznościach może być konieczna znacznie szybsza wymiana powietrza. Należy unikać powtórnego wykorzystania przez zwierzęta nie oczyszczonego powietrza. Należy jednakże podkreślić, że nawet najwydajniejsza system wentylacyjny nie może zrekompensować niedostatecznego rutynowego czyszczenia lub zaniedbania.
- 2.1.3. System wentylacyjny powinien być tak skonstruowany, aby nie było szkodliwych przeciągów.
- 2.1.4. Palenie w pomieszczeniach, gdzie znajdują się zwierzęta, powinno być zabronione.

2.2. Temperatura

- 2.2.1. W tabeli 1 podano zalecany zakres temperatury utrzymywanej w pomieszczeniach

dla zwierząt. Należy też podkreślić, że liczby te odnoszą się jedynie do pomieszczeń dla dorosłych i zdrowych zwierząt. Noworodki i młode zwierzęta będą często wymagać znacznie wyższej temperatury. Temperatura lokali powinna być regulowana w zależności od możliwych zmian w regulacji cieplnej zwierząt, które mogą być spowodowane szczególnymi warunkami fizjologicznymi lub mogą być skutkiem doświadczenia.

2.2.2. W warunkach klimatycznych najczęściej występujących w Europie może być potrzebne wyposażenie pomieszczeń w system wentylacyjny umożliwiający zarówno ogrzewanie, jak i chłodzenie doprowadzanego powietrza.

2.2.3. W ośrodkach badawczych może być wymagana dokładna regulacja temperatury w pomieszczeniach do trzymania zwierząt, ponieważ temperatura środowiska jest czynnikiem mającym poważny wpływ na metabolizm wszystkich zwierząt.

2.3. **Wilgotność**

Skrajne odchylenia wilgotności względnej (RH) w pomieszczeniach mają niekorzystny wpływ na zdrowie i dobrostan zwierząt. Dlatego zaleca się, aby poziom RH w pomieszczeniach do trzymania zwierząt był odpowiedni dla danego gatunku i zwykle utrzymywany był na poziomie $55\% \pm 10\%$. Należy unikać występowania wartości mniejszej niż 40% i większej niż 70% RH przez dłuższy okres.

2.4. **Oświetlenie**

W pomieszczeniach bez okien konieczne jest zapewnienie regulowanego oświetlenia zarówno w celu zaspokojenia biologicznych potrzeb zwierząt, jak i w celu zapewnienia zadowalających warunków pracy. Konieczne jest również kontrolowanie intensywności oświetlenia i jego cykliczności. Przy trzymaniu zwierząt albinosów należy uwzględnić ich wrażliwość na światło (patrz także pkt. 2.6).

2.5. **Hałas**

Hałas może być ważnym czynnikiem zakłócającym spokój w pomieszczeniach dla zwierząt. Pomieszczenia do trzymania oraz pomieszczenia doświadczalne powinny być odizolowane od silnych źródeł hałasu zarówno o częstotliwościach słyszalnych, jak i wyższych, w celu uniknięcia niepożądanych zmian w zachowaniu i fizjologii zwierząt. Nagłe hałasy mogą prowadzić do znaczących zmian w czynnościach narządów, ale ponieważ hałasy są często nieuniknione, więc niekiedy godne polecenia jest utrzymywanie w pomieszczeniach do trzymania zwierząt oraz pomieszczeniach doświadczalnych stałego dźwięku o umiarkowanym natężeniu, takiego jak łagodna muzyka.

2.6. **Systemy alarmowe**

Obiekty, w których trzymana jest duża liczba zwierząt, są słabym punktem. Zalecane jest, więc właściwe zabezpieczenie obiektów przez zainstalowanie urządzeń wykrywających pożar oraz wtargnięcie osób niepowołanych. Usterki

techniczne lub awaria wentylacji to następne zagrożenie, które może spowodować niepokój lub nawet śmierć zwierząt wskutek uduszenia i przegrzania lub w mniej poważnych przypadkach mieć tak niekorzystny wpływ na doświadczenie, że zakończy się ono niepowodzeniem i będzie musiało zostać powtórzone. Przy urządzeniach grzewczych i wentylacyjnych powinny, więc zostać zainstalowane odpowiednie urządzenia monitorujące, pozwalające pracownikom na nadzorowanie ogólnego działania tych urządzeń. Jeżeli jest to uzasadnione, należy zainstalować awaryjny generator w celu utrzymania w ruchu urządzeń podtrzymujących czynności życiowe zwierząt oraz zapewnienia oświetlenia na wypadek awarii lub odcięcia zasilania. Wyraźne instrukcje postępowania w sytuacjach awaryjnych powinny być umieszczone w widocznym miejscu. W stawach dla ryb zaleca się stosowanie urządzeń alarmowych uruchamianych w razie odcięcia dopływu wody. Należy dołożyć starań, aby działanie systemów alarmowych możliwie najmniej niepokoiło zwierzęta.

3. OPIEKA

3.1. **Zdrowie**

3.1.1. Osoba odpowiedzialna za ośrodek powinna zapewnić regularne wizytowanie zwierząt oraz nadzór nad pomieszczeniami i opieką ze strony weterynarza lub innej właściwej osoby.

3.1.2. Zgodnie z oceną potencjalnego zagrożenia dla zwierząt należy zwracać odpowiednią uwagę na zdrowie i higienę personelu.

3.2. **Chwytnie**

Zwierzęta dzikie i zdiczające powinny być chwytnie jedynie metodami humanitarnymi i przez doświadczonych osoby, posiadające dokładną wiedzę o zwyczajach i naturalnym środowisku zwierząt, które mają zostać schwytnie. Jeżeli podczas chwytnie ma zostać użyte znieczulenie lub inny lek, to powinien on zostać podany przez weterynarza lub inną właściwą osobę. Każde poważnie ranne zwierzę powinno zostać tak szybko, jak to możliwe, dostarczone do weterynarza w celu poddania go leczeniu. Jeżeli według opinii weterynarza zwierzę może nadal egzystować jedynie w stanie cierpienia lub bólu, to należy je natychmiast zabić metodą humanitarną. W razie nieobecności weterynarza każde zwierzę, które jest poważnie ranne, powinno zostać natychmiast zabite metodą humanitarną.

3.3. **Załadunek i warunki przewozu**

Każdy przewóz niewątpliwie, jest dla zwierząt stresującym doświadczeniem które powinno być ograniczony tak dalece, jak to możliwe. Stan zdrowia zwierząt przeznaczonych do transportu powinien być dobry, a zapewnienie tego jest obowiązkiem nadawcy. Zwierzęta chore lub z innych powodów niebędące w dobrym stanie nie powinny nigdy podlegać przewożeniu, które nie byłoby konieczne z powodów diagnostycznych lub leczniczych. Należy szczególną opieką otoczyć samice w zaawansowanej ciąży. Samice, do których istnieje prawdopodobieństwo, że mogłyby urodzić w czasie transportu, lub takie, które

urodziły w ciągu 48 godzin poprzedzających transport, oraz ich potomstwo, nie powinny być przewożone. Nadawca i przewoźnik powinni w trakcie załadunku, i przewożenia zastosować wszelkie środki mające na celu uniknięcie niepotrzebnego cierpienia zwierząt wskutek nieodpowiedniej wentylacji, narażenia na skrajne temperatury, braku karmy i wody, znacznie przedłużającej się podróży itp. Odbiorca powinien być właściwie poinformowany o szczegółach transportu i niezbędnej dokumentacji szczegółowych danych w celu zapewnienia szybkiego przyjęcia zwierząt i odbioru ich w miejscu docelowym. Przypomina się, że jeżeli chodzi o międzynarodowy transport zwierząt obowiązują przepisy dyrektywy 77/489/EWG i 81/389/EWG; zalecane jest też ściśle przestrzeganie krajowych przepisów ustawowych i wykonawczych, a także przepisów dotyczących żywych zwierząt, które wydały Zrzeszenie Międzynarodowego Transportu Lotniczego i Zrzeszenie Zwierzęcego Transportu Lotniczego.

3.4. **Przyjęcie i rozładunek**

Przesyłki zwierząt powinny być przyjmowane i rozładowywane bez możliwych do uniknięcia opóźnień. Po inspekcji zwierzęta powinny zostać przeniesione do czystych klatek lub kojców i zaopatrzone w odpowiednią ilość karmy i wody. Zwierzęta chore lub z innych powodów niebędące w dobrym stanie powinny być trzymane pod ścisłą obserwacją i oddzielnie od innych zwierząt. Powinny one być zbadane przez weterynarza lub inną właściwą osobę tak szybko jak to możliwe, w miarę potrzeby poddane leczeniu. Zwierzęta, które nie mają żadnej szansy na wyleczenie, powinny zostać natychmiast zabite metodą humanitarną. Ostatecznie, wszystkie zwierzęta muszą zostać zarejestrowane i oznakowane zgodnie z przepisami art. 17 i 18 oraz art. 19 ust. 5 niniejszej dyrektywy. Skrzynki transportowe, jeżeli niemożliwe jest właściwe ich odkażenie, powinny zostać natychmiast zniszczone.

3.5. **Kwarantanna, izolacja i aklimatyzacja**

3.5.1. Kwarantanna ma na celu:

- a) ochronę innych zwierząt w ośrodku,
- b) ochronę ludzi przed infekcjami odzwierzęcymi,
- c) ustanowienie dobrej praktyki naukowej.

Jeżeli stan zdrowia zwierząt przyjmowanych do ośrodka nie jest zadowalający, to zaleca się aby przeszły okres kwarantanny. W niektórych przypadkach, na przykład wścieklizny, okres kwarantanny może być ustalony w krajowych przepisach Państw Członkowskich. W innych jest on różny i powinien zostać ustalony przez właściwą osobę zależnie od okoliczności, zwykle przez weterynarza współpracującego z ośrodkiem (patrz też tabela. 2).

Zwierzęta mogą być wykorzystywane do doświadczeń podczas okresu kwarantanny, gdy tylko zaaklimatyzują się w nowym środowisku i jeżeli nie stwarzają znaczącego zagrożenia dla ludzi lub innych zwierząt.

3.5.2. Zaleca się, aby w pobliżu znajdowały się obiekty, w których będzie się izolować zwierzęta wykazujące objawy choroby i, które mogłyby stanowić zagrożenie dla ludzi lub innych zwierząt.

3.5.3. Jeśli nawet zwierzęta są oceniane jako zdrowe, dobrze jest ze względów hodowlanych poddać je aklimatyzacji przed wykorzystaniem w doświadczeniach. Czas potrzebny na aklimatyzację zależy od wielu czynników, takich jak stres, na który narażone były zwierzęta, a to z kolei zależy od innych czynników, takich jak czas trwania transportu i wiek zwierzęcia. O okresie aklimatyzacji powinna zdecydować właściwa osoba.

3.6. Trzymanie w klatkach

3.6.1. Możliwe jest rozróżnienie między dwoma szeroko stosowanymi systemami trzymania zwierząt.

Po pierwsze, istnieje system spotykany w ośrodkach hodowlanych, zaopatrzeniowych i badawczych, przystosowany w zakresie biomedycznym do trzymania zwierząt takich jak gryzonie, króliki, zwierzęta mięsożerne, ptaki oraz zwierzęta z gatunku ssaków naczelnych, czasem także przeżuwaczy, trzody chlewnej i koni. Proponowane wytyczne dotyczące klatek, kojców, wybiegów i przegród stajennych odpowiednich do takich celów przedstawiono w tabelach 3-13. Dodatkowe wytyczne dotyczące minimalnej powierzchni klatek znajdują się na rysunkach 1-7. Ponadto odpowiednie informacje dotyczące oceny obsady zwierząt w klatkach są przedstawione na rysunkach 8-12.

Po drugie, istnieje system często spotykany w ośrodkach przeprowadzających doświadczenia jedynie na zwierzętach gospodarczych lub podobnie dużych. Obiekty w takich ośrodkach nie powinny być gorsze niż te wymagane przez aktualne normy weterynaryjne.

3.6.2. Klatki i zagrody nie powinny być wykonane z materiału szkodzącego zdrowiu zwierząt i powinny być skonstruowane w sposób uniemożliwiający ich kaleczenie się, a także, jeżeli nie są jednorazowego użytku, powinny być wykonane z odpornego materiału dostosowanego do technik czyszczenia i odkażania. W szczególności należy zwrócić uwagę na konstrukcję podłóg klatek i kojców, która powinna być dostosowana do gatunku i wieku trzymany zwierząt i być tak skonstruowana, aby ułatwiać usuwanie odchodów.

3.6.3. Kojce powinny być skonstruowane z myślą o dobrostanie danego gatunku zwierząt. Powinny one pozwalać na zaspokojenie niektórych potrzeb samozachowawczych (na przykład potrzeba wspinania się, ukrywania lub czasowej osłony), a ich konstrukcja powinna umożliwiać skuteczne czyszczenie oraz zapobiegać kontaktom z innymi trzymanymi zwierzętami.

3.7. Karmienie

3.7.1. Przy wyborze, produkcji i przygotowaniu karmy należy zachować środki ostrożności, aby unikać zanieczyszczeń chemicznych, fizycznych i biologicznych. Karma powinna być zapakowana w szczelne, zamknięte torebki, w stosownych

przypadkach z oznaczoną datą produkcji. Załadunek, transport i przechowywanie karmy również nie powinny powodować jej zanieczyszczenia, pogorszenia się jej jakości lub zniszczenia. Magazyny powinny być chłodne, ciemne, suche i zabezpieczone przed szkodnikami i owadami. Karma łatwo psująca się, jak zielenina, warzywa, owoce, mięso, ryby itp. powinna być składowana w zimnych pomieszczeniach, chłodziarkach lub zamrażarkach.

Wszystkie kosze na karmę, koryta i inne naczynia do karmienia powinny być regularnie czyszczone i w razie potrzeby sterylizowane. Jeżeli stosowana jest karma wilgotna, a jeżeli karma łatwo ulega zanieczyszczeniu wodą, moczem itp., to konieczne jest codzienne czyszczenie.

- 3.7.2. Proces rozprowadzania karmy może się różnić w zależności od gatunku zwierzęcia, jednakże powinien on być taki, aby zaspokajał jego fizjologiczne potrzeby. Należy zabezpieczyć dostęp do karmy każdemu zwierzęciu.

3.8. **Woda**

- 3.8.1. Niezanieczyszczona woda pitna powinna być zawsze dostępna dla wszystkich zwierząt. W czasie transportu jest do przyjęcia dostarczanie wody w formie wilgotnej karmy. Woda jest jednakże nośnikiem drobnoustroju, dlatego powinna być dostarczana tak, aby zminimalizować zagrożenie. W powszechnym użyciu są dwie metody dostarczania wody: w butelkach i za pomocą automatycznych urządzeń.

- 3.8.2. Butelki są często używane do dostarczania wody małym zwierzętom, takim jak gryzonie lub króliki. Stosowane butelki powinny być wykonane z półprzezroczystego materiału, aby można było kontrolować ich zawartość. Powinny one mieć szeroki otwór wlotowy, aby można było łatwo i skutecznie je czyścić, a jeżeli są wykonane z plastiku, to nie powinny przeciekać. Kapsle, korki i rurki powinny również być sterylizowane i łatwe do oczyszczenia. Wszystkie butelki i akcesoria powinny być rozbierane na części, czyszczone i sterylizowane we właściwych i regularnych odstępach czasu. Bardziej wskazane jest zastępowanie butelek po zużyciu wody czystymi i wysterylizowanymi niż ponowne ich napełnianie w pomieszczeniach do przetrzymywania zwierząt.

- 3.8.3. Automatyczne poidła powinny być regularnie sprawdzane, obsługiwane i przepłukiwane, aby zapobiec wypadkom i rozprzestrzenianiu się infekcji. Jeżeli używane są klatki o twardych podłogach, to należy zadbać o zmniejszenie możliwości ich zalania. W celu monitorowania jakości wody potrzebne są regularne badania bakteriologiczne.

- 3.8.4. Woda pobierana z publicznych sieci wodociągowych zawiera pewną liczbę drobnoustroju, które są zwykle nieszkodliwe dla zwierząt, jeżeli nie ma się do czynienia ze zwierzętami określonymi mikrobiologicznie. W takich przypadkach woda przeznaczona do pojenia powinna być uzdatniana. Woda dostarczana z wodociągów publicznych jest zwykle chlorowana w celu ograniczenia rozwoju drobnoustroju. Takie chlorowanie nie zawsze jest wystarczające, aby ograniczyć rozwój niektórych potencjalnych czynników chorobotwórczych takich jak na przykład *Pseudomonas*. Jako dodatkowy środek osiągnięcia pożądanego efektu,

można zastosować podwyższenie poziomu chloru w wodzie lub jej zakwaszenie.

- 3.8.5. U ryb, płazów i gadów tolerancja na zakwaszenie, chlor i inne chemikalia waha się w szerokich granicach, w zależności od gatunku. Dlatego należy zastosować rozwiązania dostosowujące zaopatrzenie w wodę przeznaczoną do akwariów i zbiorników do wymagań i zakresów tolerancji poszczególnych gatunków.

3.9. **Ściółka**

Ściółka powinna być sucha, chłonna, niepyląca, nietoksyczna wolna od czynników zakaźnych i szkodników oraz wszelkich innych form zanieczyszczenia. Należy dołożyć szczególnych starań, aby uniknąć wykorzystywania trocin lub materiału ściółkowego pochodzącego z drewna, które było poddawane działaniu substancji chemicznych. Można natomiast wykorzystywać na ściółkę niektóre odpady i produkty uboczne pochodzenia przemysłowego, takie np. jak ścinki papieru.

3.10. **Ruch i obchodzenie się ze zwierzętami**

- 3.10.1. Jest godne polecenia, aby wykorzystywać każdą możliwą okazję do umożliwienia zwierzętom zażywania ruchu.

- 3.10.2. Zachowanie zwierzęcia podczas doświadczenia zależy w dużej mierze od jego zaufania do człowieka, które trzeba rozwijać. Zwierzę dzikie lub dziedziczne prawdopodobnie nigdy nie stanie się idealnym zwierzęciem doświadczalnym. Inaczej jest w przypadku zwierzęcia udomowionego, urodzonego i wychowanego w kontakcie z człowiekiem. Raz uzyskane zaufanie należy jednakże pielęgnować. Dlatego zalecane jest utrzymywanie częstego kontaktu ze zwierzętami tak, aby zwierzęta przyzwyczyły się do ludzkiej obecności i jego działania. W miarę potrzeb, należy zarezerwować czas na mówienie do zwierząt, dotykanie ich i czyszczenie. Personel podczas obcowania ze zwierzętami powinien być życzliwy, łagodny, ale i zdecydowany.

3.11. **Czyszczenie**

- 3.11.1. Standard obiektu zależy w dużej mierze od dobrej higieny. Powinny być podane wyraźne instrukcje dotyczące wymiany ściółki w klatkach i kojcach.

- 3.11.2. Powinny zostać ustalone odpowiednie sposoby czyszczenia, mycia, odkażania oraz w razie potrzeby sterylizacji klatek i wyjałowienia akcesoriów, butelek i innego wyposażenia. Należyta czystość i porządek powinny być też utrzymywane w pomieszczeniach do trzymania i mycia zwierząt oraz w magazynach.

- 3.11.3. Powierzchnie znajdujących się na wolnym powietrzu kojców, klatek i wybiegów powinno być regularnie czyszczone oraz, tam gdzie to właściwe, odnawiane w celu zapobieżenia powstawaniu źródeł infekcji lub inwazji pasożytów zewnętrznych.

3.12. **Humanitarne zabijanie zwierząt**

- 3.12.1. Wszystkie humanitarne metody zabijania zwierząt wymagają wiedzy fachowej, którą można osiągnąć jedynie przez właściwe szkolenie.
- 3.12.2. Wolno wykrwawić głęboko nieprzytomne zwierzę, ale leki paraliżujące mięśnie przed wystąpieniem utraty przytomności, te o działaniu kuraro podobnym, oraz rażenie prądem elektrycznym bez przepływu prądu przez mózg nie powinny być stosowane bez wcześniejszego znieczulenia.

Nie należy zezwalać na tuszy zwierzęcej przed wystąpieniem stężenia pośmiertnego (*rigor mortis*).

TABELA 1

Wytyczne dotyczące temperatury pokojowej

(zwierzęta trzymane w klatkach, kojach lub na wybiegach wewnętrznych)

Gatunki lub grupy gatunków	Optimalny przedział temperatury w °C
Zwierzęta z gatunku ssaków naczelnych z Nowego Świata	20-28
Mysz	20-24
Szczur	20-24
Chomik syryjski	20-24
Myszokoczek	20-24
Świnka morska	20-24
Zwierzęta z gatunku ssaków naczelnych ze Starego Świata	20-24
Przepiórka	20-24
Królik	15-21
Kot	15-21
Pies	15-21
Łasica	15-21
Drób	15-21
Gołąb	15-21
Trzoda chlewna	10-24
Koza	10-24
Owca	10-24
Bydło	10-24
Koń	10-24

Uwaga: W przypadkach szczególnych, kiedy trzymane są zwierzęta bardzo młode lub

bezwłose, może być wymagana wyższa temperatura w pomieszczeniach niż wskazana powyżej.

TABELA 2

Wytyczne dotyczące okresów lokalnej kwarantanny

Uwaga wstępna: W stosunku do zwierząt pochodzących z przywozu wszystkie okresy kwarantanny powinny być przedmiotem krajowych uregulowań Państw Członkowskich. W stosunku do lokalnie obowiązujących okresów kwarantanny, okres taki powinien być ustalony przez właściwą osobę odpowiednio do istniejących okoliczności, zwykle lekarza weterynarii wyznaczonego przez władze.

Gatunki	Dni
Mysz	5-15
Szczur	5-15
Myszokoczek	5-15
Świnka morska	5-15
Chomik syryjski	5-15
Królik	20-30
Kot	20-30
Pies	20-30
Zwierzęta z gatunku ssaków naczelnych	40-60

TABELA 3

Wytyczne dotyczące klatek dla małych gryzoni i królików

(w przetrzymywaniu i podczas doświadczeń)

Gatunki	Minimalna powierzchnia podłogi w cm ²	Minimalna wysokość klatki w cm
Mysz	180	12
Szczur	350	14

Gatunki	Minimalna powierzchnia podłogi w cm ²	Minimalna wysokość klatki w cm
Chomik syryjski	180	12
Świnka morska	600	18
Królik 1 kg	1 400	30
2 kg	2 000	30
3 kg	2 500	35
4 kg	3 000	40
5 kg	3 600	40

Uwaga: Wysokość klatki” oznacza pionową odległość między podłoga klatki i górną poziomą częścią pokrywy lub klatki.

Sporządzając projekt doświadczenia, należy brać pod uwagę możliwy proces wzrostu zwierząt w celu zapewnienia dostatecznej ilości miejsca, zgodnie z powyższą tabelą we wszystkich fazach prowadzonego doświadczenia.

Patrz także rys. 1-5 oraz 8-12.

TABELA 4

Wytyczne dotyczące klatek dla małych gryzoni w hodowli

Gatunki	Minimalna powierzchnia podłogi dla matek z małymi w cm ²	Minimalna wysokość klatki w cm
Mysz	200	12
Szczur	800	14
Chomik syryjski	650	12
Świnka morska	1 200	18
Świnka morska w haremach	1 000 na sztukę dorosłą	18

Uwaga: Odnośnie terminu „wysokość klatki” patrz na uwagę do tabeli 3.

TABELA 5

Wytyczne dotyczące klatek dla królików hodowlanych

Waga samicy kg	Minimalna powierzchnia podłogi klatki na jedną samicę z młodymi m ²	Minimalna wysokość klatki cm	Minimalna powierzchnia podłogi pudełkach na siedlisko m ²
1	0,30	30	0,10
2	0,35	30	0,10
3	0,40	35	0,12
4	0,45	40	0,12
5	0,50	40	0,14

Uwaga: Odnośnie terminu „wysokość klatki” patrz na uwagę do tabeli 3.

Minimalna powierzchnia podłogi klatki na 1 samicę z młodymi obejmuje powierzchnię podłogi w pudełku na siedlisko.

Patrz także rys. 6.

TABELA 6

Wytyczne dotyczące pomieszczeń dla kotów

(podczas doświadczeń i w hodowli)

Waga kota kg	Minimalna powierzchnia podłogi w klatce na jednego kota m ²	Minimalna wysokość klatki cm	Minimalna powierzchnia podłogi na samicę z młodymi m ²	Minimalna powierzchnia podłogi kojca na samicę z młodymi m ²
0,5-1	0,2	50	—	—
1-3	0,3	50	0,58	2
3-4	0,4	50	0,58	2
4-5	0,6	50	0,58	2

Uwaga: Trzymanie kotów w klatkach należy ściśle ograniczać. Koty zamknięte w ten sposób powinny być, co najmniej raz dziennie wypuszczane w ruch, jeżeli nie zakłóca to przebiegu doświadczenia. Kojce dla kotów powinny być wyposażone w kuwety na odchody, obszerną zakryte pomieszczenie do wypoczynku i przedmioty odpowiednie do wspinania się i ścierania pazurów.

„Wysokość klatki” oznacza pionową odległość między najwyższym punktem podłogi i najniższym punktem wierzchu klatki.

Do celów obliczenia minimalnej powierzchni podłogi można do niej zaliczyć powierzchnie pomieszczenia do wypoczynku. Minimalna powierzchnia podłogi przypadająca na samicę z młodymi obejmuje powierzchnię 0,18 m² pudełka do okocenia się.

Patrz także rys. 7.

TABELA 7

Wytyczne dotyczące trzymania psów w klatkach

(podczas doświadczeń)

Wysokość psa do punktu barków Cm	Minimalna powierzchnia klatki na 1 psa m ²	Minimalna wysokość klatki cm
30	0,75	60
40	1,00	80

70

1,75

140

Uwaga: Psów nie wolno trzymać w klatkach dłużej, niż jest to absolutnie konieczne do celów doświadczenia. Psy trzymane w klatkach powinny być co najmniej raz dziennie wypuszczane dla ruchu, jeżeli nie kłóci się to celami doświadczenia. Należy ustalić okres czasu, powyżej którego pies nie powinien być trzymany bez codziennego wypuszczania z klatki. Teren dla ruchu psów powinien być dostatecznie wielki, by umożliwić psu swobodne przemieszczanie się. Nie należy stosować podłóg kratowanych w klatkach dla psów, jeżeli tylko nie wymagając tego warunku doświadczenia.

Wobec wielkiego zróżnicowania wzrostu i ograniczonej współzależności między wagą i wzrostem różnych ras psów, wysokość klatki powinna mieć za podstawę wysokości ciała danego zwierzęcia na poziomie jego barków. Generalną zasadą jest, że minimalna wysokość klatki powinna dwukrotnie przekraczać wysokość zwierzęcia na poziomie jego barków. Odnośnie określenia „wysokość klatki” patrz uwaga do tabeli 6.

TABELA 8

Wytyczne dotyczące trzymania psów w kojcach

(w hodowli i podczas doświadczeń)

Waga psa kg	Minimalna powierzchnia podłogi kojca na jednego psa m ²	Minimalna powierzchnia przylegającego terenu wybiegu na jednego psa	
		do 3 psów włącznie m ²	powyżej 3 psów m ²
< 6	0,5	0,5 (1,0)	0,5 (1,0)
6-10	0,7	1,4 (2,1)	1,2 (1,9)
10-20	1,2	1,6 (2,8)	1,4 (2,6)
20-30	1,7	1,9 (3,6)	1,6 (3,3)
>30	2,0	2,0 (4,0)	1,8 (3,8)

Uwaga: Cyfry w nawiasach podają całkowitą powierzchnię na jednego psa, czyli podłogi w kojcu wraz z przylegającym terenem wybiegu. Psom trzymanym przez cały czas na zewnątrz należy zapewnić dostęp do zakrytego miejsca, w którym mogą znaleźć schronienie przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Jeżeli psy są trzymane na podłogach kratowanych, do spania powinny mieć one miejsce na solidnym podłożu. Podłóg kratowanych nie należy używać, jeżeli nie wymagają tego warunki doświadczenia. Przerwy między kojcami powinny być takie, by zapobiegać ranieniu się psów nawzajem.

Wszystkie kojce powinny posiadać odpowiedni drenaż.

TABELA 9

Wytyczne dotyczące trzymania w klatkach zwierząt z gatunku ssaków naczelnych.

(w obsadzaniu, podczas doświadczeń i w hodowli)

Uwaga wstępna: Z uwagi na wielkie zróżnicowanie w rozmiarach i cechach poszczególnych zwierząt z gatunku ssaków naczelnych, jest rzeczą szczególnie ważną dopasowanie kształtu i wewnętrznego wyposażenia, jak również wymiarów klatek do ich szczególnych potrzeb. Całkowita objętość klatki jest równie ważna dla naczelnych jak powierzchnia podłogi. Generalną zasadą jest, że wysokość klatki, przynajmniej w przypadku małp naczelnych i innych małp człekokształtnych, powinna być równa ich największemu wymiarowi. Klatki powinny być dostatecznie wysokie, by umożliwić zwierzętom stanie w pozycji wyprostowanej. Minimalna wysokość klatki dla małp poruszających się techniką brachiacji powinna być taka, by pozwalał im na kołysanie się na w pełni wyciągniętych ramionach z sufitu bez dotykania stopami podłogi klatki. Gdzie sytuacja tego wymaga, klatki powinny być wyposażone w grzędy pozwalające zwierzętom naczelnym korzystać z ich górnej części.

Żyjące w zgodzie zwierzęta naczelne mogą być trzymane po dwa w jednej klatce. Jeżeli nie mogą być one trzymane w parach, to ich klatki powinny być umiejscowione w taki sposób, by mogły się one wzajemnie widzieć, ale musi być także możliwe zapobieganie temu, jeżeli wymaga tego sytuacja.

Uwzględniając powyższe uwagi zamieszczona tabela prezentuje ogólne wytyczne dotyczące trzymania w klatkach grup osobników z gatunków najczęściej wykorzystywanych do doświadczeń (zwierząt z rodziny *Cebioidea* i *Cercopithecoidea*).

Waga naczelnego Kg	Minimalna powierzchnia podłogi klatki dla jednego lub dwóch zwierząt m ²	Minimalna wysokość klatki cm
< 1	0,25	60
1-3	0,35	75
3- 5	0,50	80
5- 7	0,70	85
7-9	0,90	90
9-15	1,10	125
15-25	1,50	125

Uwaga: Odnośnie określenia „wysokość klatki” patrz uwaga do tabeli 6.

TABELA 10

Wytyczne dotyczące trzymania w klatkach świń

(w obsadzaniu, podczas doświadczeń i w hodowli)

Waga świni Kg	Minimalna powierzchnia podłogi klatki na jedną świnie m ²	Minimalna wysokość klatki cm
5-15	0,35	50
15-25	0,55	60
25-40	0,80	80

Uwaga: Tabela mogłaby mieć zastosowanie do prosiąt. Świń nie należy trzymać w klatkach, jeżeli to nie jest absolutnie konieczne do celów doświadczenia, a i wówczas tylko przez ograniczony okres czasu.

Odnośnie określenia „wysokość klatki” patrz uwaga do tabeli 6.

TABELA 11

Wytyczne dotyczące usytuowania zwierząt gospodarczych w kojach

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń w zakładzie badawczym)

Gatunki i waga kg	Minimalna powierzchnia podłogi kojca m ²	Minimalna długość kojca m	Minimalna wysokość podziału kojca m	Minimalna powierzchnia podłogi w kojch dla grup m ² / zwierzę	Minimalna długość drabiny paszowej głowę m
Świnia 10-30	2	1,6	0,8	0,2	0,20
30-50	2	1,8	1,0	0,3	0,25
50-100	3	2,1	1,2	0,8	0,30
100-150	5	2,5	1,4	1,2	0,35
>150	5	2,5	1,4	2,5	0,40
Owca <70	1,4	1,8	1,2	0,7	0,35

Gatunki i waga		Minimalna powierzchnia podłogi kojca	Minimalna długość kojca	Minimalna wysokość podziału kojca	Minimalna powierzchnia podłogi w kojcach dla grup	Minimalna długość drabiny paszowej głowę
kg		m ²	m	m	m ² / zwierzę	m
Koza	<70	1,6	1,8	2,0	0,8	0,35
Bydło	< 60	2,0	1,1	1,0	0,8	0,30
	60-100	2,2	1,8	1,0	1,0	0,30
	100-150	2,4	1,8	1,0	1,2	0,35
	150-200	2,5	2,0	1,2	1,4	0,40
	200-400	2,6	2,2	1,4	1,6	0,55
	>400	2,8	2,2	1,4	1,8	0,65
Dorośle konie		13,5	4,5	1,8	—	—

TABELA 12

Wytyczne dotyczące usytuowania zwierząt gospodarczych w przegrodach stajennych

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń w zakładzie badawczym)

Gatunki i waga		Minimalna powierzchnia przegrody stajennej	Minimalna długość przegrody stajennej	Minimalna wysokość podziału przegrody stajennej
Kg		m ²	m.	m
Świnie	100-150	1,2	2,0	0,9
	>150	2,5	2,5	1,4
Owce	<70	0,7	1,0	0,9
Kozy	<70	0,8	1,0	0,9
Bydło	60-100	0,6	1,0	0,9
	100-150	0,9	1,4	0,9

Gatunki i waga	Minimalna powierzchnia przegrody stajennej	Minimalna długość przegrody stajennej	Minimalna wysokość podziału przegrody stajennej
Kg	m ²	m.	m
150-200	1,2	1,6	1,4
200-350	1,8	1,8	1,4
350-500	2,1	1,9	1,4
>500	2,6	2,2	1,4
Dorosłe konie	4,0	2,5	1,6

Uwaga: Przegrody stajenne powinny być dostatecznie szerokie, tak by zwierzęta mogły wygodnie w nich leżeć.

TABELA 13

Wytyczne dotyczące trzymania w klatkach ptaków

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń w zakładzie badawczym)

Gatunki i waga	Minimalna powierzchnia dla jednego ptaka	Minimalna powierzchnia dla dwóch ptaków	Minimalna powierzchnia dla trzech lub więcej ptaków	Minimalna wysokość klatki	Minimalna długość żłobu na 1 ptaka	
g	cm ²	cm ² / 1 ptaka	cm ² /1 ptaka	cm 25	cm	
Kurczęta	100-300	250	200		3	
	300-600	500	400	35	7	
	600-1 200	1 000	600	45	10	
	1 200-1 800	1 200	700	45	12	
	1 800-2 400	1 400	850	45	12	
(Dorosłe samce)						
>2 400	1 800	1 200	1 000	60	15	
Przepiórki	120-140	350	250	200	15	4

Uwaga: „Powierzchnia” oznacza długość i szerokość klatki zmierzony od wewnątrz i w płaszczyźnie poziomej. Nie chodzi tu o długość podłogi i szerokość podłogi.

Odnośnie określenia „wysokość klatki” patrz uwaga do tabeli 6.

Rozmiar oczek w podłogach kratowanych nie powinien być większy niż 10 x 10 mm dla młodych kurcząt i 25 x 25 mm dla młodych kur i dorosłego drobiu. Grubość drutu powinna wynosić, co najmniej 2 mm Kąt nachylenia nie powinien przekraczać 14% (8°). Długość korytek na wodę i na jedzenie powinna być taka sama. Jeżeli zainstalowano smoczki lub kubki, to każdy z ptaków powinien mieć dostęp do dwóch. Klatki powinny być wyposażone w grzędę i umożliwiać ptakom przebywającym w pojedynczych klatkach widzenie siebie nawzajem.

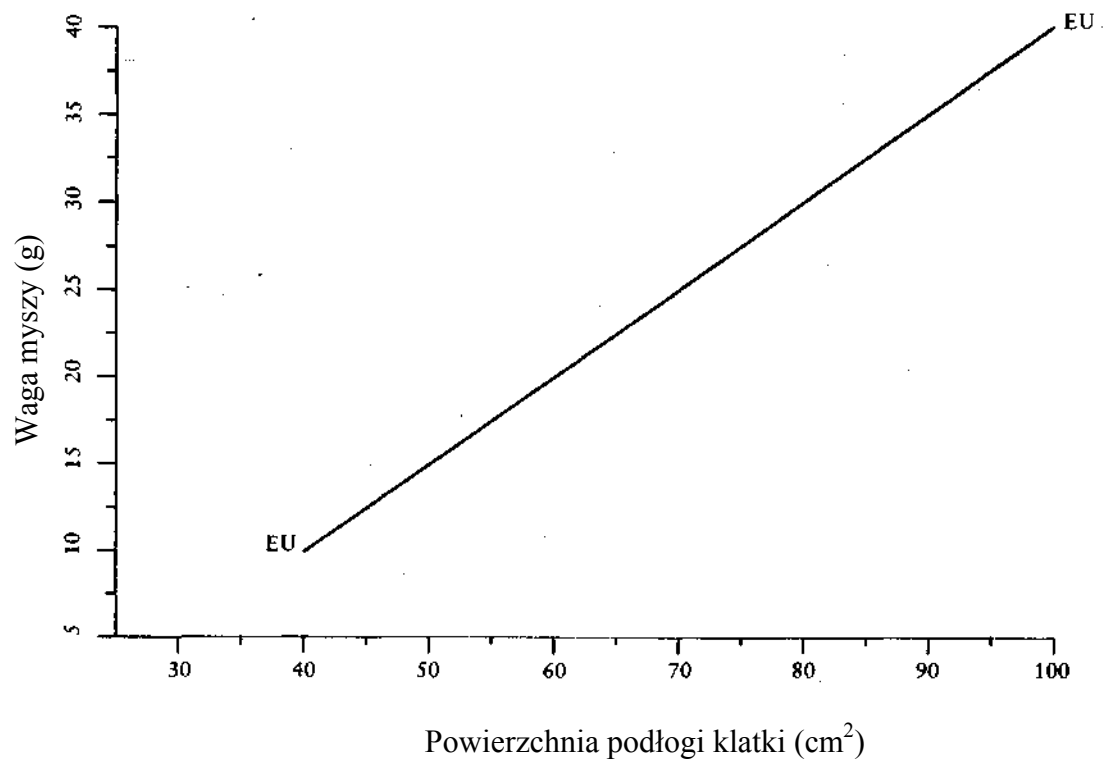
RYSUNEK 1

Myszy

(w obsadzeniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze myszy, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy przeznaczyć.

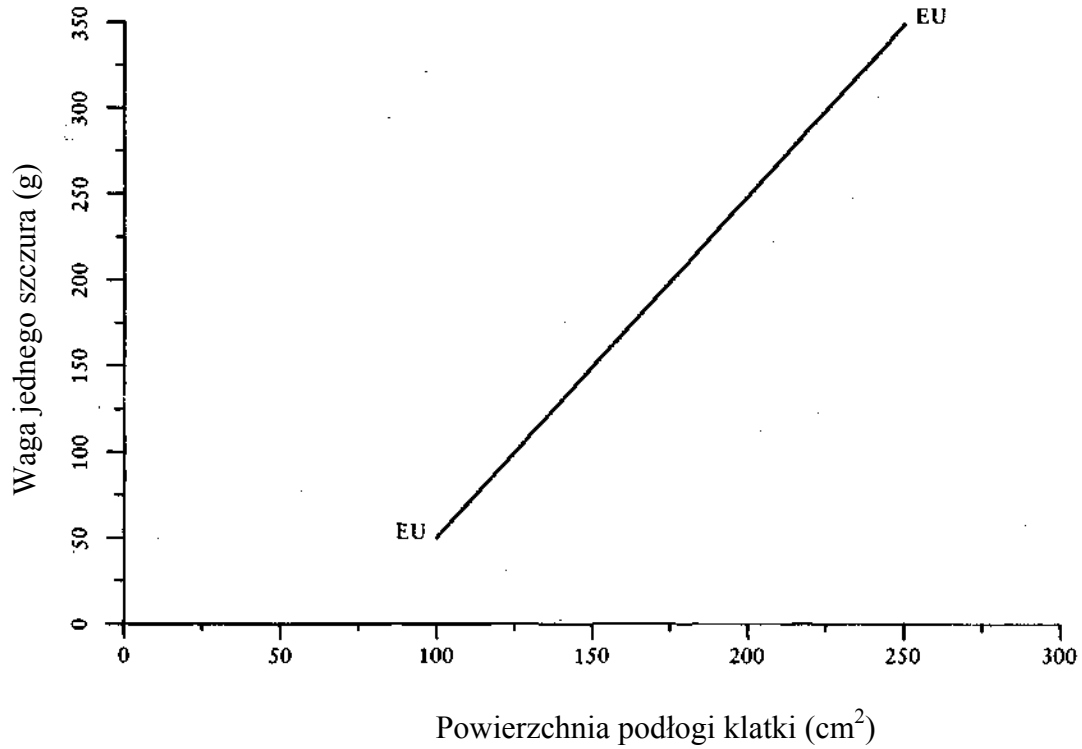
RYSUNEK 2

Szczury

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze szczura, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

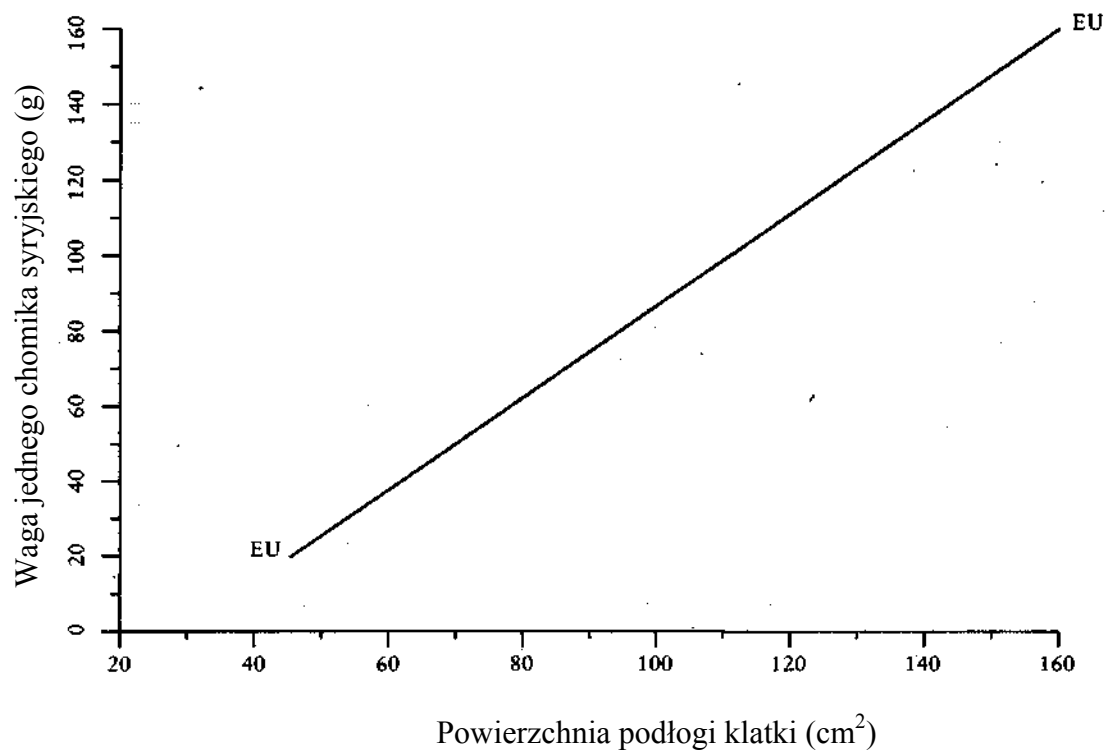
RYSUNEK 3

Chomik syryjski

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze chomika syryjskiego, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

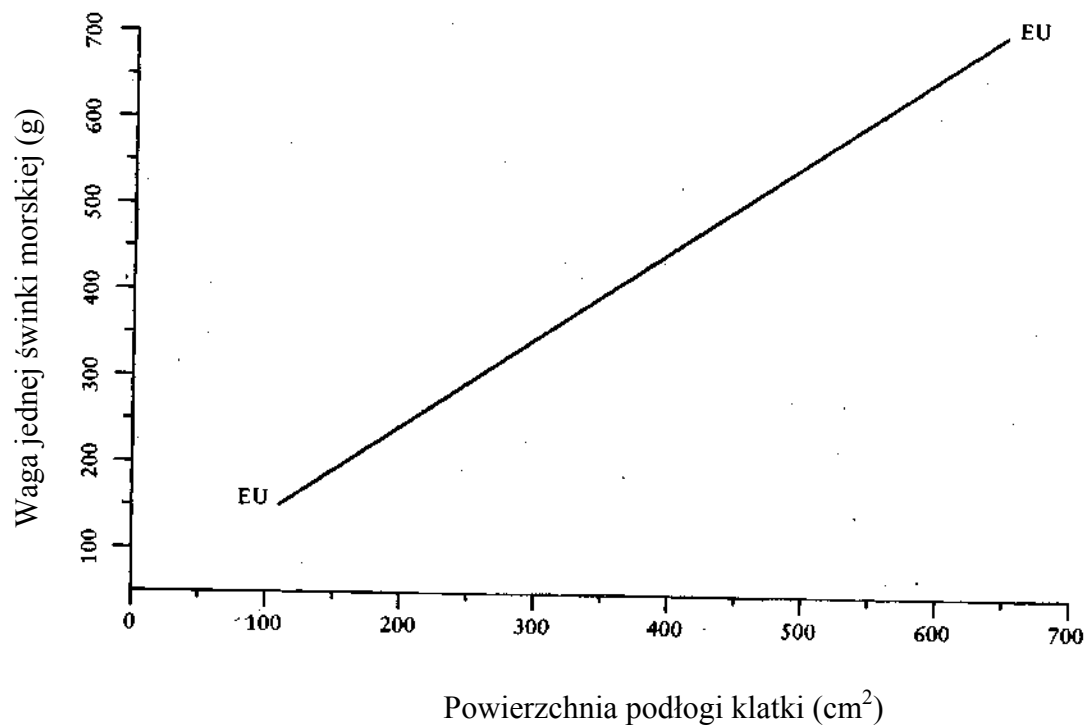
RYSUNEK 4

Świnki morskie

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze świnki morskiej, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

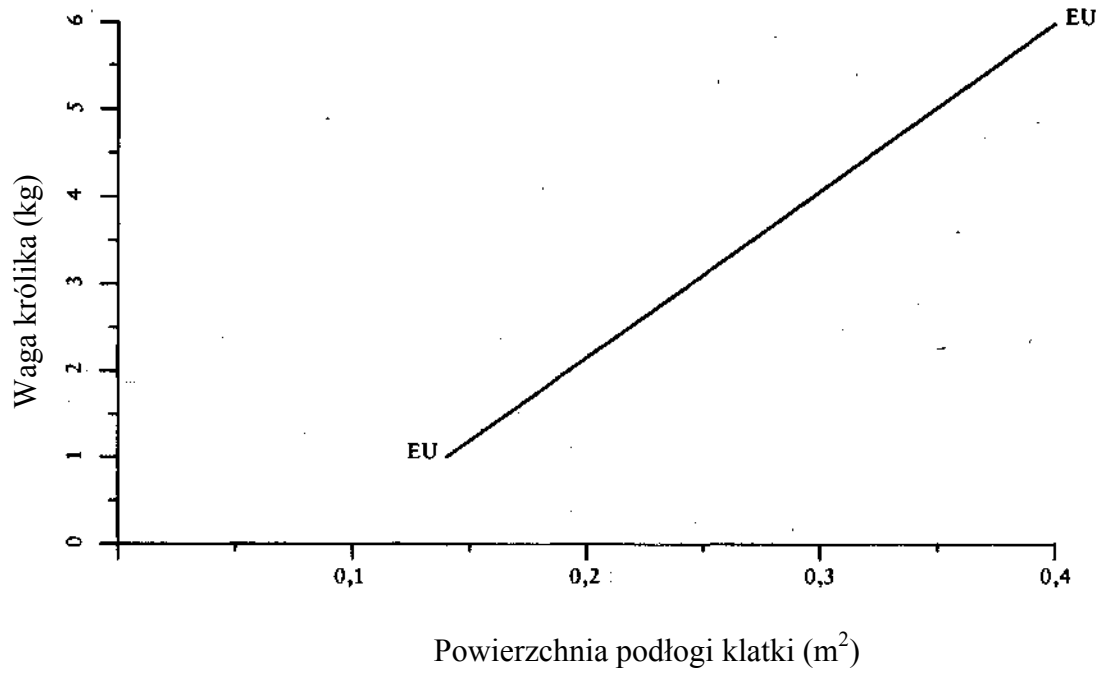
RYSUNEK 5

Króliki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze królika, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

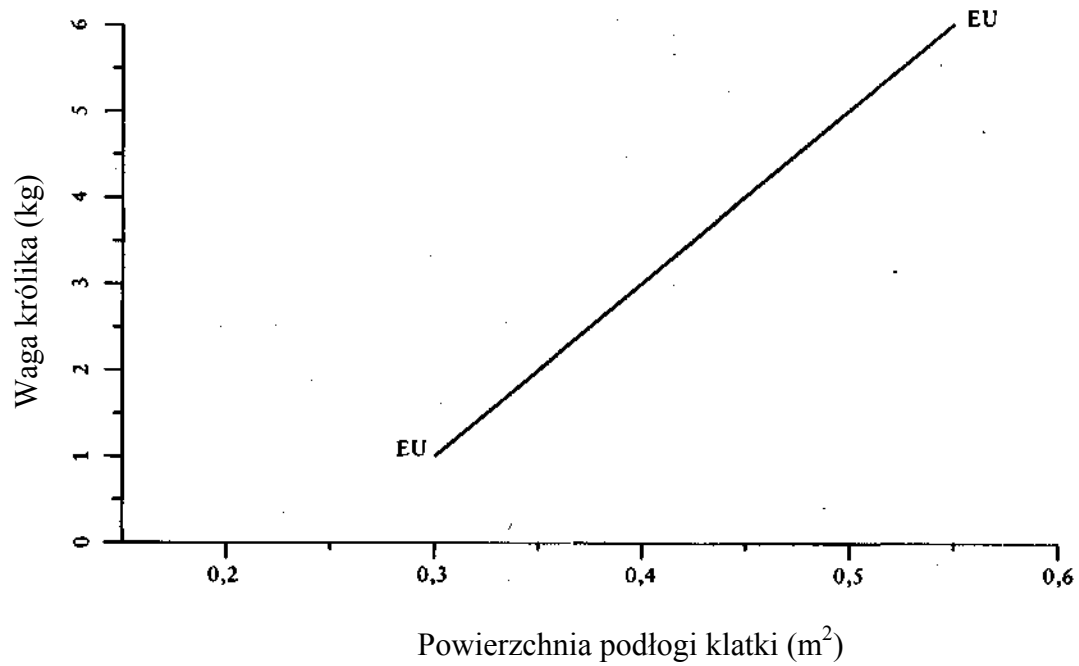
RYSUNEK 6

Króliki

(w hodowli)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze samicy, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

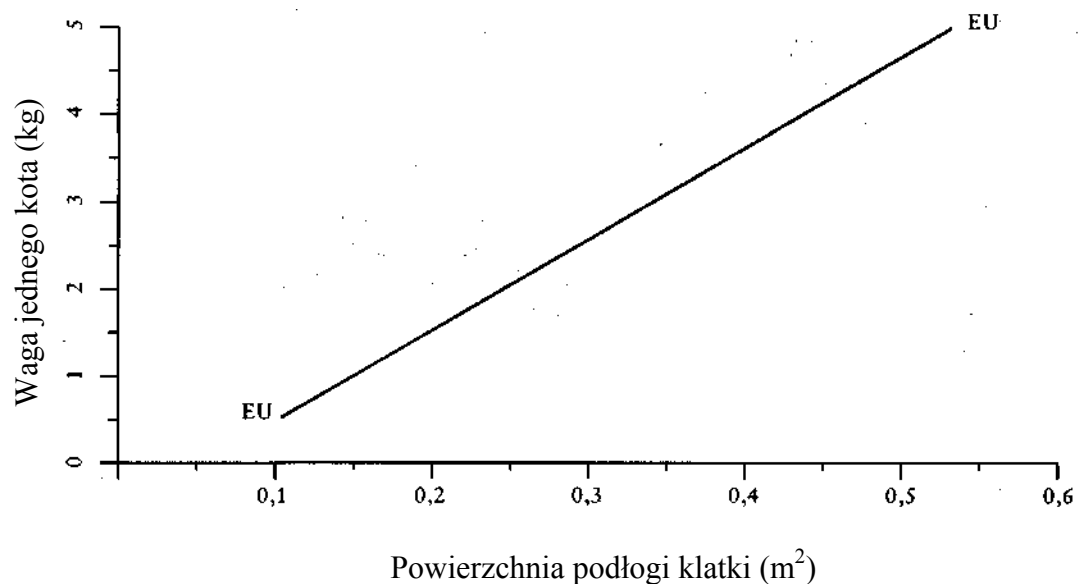
RYSUNEK 7

Koty

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Minimalna powierzchnia podłogi w klatce

Przy danej wadze kota, linia ciągła EU — EU, wyznacza minimalną wielkość powierzchni, jaką należy na to przeznaczyć.

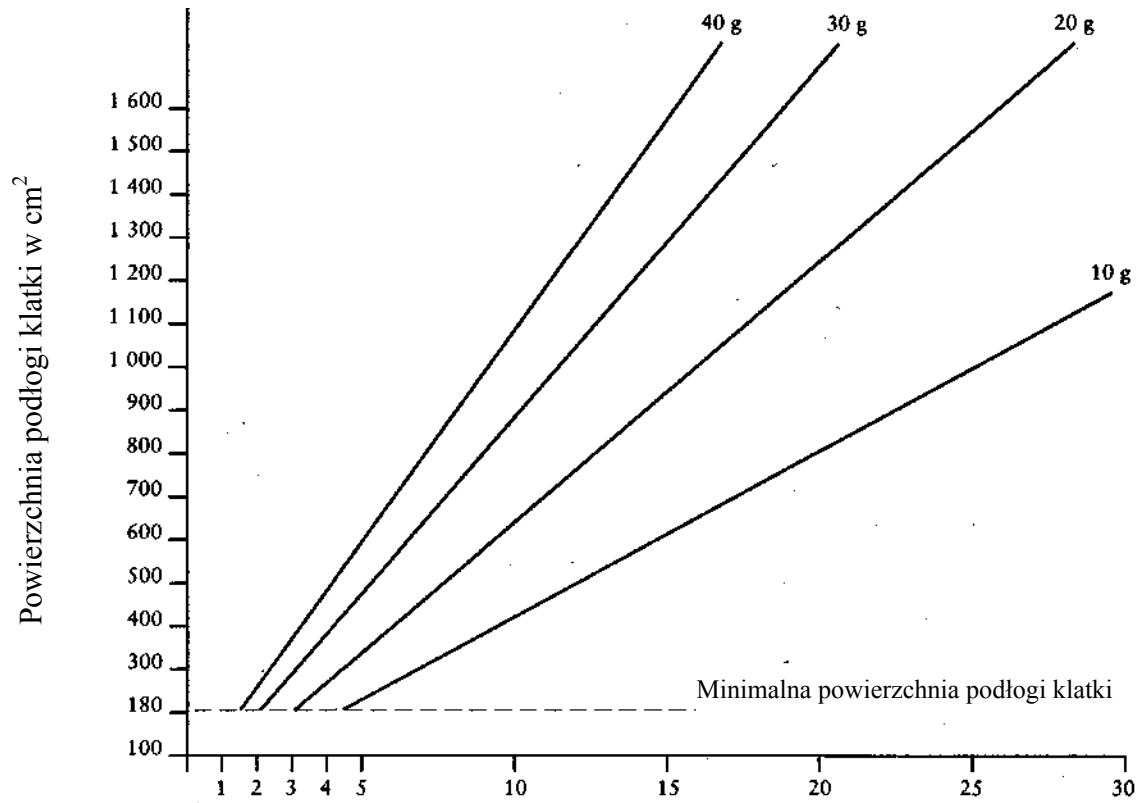

RYSUNEK 8

Wskazówki dotyczące stosunku liczby myszy w klatce do powierzchni podłogi klatki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Linie odpowiadają średnim wagom i odpowiadają linii z rysunku 1

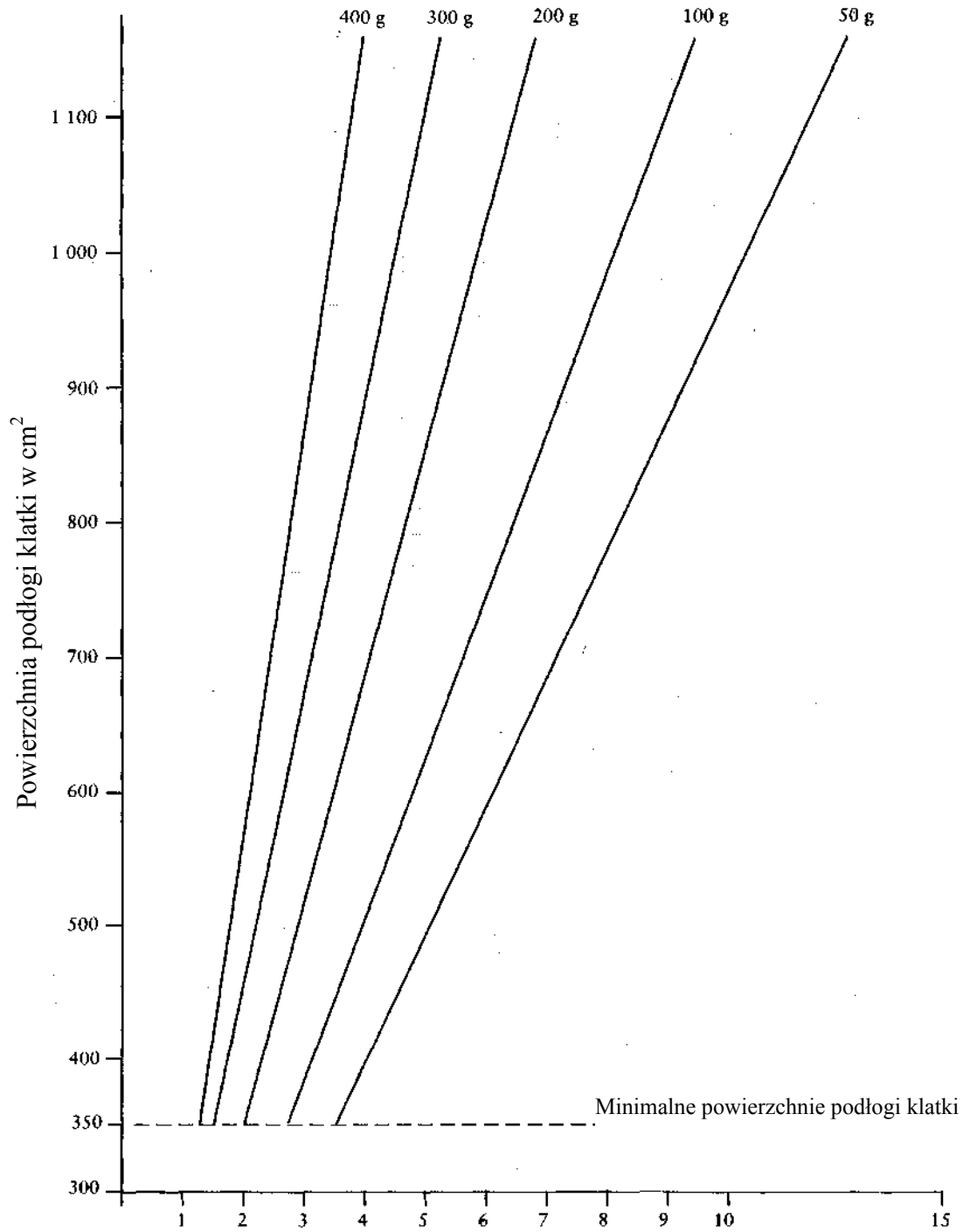
Liczba myszy
Minimalna wysokość klatki dla myszy 2 cm

RYSUNEK 9

Wskazówki dotyczące stosunku liczby szczurów w klatce do powierzchni podłogi klatki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Linie odpowiadają średnim wagom i odpowiadają linii z rysunku 2

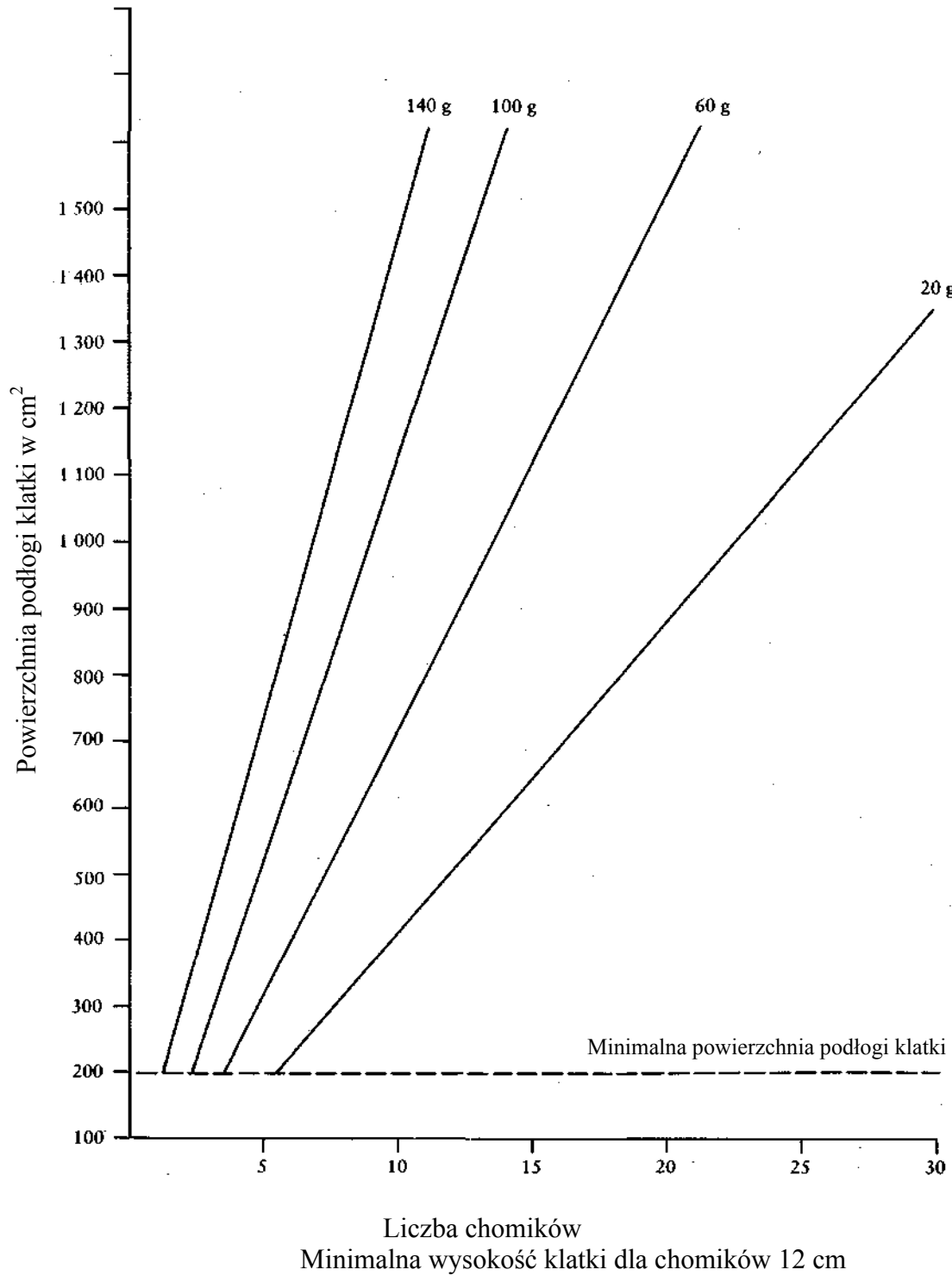
Liczba szczurów
Minimalna wysokość klatki dla szczurów

RYSUNEK 10

Wskazówki dotyczące stosunku liczby chomików w klatce do powierzchni podłogi klatki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Linie odpowiadają średnim wagom i odpowiadają linii z rysunku 3

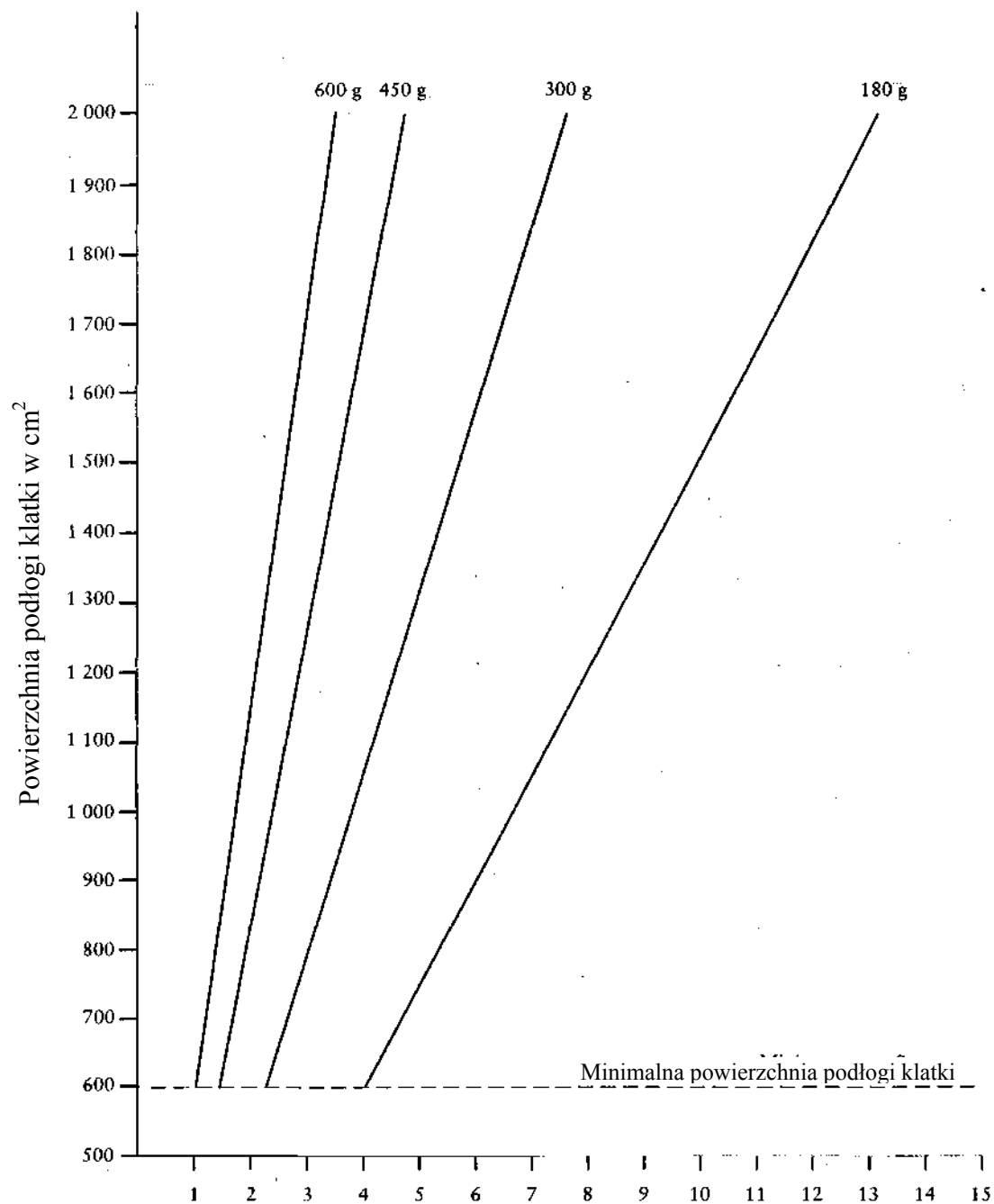

RYSUNEK 11

Wskazówki dotyczące stosunku liczby świnek morskich w klatce do powierzchni podłogi klatki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Linie odpowiadają średnim wagom i odpowiadają linii z rysunku 4

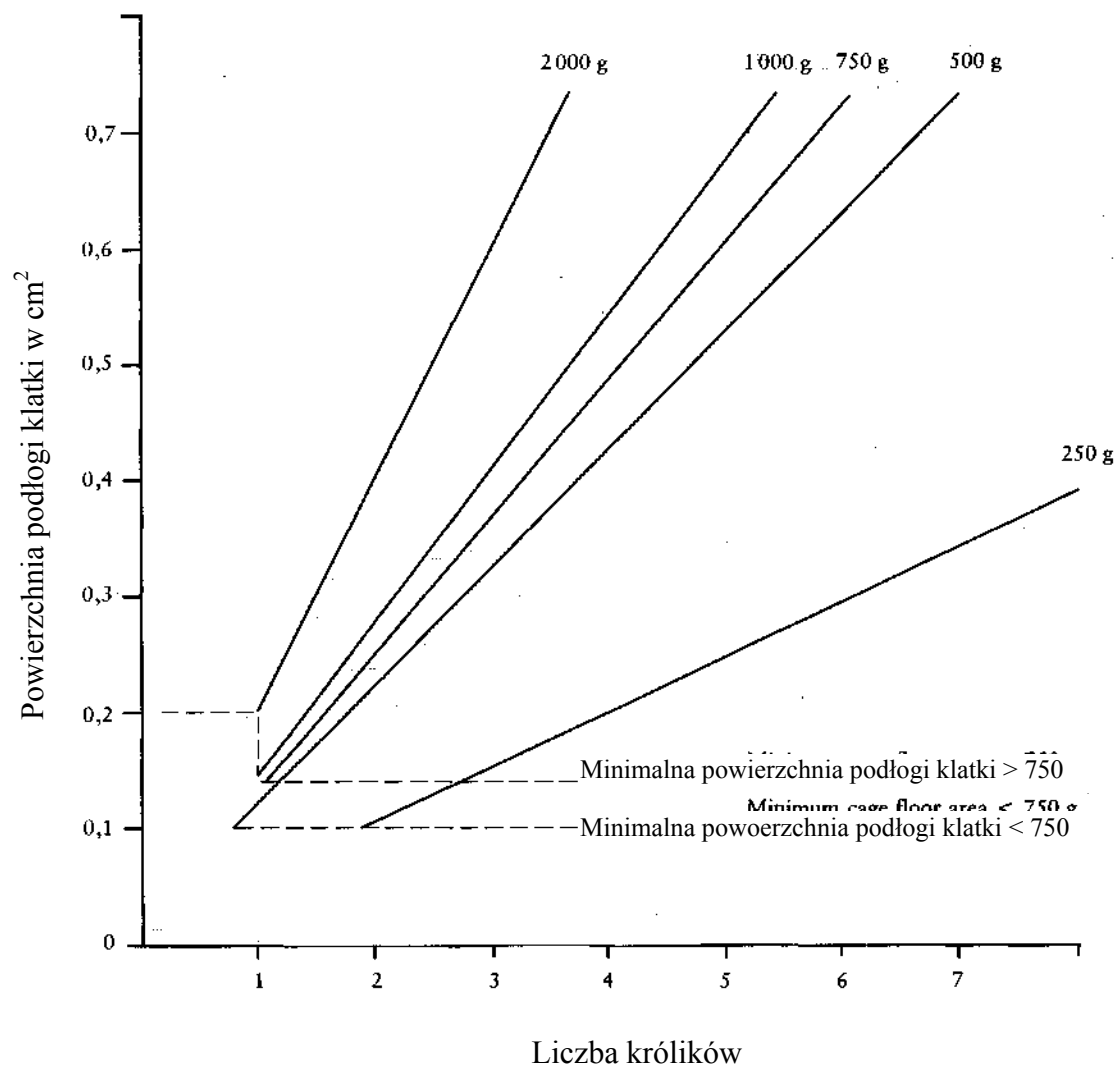
Liczba świnek morskich
Minimalna wysokość klatki dla świnek morskich 18 cm

RYSUNEK 12

Wskazówki dotyczące stosunku liczby królików w klatce do powierzchni podłogi klatki

(w obsadzaniu i podczas doświadczeń)

Linie odpowiadają średnim wagom i odpowiadają linii z rysunku 5

Minimalna wysokość klatek dla królików patrz tabela 3

**LISTA PRZEKAZANYCH DOKUMENTÓW
DO
PROJEKTU USTAWY
O
DOŚWIADCZENIACH NA ZWIERZĘTACH**

przyjętego przez Radę Ministrów
w dniu 8 lipca 2003 r.

Obszar Negocjacyjny: „Rolnictwo”
Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa Polski w Unii Europejskiej:
Rozdział 7

1.	Deklaracja dotycząca dostosowawczego charakteru projektu ustawy wraz z uzasadnieniem jego dostosowawczego charakteru
2.	Projekt ustawy wraz z uzasadnieniem
3.	Zestawienie przepisów dostosowujących projektowanej ustawy z odpowiednimi przepisami Unii Europejskiej (tabela korelacji)
4.	Opinia Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej wydana dnia 10 lipca 2003 r.
5.	Tłumaczenie następującego aktu prawa Unii Europejskiej, w wersji papierowej i elektronicznej: ☐ Dyrektywa Rady 86/609/EWG z dnia 24 listopada 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych